

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ імені В. Н. КАРАЗІНА
ФАКУЛЬТЕТ ІНОЗЕМНИХ МОВ
Кафедра теорії та практики перекладу англійської мови

Рекомендовано до захисту
Протокол засідання кафедри № _____
від «_____» _____ 2017р.
Завідувач кафедри Ребрій О.В. _____
(підпис)

ДИПЛОМНА РОБОТА

*ПЕРЕКЛАД УКРАЇНСЬКОЮ МОВОЮ АНГЛОМОВНОЇ
ТЕРМІНОЛОГІЧНОЇ ЛЕКСИКИ У ГАЛУЗІ МЕДИЦИНИ*

Виконавець:

Студентка VI курсу, групи ЯЕ63
Сирота Євгенія Олегівна
(прізвище, ім'я, по батькові)

Керівник роботи:

Черноватий Л.М., д.п.н, професор
(прізвище, ім'я, по батькові, науковий ступінь, вчене звання)

Підсумкова оцінка:

за національною шкалою: _____
кількість балів: _____

Підпис керівника _____

Дипломну роботу захищено на засіданні Екзаменаційної комісії
Протокол № _____ від «_____» _____ 2018 р.

Голова Екзаменаційної комісії _____
(підпис) (прізвище та ініціали)

Харків – 2018

ЗМІСТ

ВСТУП	4
РОЗДІЛ 1. ПРЕДМЕТНІ ЗНАННЯ, НЕОБХІДНІ ДЛЯ ЯКІСНОГО ПЕРЕКЛАДУ УКРАЇНСЬКОЮ МОВОЮ АНГЛОМОВНИХ ТЕРМІНІВ У СФЕРІ ФАРМАКОЛОГІЇ.....	7
1.1. Предметні знання як складова фахової компетентності перекладача.....	7
1.2. Предметні знання в галузі фармакології.....	11
Висновки за розділом 1	19
РОЗДІЛ 2. ЛІНГВІСТИЧНІ ТА ПЕРЕКЛАДОЗНАВЧІ АСПЕКТИ ДОСЛІДЖЕННЯ ПЕРЕКЛАДУ УКРАЇНСЬКОЮ МОВОЮ АНГЛОМОВНИХ ТЕРМІНІВ У СФЕРІ ФАРМАКОЛОГІЇ.....	22
2.1. Словотворчі аспекти дослідження.....	22
2.2. Перекладознавчі аспекти дослідження.....	29
Висновки за розділом 2.....	33
РОЗДІЛ 3. СПІВВІДНОШЕННЯ СПОСОБІВ ПЕРЕКЛАДУ УКРАЇНСЬКОЮ МОВОЮ АНГЛОМОВНИХ ТЕРМІНІВ У СФЕРІ ФАРМАКОЛОГІЇ.....	35
3.1. Матеріал дослідження.....	35
3.2. Результати аналізу співвідношення способів залежності перекладу українською мовою англomовних фармакологічних термінів в залежності від їхньої структури.....	39
3.2.1. Переклад однослівних термінів.....	39
3.2.2. Переклад термінологічних словосполучень та кліше.....	49
Висновки за розділом 3.....	65
ЗАГАЛЬНІ ВИСНОВКИ	68
СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ.....	71
ДОДАТОК А. Таблиця розподілу термінів	77
ДОДАТОК Б. Англо-український словник	93
ДОДАТОК В. Українсько-англійський словник.....	112
SUMMARY.....	131

ВСТУП

Роботу присвячено дослідженню проблем перекладу українською мовою термінологічної лексики, пов'язаної із сферою фармакології.

Фахова компетентність перекладача (ФПК) включає певну кількість складових, особливо важливими з яких для галузевого перекладу є предметний та термінологічний компоненти. Перший із них містить знання, необхідні для загального розуміння галузі (у нашому випадку, фармакології), а другий – забезпечує володіння термінами, які позначають її головні поняття. Відсутність предметних знань негативно впливає на якість перекладу, а незнання відповідної термінології – поглиблює проблеми перекладача. Відповідно, розвиток згаданих компонентів ФПК є обов'язковим компонентом навчання майбутніх перекладачів, однак конкретне наповнення їхнього змісту вимагає спеціальних розвідок, зокрема, щодо концептуального складу відповідної галузі та її термінологічного апарату. Таких досліджень на сьогодні помітно бракує, що й пояснює **актуальність** даної проблеми.

Об'єктом дослідження є вплив різноманітних чинників на вибір способу перекладу галузевої термінології.

Предметом аналізу є особливості перекладу українською мовою англomовної фармакологічної термінології, пов'язаної з категоріями фармакодинаміки і фармакокінетики.

Метою дослідження було встановлення складу предметних знань і термінологічного корпусу, оволодіння якими є потрібним для якісного перекладу англomовних текстів у сфері фармакології, та визначення характеру впливу структури термінів тексту оригіналу на спосіб їх перекладу. Досягнення цієї мети вимагало вирішення певних завдань: 1) встановлення структури предметних знань у сфері фармакології (фармакодинаміки і фармакокінетики); 2) визначення способів термінотворення у згаданій галузі; 3) аналіз способів перекладу галузевої термінології; 4) відбір матеріалу дослідження (фармакологічних термінів, що відносяться до понять

фармакодинаміки і фармакокінетики); 5) розподіл відібраних термінів на структурні групи; 6) вивчення залежності вибору способу перекладу від структури термінів у тексті оригіналу; 7) формулювання висновків дослідження.

Положення, що виносяться на захист:

1. Предметні знання, необхідні для перекладу текстів, що стосуються фармакодинаміки і фармакокінетики, включають поняття «очищення», «обсяг розподілу», «біологічна доступність», «коефіцієнт доступності», «розподіл реагенту», а також фактори, що впливають на біотрансформацію препаратів.

2. Головним способом утворення фармакологічних термінів є неморфологічний, де домінує словоскладання, наслідком якого є утворення складних слів-термінів і термінів-словосполучень. Частка однослівних термінів, утворених за допомогою морфологічного способу (афіксації), є незначною. Більшість однослівних термінів є складними словами, а більшість фармакологічних термінів загалом – мають форму словосполучень.

3. Переклад однослівних фармакологічних термінів, утворених за допомогою афіксації, здійснюється переважно за допомогою словникового відповідника. При перекладі складних термінів домінує транслітерування, що пояснюється латинським або давньогрецьким походженням більшості компонентів цих термінів. Вибір способу перекладу термінів-словосполучень залежить від їхньої структури.

4. Англomовні двослівні прикметникові, дієприкметникові та дієслівні словосполучення перекладаються українською мовою, головним чином, за допомогою калькування, а іменникові – переважно шляхом застосування трансформацій. Якщо до будь-якого із згаданих видів двослівних словосполучень додати прикметник, то при перекладі таких термінів питома вага калькування залишається значною або збільшується, тоді як при додаванні іменника, вона суттєво зменшується, а натомість частка трансформацій значно зростає. Додавання прийменника до складу будь-якого словосполучення суттєво збільшує питому вагу калькування.

Матеріал дослідження склали 603 терміни, що відносяться до сфер фармакодинаміки і фармакокінетики, відібрані з оригінальних англомовних джерел.

Теоретичне значення роботи полягає в тому, що в ній вперше досліджено предметний, термінологічний і перекладацький компоненти ФКП на матеріалі фармакологічної термінології.

Робота має **практичне значення**, оскільки одержані результати та висновки можуть використовуватися при визначенні змісту навчання майбутніх перекладачів загалом, а також змісту порівняльних дисциплін і теорії перекладу.

Відповідно до поставленої мети та визначених завдань дипломна робота складається із вступу, трьох розділів, загальних висновків, списку літератури, англомовної анотації та додатків.

Апробація результатів дослідження проводилася на трьох конференціях (І Всеукраїнська наукова інтернет-конференція «Діалог мов і культур у сучасному освітньому просторі», Сумський державний педагогічний університет імені А.С. Макаренка, 17 листопада 2017 р.; Міжнародна студентська наукова конференція «Іноземна філологія: погляд у майбутнє», Харківський національний університет імені В.Н.Каразіна, 30 листопада 2017 р.; «Міжуніверситетський круглий стіл «Розвиток фахово-орієнтованої іншомовної компетентності із застосуванням сучасних інформаційних технологій» – Харків, Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого, 8 грудня 2017 р.), а також у зданій до друку статті до збірника студентських праць кафедри теорії та практики перекладу англійської мови Харківського національного університету імені В.Н.Каразіна *InStatu Nascendi* (випуск 18).

Публікації, в яких відображено головні положення дослідження.

1. Сирота Є.О. Морфологічні способи утворення англомовної медичної термінології / Є.О.Сирота // Діалог мов і культур у сучасному освітньому просторі. Тези І Всеукраїнської наукової інтернет-конференції. – Суми :

Сумський державний педагогічний університет імені А.С. Макаренка, 2017. – С. 558-561.

2. Черноватий Л.М. Особливості передачі українською мовою англомовних однослівних фармакологічних термінів / Л.М.Черноватий, Є.О.Сирота // Тези Міжвузівського круглого столу «Розвиток фахово-орієнтованої іншомовної компетентності із застосуванням сучасних інформаційних технологій». 08 грудня 2017 р. – Х.: Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого, 2017. – С.26-30.

3. Сирота Є.О. Вплив структури англомовних фармакологічних термінів на вибір способу їх перекладу українською мовою / Є.О.Сирота, Л.М.Черноватий // *In Statu Nascendi*. – 2018. – вип.18 (здано до друку).

РОЗДІЛ 1

ПРЕДМЕТНІ ЗНАННЯ, НЕОБХІДНІ ДЛЯ ЯКІСНОГО ПЕРЕКЛАДУ УКРАЇНСЬКОЮ МОВОЮ АНГЛОМОВНИХ ТЕРМІНІВ У СФЕРІ ФАРМАКОЛОГІЇ

1.1. Предметні знання як складова фахової компетентності перекладача

До галузі мовознавства поняття компетенція (*competence*) було введено американським лінгвістом Н. Хомським [44; 45] і від самого початку позначало здатність до здійснення мовленнєвої діяльності (тобто знання мови). На протиставлення йому був введений термін «реалізація» (*performance*), що означав вживання мови. Згодом дана парадигма набула широкого поширення також у галузі методики навчання та в дослідницьких працях.

Поняття фахової компетентності перекладачів (ФКП) можна розглядати в двох аспектах, перший з яких пояснює її як здатність перекладати на професійному рівні, а другий тлумачить її як сукупність знань, навичок та умінь, необхідних для забезпечення даної здатності [18; 30; 35; 36; 38; 58].

Формування ФКП є практичною метою навчання студентів, та одночасно є складним утворенням з досить широким спектром складових компонентів. Одним із головних напрямів удосконалення фахової підготовки майбутніх перекладачів є зорієнтованість на засвоєння ними певного обсягу професійних знань та оволодіння в процесі навчання навичками і вміннями, необхідними для її функціонування в процесі реального перекладу.

Для більш досконалого та ретельного вивчення досліджуваного питання необхідно проаналізувати наявні наукові праці, що так або інакше містять згадку про структуру загальної компетентності майбутніх перекладачів, а також роль і місце в ній ФКП.

Як зазначають дослідники [38], на сьогодні формування ФКП ґрунтується здебільшого на низці гіпотез, що мають аксіоматичну природу,

аніж на значному масиві переконливих аргументів та висновків, здобутих у ході проведення спеціальних досліджень. Що стосується науковців пострадянських країн, які вивчають різноманітні аспекти формування ФКП, то можна згадати таких авторів, як Л.К. Латишев (1999, 2000); В.Н. Комісаров (2002); І.С. Алексєєва (2004); Л.М. Черноватий (2004), Т.В. Ганічева (2008), А.С. Ольховська (2009) тощо).

В останні десятиліття з'явилася низка наукових робіт [8; 9; 19], автори яких намагалися проаналізувати сучасну ситуацію стосовно проблеми перекладацької компетенції та висунути власні гіпотези щодо її компонентної структури. Аналіз згаданих праць дозволяє зробити наступні висновки щодо поточного стану цього питання:

- По-перше, не дивлячись на те, що термінологія, яку використовують різні автори досить часто збігається, її зміст зазвичай не є ідентичним, що спричинює плутанину з інтерпретацією згаданих термінів.
- По-друге, спроба якомога детальніше описати зміст перекладацької компетенції зумовлює надмірну насиченість даного поняття компонентами, які мають різний ступінь важливості й часто відносяться до різних поняттєвих категорій, що ускладнює розуміння професійного дискурсу в цьому аспекті.

Для вирішення даної проблеми, деякі дослідники [38] пропонують відокремити перекладацьку компетенцію (*translation competence*), тобто здатність продукувати прийнятний текст перекладу, від ширших сфер компетенції перекладача (*translator's competence*). До того ж, як зазначають згадані дослідники, англійський термін *competence* не завжди перекладається як *компетенція*, оскільки він може означати і *компетентність*, в значенні якої він вжитий у словосполученні *translator's competence* [38, с.174].

Отже, враховуючи зазначене вище, можемо приєднатися до визначення ФКП як експертної системи, що не є автоматично притаманною будь-якому білінгву, а потребує особливого формування в ході спеціально організованого навчання [50].

Таким чином, складові ФКП та їхні елементи буде слушно називати компетенціями та субкомпетенціями відповідно. Спираючись на існуючу їх класифікацію, запропоновану іншими авторами [38], в рамках даної роботи ми розрізняємо наступні компетенції, які є складовими елементами ФКП [38, с.174-175].

Білінгвальна компетенція поділяється на дві субкомпетенції: мовну (усвідомлене знання структури двох мов) та мовленнєву (володіння даними мовами у певних видах мовленнєвої діяльності, що задіяні в перекладі) і кожна з цих субкомпетенцій може далі розпадатися на відповідні складові. Наприклад, мовна, так само як і мовленнєва, субкомпетенції містять в собі фонетичний, лексичний, морфологічний, синтаксичний тощо компоненти.

Екстралінгвістична компетенція включає будь-які фонові (тематичні, соціокультурні, енциклопедичні) та предметні знання, тобто такі, що відносяться до поняттєвої системи певної галузі людської діяльності (наприклад, історія машинобудування тощо), за винятком лінгвістичних та перекладознвчих, оскільки вони відносяться до мовної та перекладацької компетенцій відповідно.

Перекладацька компетенція, яку знову ж таки не варто плутати з ФКП, куди перекладацька компетенція входить як частина до цілого, розглядається як готовність та здатність до професійного здійснення перекладу текстів різноманітного спрямування, а також володіння певними знаннями з теорії перекладу й практичними навичками й уміннями. Вона також включає інструментальну (застосування технічних і документальних ресурсів) та дослідницьку (або пошукову) субкомпетенції (детальніше, див. [38, с.176].

Індивідуально-психологічна компетенція розглядається як система психофізіологічних(увага, пам'ять тощо), морально-етичних (об'єктивність, надійність тощо), фахово-соціальних субкомпетенцій, а також субкомпетенцію самовдосконалення.

І нарешті останній вид компетенції, що тлумачиться як надкомпетенція [50] або інтегроване уміння координувати усі перелічені вище компетенції в

ході реалізації перекладацької діяльності, – стратегічна компетенція (детальніше, див. [38, с.176].

Метою даного підрозділу є зміст екстралінгвістичної компетенції, а саме її предметної складової, отже перейдемо зараз до нього. Предметні знання включають інформацію щодо сукупності понять та міжпоняттєвих зв'язків, на яких ґрунтуються конкретні сфери людської діяльності, і без яких процес перекладу галузевого тексту є неможливим або дуже ускладненим. Оскільки, як уже згадувалося, недостатнє володіння предметними знаннями істотно утруднює процес та негативно впливає на якість перекладу, то їх засвоєння є одним із ключових завдань навчання майбутніх перекладачів. У той же час, шляхи розв'язання даного питання є досить суперечливими і потребують ґрунтовного вивчення. Відсутність чіткої стратегії щодо шляхів формування предметної складової як елемента екстралінгвістичної компетенції спричинює негативний вплив на загальну якість ФПК. Це стосується багатьох аспектів проблеми, що розглядається, зокрема, переліку тематичних галузей, поняттєва сфера яких має бути засвоєна під час навчання. Пов'язаним з проблемою засвоєння предметних знань є питання засвоєння іншомовної термінології, яка позначає поняття, що входять до складу конкретного сегменту предметних знань, а також питання перекладу цієї термінології українською мовою.

Вирішення даної проблеми сприяло б і розв'язанню питання відбору термінологічного корпусу в межах кожної теми, яка є, по-суті, одиницею організації як предметних знань, так і термінології. Таким чином, для дослідження особливостей галузевого термінологічного перекладу у сфері фармакології необхідно, перш за все, визначити обсяг предметних знань, котрий міг би забезпечити розуміння відповідних текстів. Далі, ґрунтуючись на цих текстах, слід відібрати з них термінологію для маркування понять, що входять до складу згаданих предметних знань, а потім дослідити специфіку перекладу таких англomовних термінів українською мовою.

Процес визначення необхідного обсягу предметних знань у деяких сферах фармакології описано в наступному підрозділі.

1.2. Предметні знання в галузі фармакології

Визначення предметних знань, засвоєння яких необхідно для перекладу англomовних текстів у галузі фармакології, здійснювалося за результатами аналізу оригінальних англomовних репрезентативних текстів [55], що присвячені експертному огляду цієї галузі загалом. Зважаючи на рамки нашого дослідження, ми обмежилися в ньому лише окремою сферою у галузі фармакології, а саме фармакодинамікою і фармакокінетикою.

За даними такого аналізу, узагальнені результати якого подано далі, послідовність подій від застосування препарату до його дії у тілі людини можна поділити на дві частини, обидві з яких впливають на ефект препарату. Перша з них (фармакодинаміка) визначається як вплив препарату на тіло людини, а друга (фармакокінетика) – як реакція організму на препарат.

Фармакокінетичні принципи. Процеси усмоктування, розподілу, метаболізму та екскреції визначають концентрацію препарату, який потрапляє до цільових молекул. Аналіз цих процесів дозволяє визначити параметри розподілу препарату, а отже й прогнозувати спосіб, у який такі фактори, як хвороба, супутня фармакотерапія або генетичні варіанти впливають на дані параметри, а також спосіб регулювання доз.

Найважливішими фармакокінетичними параметрами є коефіцієнт очищення (здатність організму до виведення препарату), обсяг розподілу, (площа ділянки тіла, доступної для утримання препарату) та біологічна доступність (частка препарату, що абсорбується у велике коло кровообігу). Менш важливими є коефіцієнти доступності та розподілу реагенту.

Факторами, що можуть впливати на біологічну доступність, включають: характеристики розчинення й абсорбції, притаманні застосованій хімічній формі, лікарська форма, спосіб застосування, стабільність активного інгредієнта у шлунково-кишковому тракті, та ступінь метаболізму лікарських препаратів, перш ніж вони потрапляють у велике коло кровообігу. Препарати можуть перероблюватися шлунково-кишковими бактеріями та слизовою

оболонкою, а також печінкою, перш ніж вони потрапляють у велике коло кровообігу.

Для внутрішньовенної дози препарату, біологічна доступність вважається такою, що дорівнює одиниці. Для препарату, що застосовується перорально, біологічна доступність може бути нижчою з двох основних причин - неповна міра поглинання та пресистемна елімінація.

Пресистемна елімінація. Після усмоктування по всій площі кишкової стінки, ворітна кров переносить препарат у печінку, до того як він потрапить у велике коло кровообігу. Препарат може засвоюватися у кишкову стінку або навіть у ворітну кров, але зазвичай до потрапляння препарату у велике коло кровообігу за метаболізм відповідає печінка. Крім того, печінка може виділити препарат у жовч. Будь-яке з вищезазначених місць здатне призвести до зниження біологічної доступності, яка називається пресистемною втратою або елімінацією.

Важливим поняттям для складання раціонального режиму при довгостроковому застосуванні препарату, є очищення. Очищення – це внутрішня здатність організму або органів екскреції до виведення препарату з крові або плазми. Очищення виражається як відношення об'єму до одиниці часу і не є індикатором обсягу препарату, що виводиться; воно лише вказує на теоретичний об'єм крові або плазми, що повністю очищується від препарату за певний період часу. Обсяг препарату, що виводиться, залежить від концентрації препарату в плазмі та ступеня очищення.

Поняття очищення є надзвичайно корисним у клінічній фармакокінетиці, оскільки його показник, властивий певному препарату, зазвичай є постійним в межах діапазону концентрацій, виявлених клінічно. Ступінь очищення більшості лікарських препаратів впливає з кінетики першого порядку – постійної частки препарату, що виводиться за одиницю часу.

Якщо механізми екскреції певного препарату стають насиченими, екскреція відбувається згідно з принципом кінетики нульового порядку –

постійний обсяг препарату, що виводиться за одиницю часу. За таких обставин, очищення стає змінною величиною. Очищення зазвичай розглядається як ступінь очищення крові, плазми або ступінь очищення, заснований на концентрації вільного препарату, в залежності від вимірюваної концентрації.

Очищення стає адитивним за допомогою різних органів екскреції. Екскреція препарату може відбуватися в результаті процесів, що мають місце у нирках, печінці та інших органах. В результаті поділу коефіцієнту екскреції кожного органу на величину концентрації препарату, отримуємо ступінь очищення даного органу. Інші шляхи екскреції включають слину або піт, розподіл у кишках та метаболізм в інших ділянках організму.

Об'єм розподілу означає відношення кількості препарату в організмі до концентрації препарату в крові або плазмі, в залежності від рідини, що вимірюється. Даний об'єм не обов'язково має бути фізіологічно ідентифікованим, але може означати просто об'єм рідини, необхідний для вмісту усього обсягу препарату в організмі у такій самій концентрації, що й у крові або плазмі. Об'єм розподілу може значно варіюватися, залежно від ступеня зв'язку з протеїнами плазми, коефіцієнту розподілу препарату в жирі, ступеня зв'язку з іншими тканинами тощо. об'єм розподілу також може змінюватися, залежно від віку пацієнта, статі, хвороби та будови тіла.

Період напіврозпаду – це час, необхідний для зменшення концентрації препарату в плазмі або його вмісту в організмі на 50%. В той час як органи виведення здатні звільняти кров або плазму лише від тих препаратів, що мають прямий зв'язок з органом, ця кров або плазма знаходяться у рівновазі із загальним обсягом розподілу. Таким чином, термін дії лікарського препарату в організмі буде залежати від обсягу розподілу та очищення. Період напіврозпаду є корисним, адже він показує час, необхідний для досягнення 50% стаціонарного стану – або зменшення на 50% , порівняно з умовами стаціонарного стану – після зміни (тобто, початку або зупинки) частотності застосування препарату.

Доза застосування або підтримувальна доза – це доза, за допомогою якої уможлиблюється досягнення бажаної середньої концентрації препарату в плазмі у стабільному стані.

Ударна доза – це доза, необхідна для швидкого досягнення бажаної концентрації в плазмі.

Найважливіші фармакокінетичні процеси.

Усмоктування описує швидкість, з якою препарат залишає місце дії та ступінь, з яким це відбувається. Однак, для клінічного лікаря важливішою є біологічна доступність, а не усмоктування.

Парентеральний спосіб застосування дозволяє уникнути процесів усмоктування і забезпечує негайну дію препарату. Для препаратів, що проходять через бар'єр, може відбутися затримка початку дії, тривалість якої залежить від складності бар'єру та фізико-хімічних характеристик препарату і форми дозування. Крім того, фактори, що впливають на усмоктування препарату, можуть змінювати його біологічну доступність.

Фактори, що впливають на процес усмоктування препаратів:

- Розчинність ліків. Препарати у формі водних або масляних розчинів усмоктуються швидше, ніж препарати в твердій формі, оскільки вони легше змішуються з водною фазою у місці усмоктування. Для препаратів у твердій формі, швидкість розчинення може бути обмежувальним фактором у їх усмоктуванні.
- Умови на ділянці усмоктування впливають на розчинність, зокрема у шлунково-кишковому тракті.
- Концентрація препарату впливає на швидкість його абсорбції. Препарати, що вводяться у формі розчину з високою концентрацією, усмоктуються швидше, ніж препарати з низькою концентрацією.
- Кровообіг у місці усмоктування також впливає на абсорбцію препарату. Збільшений приплив крові, викликаний масажем або локальним тепловим впливом, підвищує швидкість усмоктування препарату; знижений приплив

крові, викликаний судинозвужувальними засобами, шоком або іншими чинниками хвороби, здатні уповільнити усмоктування.

- Площа поверхні поглинання. Препарати швидко абсорбуються на таких великих ділянках, як легеневий альвеолярний епітелій, слизова оболонка кишечника або, у деяких випадках, внаслідок надмірного застосування, на шкірі. Поглинальна поверхня значною мірою обумовлюється способом застосування.

Розподіл лікарських препаратів.

Після потрапляння до великого кола кровообігу, препарати розподіляються в різних тканинах та органах тіла за однією з чотирьох моделей, поданих далі.

1. Препарат залишається у судинній системі. Прикладом даного типу є такі плазмозамінники, як декстран, але препарати, тісно пов'язані з плазмовим білком, також можуть наближатися до даної моделі.
2. Такі водорозчинні сполуки з низькою молекулярною масою як етанол та деякі сульфаніламідні речовини рівномірно розподіляються по всьому обсягу води в організмі.
3. Певні препарати зосереджуються в одній або кількох тканинах, що можуть бути місцем дії. Йод накопичується у щитоподібній залозі. Протималярійний препарат хлорохін може міститися в печінці у концентрації в 1000 разів більше, ніж його концентрація у плазмі. Тетрациклін майже нерозривно пов'язаний з кістками та зубами, що розвиваються, а високоліпідні розчинні сполуки переходять у жирову тканину.
4. Більшості препаратів властивий неоднорідний розподіл в організмі з варіаціями, що здебільшого характеризуються здатністю проникати крізь мембрани та розчинятися у воді/ліпідах. Найвищі концентрації часто спостерігаються у нирках, печінці та кишечнику, що зазвичай дозволяє визначити обсяг препарату, який виводиться.

Чинники, що впливають на розподіл лікарських препаратів. Швидкість розподілу визначається проникністю мембран та кровотоком, а

ступінь розподілу – розчинністю ліпідів, pH – pK_a , ступенем зв'язування з білками крові, міжклітинним зв'язуванням та ступенем екскреції лікарського препарату. Залежно від їхніх фізико-хімічних властивостей, ряд фізичних та фізіологічних процесів відбуваються одночасно, що визначає особливу модель їх розподілу в організмі людини. Таким чином, загалом на розподіл препаратів можуть впливати певні чинники. На розподіл лікарських препаратів в організмі людини впливають також деякі фізіологічні бар'єри (плацентарний, гематоенцефалічний, гематотестикулярний). Функцією даних бар'єрів є захист різних частин тіла від домішок.

Біотрансформація препаратів.

Метаболізм лікарських препаратів – це механізм виведення препаратів з організму людини. Метаболізм або біотрансформація – це процес перетворення препаратів на фармакологічно неактивні метаболіти.

Метаболіти можуть бути водорозчинними і залишати організм або надзвичайно реактивними і потребувати подальшого метаболізму, щоб стати водорозчинними. Реактивні метаболіти можуть також взаємодіяти з такими клітинними компонентами, як мембрани та макромолекули, і спричиняти відновні та невідновні ушкодження. Водорозчинні метаболіти виводяться з організму шляхом сечової та/або жовчної екскреції. Каталізація метаболічних шляхів ферментними системами відбувається на двох окремих стадіях, що називаються Стадія 1 та Стадія 2 метаболізму.

Ферментні системи, що беруть участь у біотрансформації лікарських препаратів, знаходяться у печінці, хоча метаболічна активність спостерігається в усіх розглянутих тканинах. Інші органи із значним ступенем здатності до обміну речовин включають нирки, шлунково-кишковий тракт, шкіру та легені. Після ентерального введення ліків, значна частина дози може бути метаболічно інактивована у печінці або кишечнику, перш ніж вона потрапить у велике коло кровообігу. Пресистемний метаболізм значно обмежує оральну доступність ліків з високим ступенем засвоєння. В межах даної клітини, найбільша частина процесу засвоєння

препарату спостерігається у ендоплазматичному ретикулумі та цитозолі, хоча біотрансформація ліків також може відбуватися у мітохондріях, ядерній оболонці та плазматичній мембрані.

Генетичні, екологічні та фізіологічні чинники беруть участь у регулюванні реакцій біотрансформації препаратів. Найважливішими чинниками є генетично зумовлені поліморфізми у процесах окиснювання та кон'югації препаратів, супутнє застосування інших ліків, піддавання екологічним забрудникам та промисловим хімікатам, хвороба, стан та вік. Дані фактори вважаються відповідальними за знижену ефективність, подовжений фармакологічний вплив та підвищену токсичність препаратів.

Генетичні поліморфізми Генетичні відмінності у здатності людини до засвоєння препарату певним шляхом визнаються як такі, що сприяють виникненню значних міжособистісних відмінностей у біотрансформації. Фенотипні відмінності в обсязі препарату, що виводиться через поліморфно-контрольований шлях призводять до розподілу людей на тих, що мають швидкий метаболізм та тих, що мають повільний метаболізм.

Хвороби. Порушення нормальної роботи печінки у пацієнтів, що хворіють на гепатит, алкогольну хворобу печінки, жирову хворобу печінки, біліарний цирроз та злоякісну гепатому, потенційно може призвести до змін у печінковій біотрансформації препарату. Ступінь, до якого знижується монооксигеназна дія та екскреція печінки цитохрому Р450, є функцією тяжкості ушкодження печінки.

Вік та стать. Функціональні ензими цитохрому Р450 можуть бути виявлені відносно рано у зародковому розвитку, хоча показники швидкості окисного засвоєння у цьому стані є нижчими, ніж післяпологові показники. Глюкуронування, сульфатація, глутатионне сполучення та епоксидний гідроліз також активно відбуваються на нижніх рівнях у зародку. Новонароджені здатні успішно каталізувати більшість реакцій біотрансформації стадії 1, хоча швидкість даних реакцій зазвичай є нижчою, ніж у дорослих. Помітне порушення глюкуронування білірубину при

народженні сприяє виникненню гіпербілірубінемії у новонароджених. Ферментні системи стадії 1 та стадії 2 поступово починають розвиватися після перших двох тижнів життя, хоча модель розвитку є різною для різних ферментів.

Загалом, зниження маси печінки, функціонування печінкових ферментів та печінкового кровотоку, пов'язане з віком, призводить до зниження загального ступеня здатності до метаболізму печінки у літньому віці. Зниження ступеня печінкової біотрансформації препаратів з високим коефіцієнтом печінкової екстракції у людей літнього віку може прогнозуватися на основі зниження печінкового кровотоку, хоча значні відмінності у міжособистісній мінливості змін роботи органів, пов'язаних з віком та захворюванням, ускладнюють узагальнення.

Дієта та екологічні чинники. Дієта та екологічні чинники також впливають на індивідуальні зміни у засвоєнні лікарських препаратів. Смажена на вугіллі їжа та хрестоцвітні овочі відомі як такі, що стимулюють виникнення ферментів CYP1A, в той час як грейпфрутовий сік стримує засвоєння CYP3A-субстратних препаратів, що застосовуються одночасно. Засвоєння препаратів в організмі людини, що палить, відбувається швидше, ніж у людини, що не палить, внаслідок ферментної індукції. Працівники промислових підприємств, що зазнають впливу деяких пестицидів засвоюють певні препарати швидше, ніж ті, що не зазнають такого впливу. Такі відмінності призводять до появи ускладнень під час визначення ефективних та безпечних доз лікарських препаратів, які мають вузькі терапевтичні індекси.

Метаболічна взаємодія лікарських препаратів. Супутнє застосування двох або більше препаратів часто пов'язано із зміною в очищенні одного з агентів. Хоча взаємодія препаратів може призвести до змін у процесі поглинання, зв'язуванні з білками та сечовиведенні, вплив на біотрансформацію зазвичай є більш вираженим.

Взаємодія між лікарськими препаратами та ендогенними сполуками. Для інактивації певні препарати потребують кон'югації з такими

ендогенними субстратами, як глутатион, глюкуронова кислота та сульфати. Отже, різні препарати можуть змагатися за одні й ті самі ендogenousні субстрати, а препарат швидкого реагування може ефективно спустошувати рівні ендogenousних субстратів та порушувати процес засвоєння препаратів повільнішого реагування. Якщо останні мають круту криву "доза - реакція" або вузьку межу безпеки, може відбутися посилення їх фармакологічних та токсичних наслідків.

Екскреція препаратів.

Організм виводить ксенобіотики переважно шляхом екскреції та обміну речовин. Лікарські препарати виводяться з організму людини без змін або у вигляді метаболітів. Органи виведення, крім легенів, виводять полярні сполуки ефективніше, ніж речовини з високим ступенем розчинності ліпідів. Ліпідорозчинні препарати, таким чином, повільніше виводяться, доки не метаболізуються у більш полярні сполуки.

Нирки є найважливішим органом виведення лікарських препаратів та їх метаболітів. Речовини, що виводяться з калом, є переважно препаратами для перорального застосування, які не поглинаються, або метаболітами, що виводяться із жовчі й не абсорбуються повторно з кишкового тракту. Екскреція препаратів у грудне молоко є важливою не через їх кількість, що виводиться, а через те, що дані препарати є потенційними джерелами виникнення небажаних фармакологічних наслідків у немовлят. Пульмональна екскреція є значущою переважно для виведення інгаляційних анальгетиків та парів; інколи невеликі обсяги інших лікарських препаратів або метаболітів виводяться аналогічним шляхом.

Висновки за розділом 1

1. Фахова компетентність перекладача (ФКП) розглядається як здатність перекладати на професійному рівні, а також як сукупність знань, навичок та

умінь, необхідних для забезпечення даної здатності. Важливим компонентом ФКП є предметні знання, тобто ті, що відносяться до поняттєвої системи певної галузі людської діяльності, зокрема, до фармакології. Відповідно для вивчення специфіки перекладу фармакологічних термінів, слід спочатку окреслити діапазон предметних знань, здатний забезпечити вірне тлумачення текстів цієї сфери. Таке окреслення можна здійснити лише шляхом аналізу оригінальних репрезентативних текстів, які на наступному етапі будуть джерелом термінів, що позначають головні поняття предметних знань, а відібрані терміни, у свою чергу, утворять матеріал дослідження особливостей перекладу англомовних фармакологічних термінів українською мовою.

2. До складу предметних знань фармакодинаміки і фармакокінетики, які було обрано сферами дослідження, входять головні поняття, стислий перелік яких подано далі. Фармакокінетичні принципи враховують процеси усмоктування, розподілу, метаболізму та екскреції для визначення концентрації препарату, який потрапляє до цільових молекул. Фармакокінетичні параметри включають коефіцієнт очищення, обсяг розподілу, біологічну доступність, коефіцієнт доступності та розподіл реагенту. Пресистемна елімінація визначається як зниження біологічної доступності, а період напіврозпаду – як час, необхідний для зменшення концентрації препарату в організмі на 50%. Підтримувальна доза підтримує бажану середню концентрацію препарату в плазмі у стабільному стані, а ударна доза забезпечує швидке досягнення бажаної концентрації препарату. На процес усмоктування препаратів впливають розчинність ліків, умови на ділянці усмоктування, кровообіг у місці усмоктування, концентрація препарату, площа поверхні поглинання. Швидкість розподілу лікарських препаратів визначається проникністю мембран та кровотоком, а ступінь розподілу – розчинністю ліпідів, $pH - pK_a$, ступенем зв'язування з білками крові, міжклітинним зв'язуванням та ступенем екскреції лікарського препарату. На розподіл впливають також плацентарний, гематоенцефалічний і гематотестикулярний бар'єри. На біотрансформацію препаратів впливають

метаболіти, ферментні системи, генетичні, екологічні та фізіологічні чинники, хвороби, вік та стать, харчування, метаболічна взаємодія лікарських препаратів, взаємодія між лікарськими препаратами та ендогенними сполуками, а також екскреція препаратів.

РОЗДІЛ 2

ЛІНГВІСТИЧНІ ТА ПЕРЕКЛАДОЗНАВЧІ АСПЕКТИ ДОСЛІДЖЕННЯ ПЕРЕКЛАДУ УКРАЇНСЬКОЮ МОВОЮ АНГЛОМОВНИХ ТЕРМІНІВ У СФЕРІ ФАРМАКОЛОГІЇ

2.1. Словотворчі аспекти дослідження

Як відомо [12; 26; 39; 52], словотвір є суттєвою ознакою будь-якої мови і відноситься до способів поповнення словникового складу. Наприклад, за даними наявних досліджень [26; 51; 52; 53; 54], англійська мова розширює свій словниковий склад переважно шляхом словотворення і запозичень з інших мов. Словотвір, який у мовознавстві також називають дериватологією, досліджує механізми створення похідних мовних одиниць з певним лексичним та семантичним значенням та їхні механізми. Дослідники, які віддають перевагу терміну «дериватологія», вживають відповідні похідні від нього, які існують паралельно з термінами, що ґрунтуються на українських коренях. Відповідно вживаються терміни «деривативний» замість «похідний», «деривація» – замість «словотворення», «деривативи» – замість «похідні слова» тощо.

Сучасна дериватологія завершила етап свого становлення [16; 46] після відокремлення в окрему лінгвістичну дисципліну зі своїм власним об'єктом вивчення, проблематикою і властивою їй поняттєвою та термінологічною структурою, а також низкою конкретних прийомів і методів дослідження дериватологічних процесів та їх результатів, зафіксованих і в галузевих, зокрема, медичних словниках (див., наприклад [42; 47]).

Предметом словотвору як наукової дисципліни є словотворчі процеси (зображують словотворення у динамічному аспекті) та словотворчі відношення (характеризують словотворення у статичному стані).

З огляду на те, що протягом нашого дослідження ми часто звертатимемося до англломовних термінів у галузі фармакології, необхідно

з'ясувати зміст поняття «термін». Як відомо, слово «термін» походить від латинського “terminus”, що означає «кінець, межа, закінчення». У період Середньовіччя це слово набуло змісту «визначення, позначення», а в давньофранцузькій мові *terme* мало значення «слово». Саме воно, на думку багатьох вчених, породило *terme* у французькій мові, тобто термін в сучасному розумінні, звідки і було запозичене в англійську мову.

В ході проведення аналізу лінгвістичних доробків вітчизняних та зарубіжних вчених, присвячених питанням термінології, ми з'ясували, що існує низка відмінних дефініцій терміна (див., наприклад [17; 20; 21; 25; 31; 32; 33; 40; 41]), незважаючи на, здавалося б, семантичну очевидність даного поняття.

У нашому дослідженні ми будемо посилатися на наступне визначення поняття «термін», запропоноване І.П. Ющуком: «Термін – це слово або словосполучення, що позначає спеціальне поняття з будь-якої галузі знань – науки, техніки, економіки, суспільно-політичного життя, мистецтва тощо». [39, с. 215]

Незважаючи на відмінність і багатогранність сучасних галузей наукового знання та понять, що їм властиві, все ж існує низка спільних ознак, що визначають сутність терміна як виняткової мовної одиниці, наведені нижче:

- Точність: невід'ємною властивістю терміну є його точність, оскільки неточне або неповне відтворення змісту поняття може призвести до суттєвих непорозумінь між фахівцями певної галузі.
- Системність: кожен термін належить до певної терміносистеми, де йому властиве чітке термінологічне значення та поза межами якої термін може мати цілком відмінне значення.
- Прагнення до однозначності у рамках своєї терміносистеми: якщо більшість одиниць словникового складу нейтральної мови є полісемічними за своєю природою, то більшість термінів є моносемічними, що зумовлено

функцією, яку вони відіграють у мові, але повністю уникнути полісемічності певних термінів (найчастіше двозначності) на даному етапі розвитку мовознавства не вдається.

- Наявність дефініції: кожний науковий термін має дефініцію - лаконічне логічне визначення, яке містить суттєві риси предмету або змісту поняття, тобто його значення і межі.

У мовознавстві, як правило, розрізняють морфологічні та неморфологічні способи деривації [10; 16; 21; 22; 49; 56]),. До морфологічних відносять всі способи, за яких деривативне слово утворилося за допомогою афіксальних морфем, всі інші - до неморфологічних.

Перший спосіб є найпродуктивнішим шляхом збагачення словникового складу мови, його основною одиницею є основа. Основа - це частина змінюваного слова, що виражає його лексичне значення, тобто словоформа без флексії. Якщо від основи можна утворити нове слово, вона називається твірною, а утворене слово - у свою чергу – похідним.

Основним засобом морфологічного способу словотворення є афікси. Афіксація є одним з найбільш значних джерел збагачення англійської медичної термінології на даній стадії її розвитку, за допомогою якого нові слова утворюються шляхом приєднання префіксів (префіксальний спосіб), суфіксів (суфіксальний спосіб) і одночасно префікса і суфікса (префіксально-суфіксальний спосіб) до основ різних частин мови.

Майже жоден спосіб словотворення не досліджувався так часто, як афіксація на матеріалі різноманітних мов. Це пояснюється тим, що в афіксальному словотворенні дані формальні показники (афікси):

- а) спричиняють семантичні зміни, що виникають в процесі деривації;
- б) легко виокремлюються як словотворчі елементи;
- в) слугують для утворення нових слів від основ іншого походження;
- г) мають бути продуктивними. [4; 6]

Афіксація посідає чи не найголовніше місце серед морфологічних способів деривації і ми спробуємо визначити морфологічний спосіб твірної

основи та простежити зміни значення похідних термінів, які відбулися після додання твірного афікса.

Спершу, розглянемо суфіксальний спосіб словотворення, що полягає у з'єднанні суфікса з коренем або твірною основою, де суфікси, як дериваційні елементи, виконують функцію афіксальної морфеми. Найбільш часто вживаними суфіксами у медичній термінології є наступні:

-ia(y) (означає патологічний стан): **agonia** – агонія, страждання; **hysteria** – істерія; **mania** – маніакальний синдром; **ophthalmia** – офтальмія.

-iasis (означає патологічний стан або його причину): **lithiasis** – утворення каменів; **psoriasis** – псоріаз; **trichiniasis** – трихінельоз.

-ic (ад'єктивне скорочення): **anesthetic** – анестезуючий, знеболюючий засіб; **epileptic** – епілептичний; **hectic** – гарячковий; **pathologic** – патологічний.

-ase (колоїдний фермент): **amylase** – амілаза; **lipase** – ліпаза.

-ismos (означає стан): **embolism** – емболія; **hypnotism** – гіпнотизм; **metabolism** – обмін речовин; **rheumatism** – ревматизм.

-in (скорочення, що вказує на глюкозоїд): **fibrin** – фібрин, **gelatin** – желатин; **protein** – білок.

-ize (дієслівний суфікс, що означає лікування за допомогою спеціального інструменту або препарату): **anesthetize** – знеболювати; **catheterize** – катетеризувати; **hypnotize** – гіпнотизувати.

Аналіз показав, що префіксальний спосіб словотворення у медичній термінології англійської мови також є досить продуктивним. Модифікуючи лексичне значення слова, префікс складаються з одного або більше складів (зазвичай прийменники або прислівники) та утворюють нові терміни в межах однієї частини мови.

Префіксація відіграє провідну роль й у специфіці утворення нових медичних термінів, що зосереджує увагу на особливості їх вживання у медичній сфері. Серед найпоширеніших префіксів у деривації англійської медичної термінології є наступні:

a-, an- (заперечення, що має значення відсутності, нестачі або слабкості будь-чого): apathy - байдужність; anemia - анемія; anesthesia - знеболювання.

ana-, an- (означає вгору, знову): analysis – розклад, аналіз; anamnesis - анамнез; anaphylaxis - анафілаксія.

anti- (означає протилежний, супротивний): antidote – антидот, протиотрута; antipyretic - жарознижувальний; antiseptic - антисептичний; antacid – протикислотний.

dia- (означає через, крізь, повністю): diabetes - діабет; diagnosis - діагностика; diarrhea - діарея; diathermy - глибоке прогрівання.

dys- (означає поганий, складний, дефективний): dysentery - дизентерія; dyspepsia - розлад травлення; dyspnea - задишка; dystrophy - дистрофія.

hyper- (означає понад, надмірний): hyperemia – гіперемія; hyperthyroidism – гіпертиреоз; hypertonic - з підвищеним тонусом; hypertrophy – гіпертрофія.

intra- (означає у, всередині): intracellular - внутрішньоклітинний; intrarectal - ректальний; intrauterine - внутрішньоматковий; intravenous - внутрішньовенний.

syn-, sym- (означає з, разом з): syndrome - сукупність симптомів; systole (скорочення з synstole) - скорочення серцевого м'яза; symbiosis - симбіоз; symptom - зовнішня ознака.

Неморфологічні способи словотворення не виявляють зв'язку з морфологічними засобами, а виступають наслідком тривалих процесів, які змінюють семантику і граматичну природу мотивуючого слова чи словосполучення [11].

Найбільш поширеним неморфологічним способом деривації в медичній термінології англійської мови є словоскладання [34], при якому слова утворюються без інтерфіксів, а показником об'єднання слів в одне поняття є логічне змістове поєднання слів. Існує декілька видів словоскладання:

1. Окреме написання, наприклад: *drug interaction, blood group, bile acids*.
2. Написання через дефіс, наприклад: *drug-target, collar-bone, half-life*.
3. Написання разом, наприклад: *atherosclerosis, haemophilia, leucocytopenia*.

Складання складних слів вважається найдавнішим способом деривації з діахронічної точки зору, оскільки слово утворюючі афікси сформувалися з самостійних слів. Схожий процес наразі спостерігається з префіксоїдами (псевдо-префікси) та суфіксоїдами (псевдо-суфікси) [48], наприклад: *myo-, arthro-, haemo-/haemato, adipo-, hepato-, onco-, patho-*; *-aemia, -logy, -tomy, -pathy, -cyte, -algia, -ectomy, -scope* тощо. Кожен з цих псевдо-афіксів приховує певне значення, але вони не використовуються в якості самостійних мовних одиниць, адже вони були штучно утворені з грецьких та латинських коренів слів з метою номінації наукових концептів.

Наступним з найпродуктивніших неморфологічних способів словотворення у межах медичної термінології англійської мови є конверсія [12], що полягає у переході слів або окремих словоформ з однієї частини мови в іншу, при чому словотворчим засобом виступає лише парадигма слова.

Варто відзначити, що деякі вчені уникають вживання терміну «конверсія» у синхронічному аспекті розгляду, оскільки словниковий клас багатьох слів англійської мови нейтралізується або не виявляється зовсім та виходить з контексту. Наприклад, Бауер [43] та Квірк [59] надають даному терміну наступного значення: «Конверсія – це процес деривації, у відповідності з яким, об’єкт адаптується та перетворюється на новий словниковий клас без додавання афіксу. В такому випадку, конверсія подібна до суфіксації (на відміну від префіксації)». На позначення безафіксального дериваційного процесу, окрім конверсії вживаються різні терміни: кореневе або безсуфіксальне словотворення, нульова суфіксація або нульова деривація [28].

Процеси конверсії виникають у певних синтаксичних умовах спонтанно і супроводжуються наступними основними змінами [12]:

- лексичного значення;
- граматичного значення;
- синтаксичної функції;
- семантики слова.

Найбільш поширеним типом конверсії є перехід іменників та прикметників у дієслова, або навпаки, перехід дієслова в іменник, наприклад: *position – to position, lecture – to lecture, blind – to blind, to check – check-up*.

Конверсія має свої підвиди:

1. Реконверсія – мовне явище, коли одне із значень похідного слова є джерелом появи нового значення основи, від якого воно походить: *cable – to cable, hand – to hand*.
2. Часткова конверсія – від дієслівної основи починає утворюватися іменник, але згодом він входить до складу словосполучень з дієсловами *give, make, have* тощо.
3. Субстантивація прикметників – процес, за якого прикметник набирає характерних ознак іменника: *a beloved, a female*.

Наступним неморфологічним способом словотворення досить продуктивного характеру є аббревіація, що полягає у складанні нових похідних слів шляхом об'єднання скорочених основ, скорочених і повних основ або довільного скорочення твірної одиниці.

Розрізняють кілька типів аббревіатур, залежно від того, як утворюються ці складноскорочені слова [13]:

1. Ініціальні аббревіатури: *GI (gastrointestinal) – шлунково-кишковий (тракт); RBC (red blood cell) – E (епумпоцум), over-the-counter (OTC) – безрецептурний, CNS (Central Nervous System) – ЦНС (Центральна нервова система), NSAIDs (Nonsteroidal anti-inflammatory drugs) – НПЗП (нестероїдні протизапальні препарати)*.

2. Апокопа: *exam* (*examination*) - обстеження; *carb* (*carbamic acid*) – карбамінова кислота; *CL* (*clearance*) – ступінь очищення; *lab* (*laboratory*) - лабораторія; *cysto* (*cystoscopy*) – цистоскопія.
3. Напівскорочення: *B-lymphocyte* (*bond lymphocyte*) – кістковий лімфоцит; *C-gene* – структурний ген; *erythropoiesis* (*erythocytopoiesis*) – еритропоез; *Rh-factor* – Rh-фактор (резус-фактор).
4. Графічні аббревіатури: *a.c* (*ante cibum*) – до їжі; *ad lib* (*as desired*) - за бажанням; *w/o* (*without*) — без; *b.l* (*bacillus*) - бацил;; *vv* (*veins*) – вени.
5. Аббревіатури змішаного типу: *abnm* (*abnormal*) - патологічний; *alk phos* (*alkaline phosphatase*) – лужна фосфатаза; *Dx* (*diagnosis*) - діагноз; *Lim-ch* (*limit chronic effect*) – поріг хронічної дії; *tf* (*transfer*) - перенесення.
6. Буквено-цифрові скорочення: *C1-C7* (*cervical vertebrae*) – шийні хребці 1-7; *17-hydroxycorticosteroid* – 17-гідроксикортикостероїд;; *CL100* (*absolute lethal concentration*) – абсолютна смертельна концентрація; *T4* (*thyroxine*) – тіроксин; *VP-16* (*epipodophyllotoxin*) - епідофілотоксин.
7. Складноскорочення: *breathalyzer* (*breath analyzer*) – індикаторна трубка; *raddef* (*radiological defense*) – радіологічний захист; *pathophysiology* (*pathological physiology*) - патофізіологія; *medicare* (*medical care*) – медичний догляд.

Отже, словниковий склад англійської мови знаходиться у стані постійного розвитку, що відбувається в основному за рахунок утворення нових слів морфологічними та неморфологічними способами. У сучасній англійській мові вирізняються такі основні способи деривації та поповнення її словникового складу: афіксація (суфіксація та префіксація), конверсія, словоскладання та аббревіація.

2.2. Перекладознавчі аспекти дослідження

Оскільки метою нашого дослідження є встановлення залежності способу перекладу від структури терміна, ми вважаємо доцільним розглянути зміст згаданих способів.

Варто зазначити, що серед дослідників даного аспекту відсутня єдність у тому, що стосується конкретного переліку способів перекладу та їх змісту (див., наприклад [1; 2; 3; 5; 27; 14; 37; 57]). Таке розходження є не тільки термінологічним, але й концептуальним. Іноді немає навіть консенсусу щодо найменувань певних категорій, тому використовуються різні терміни, які, у свою чергу, плутають з іншими концептами. З огляду на те, що вченими були запропоновані різні класифікації, терміни яких нерідко частково збігаються, ми вибрали за основу класифікацію способів перекладу, запропоновану В.І.Карабаном [15]. Аналогічно, для забезпечення однозначності розуміння у подальшому викладі ми будемо вживати термін «спосіб перекладу» для позначення як власне «способів перекладу» (словниковий відповідник, варіантний словниковий відповідник, транскодування, контекстуальна заміна, смисловий розвиток, антонімічний та описовий переклад) у термінології В.І. Карабана, так і лексичних трансформацій (конкретизація, генералізація, перестановка, додавання та влучення слів, заміна слова однієї частини мови на слово іншої частини мови). Зміст головних способів перекладу викладено далі.

Словникові відповідники визначаються як лексичні одиниці, що зафіксовані у двомовному словнику, та поділяються на одноквівалентні (що мають лише один перекладний варіант) і багатоквівалентні одиниці (що мають більш ніж один перекладний варіант). Отже такі лексичні одиниці представлені у словниках та існують в мові перекладу як перекладні еквіваленти [14, с. 279].

Іншим способом перекладу, який часто застосовується при перекладі лексичних одиниць у сфері фармакології [7; 23; 29], є калькування (копіювання структури слова, словосполучення або речення мови оригіналу у мові перекладу. Важливим для розуміння даного терміна є усвідомлення рівневої природи калькування, зокрема, коли калькування здійснюється *на* фонемно-графемному рівні, то його називають [14] транскодуванням,

Транскодування тлумачиться як такий спосіб перекладу, коли звукова та/або графічна форма слова вихідної мови передається засобами абетки мови перекладу [14, с. 282]. Розрізняють наступні види транскодування:

Транскрибування визначається як спосіб перекладу, при якому звукова форма слова мови оригіналу передається літерами мови перекладу [14, с. 282], (наприклад, *theophylline* - теофілін).

Транслітерування тлумачиться як передача літер слова мови оригіналу за допомогою відповідних літер мови перекладу [14, с. 282] (наприклад, *plasma* - плазма, *shock* - шок, *morphine* - морфін).

Змішане транскодування відбувається шляхом одночасного застосування транскрибування і транслітерації, тобто більша частина транскодованого слова відбиває його звучання у вихідній мові, але разом з тим передаються й деякі елементи його графічної форми [14, с. 282].

Адаптивне транскодування має місце, коли форма слова мови оригіналу адаптується до фонетичної та/або граматичної структури мови перекладу [14, с. 282] (наприклад, *effective* - ефективний, *placental* - плацентарний, *sulfation* - сульфатація).

Наступним підходом є стратегія трансформації, що може стосуватися зміни форми тексту оригіналу загалом чи його фрагментів або ж зсувів значення його окремих лексем чи їх груп [37].

Серед трансформацій, що стосуються зміни форми тексту оригіналу в тексті перекладу, мають місце такі, як додавання слів, їх вилучення або перестановка.

Метою застосування способу додавання слів є додержання норм мови перекладу та забезпечення однозначного тлумачення тексту перекладу читачем. Головним призначенням додавання слів як способу перекладу є експліцитне вираження частини імпліцитного смислу ТО у ТП [14, с. 308], (наприклад, *antiviral ritonavir* - антивірусний препарат ритонавір, *rapid metabolizers* - особи, що мають швидкий метаболізм).

Вилучення слів диктується необхідністю уникнути невиправданих повторів або перенасичення тексту перекладу лексичними одиницями, що легко виводяться із контексту [14, с. 311] (наприклад, *foreign substances* - домішки, *narrow-therapeutic-ratio drugs* – вузько терапевтичні препарати).

При застосуванні перестановки слів лексичні елементи міняються місцями, тобто змінюють позицію на протилежну [14, с. 314] (наприклад, *average plasma concentration* - середня концентрація препарату в плазмі, *chronic alcohol ingestion* - хронічний прийом алкоголю).

В нашому дослідженні рідко застосовуються ті різновиди трансформації, що спричиняють зсуви у значенні окремих лексем тексту оригіналу або їх груп. До їх числа входить контекстуальна заміна, тобто лексична перекладацька трансформація, в результаті якої перекладним відповідником стає слово або словосполучення, що не є словниковим відповідником, і що підібрано із врахуванням контекстуального значення слова, яке перекладається, його контексту вживання та мовленнєвих норм і традицій мови перекладу [14, с. 288] (наприклад, *design* - складати, *pronounced* - виражений).

У випадку розбіжності норм у двох мовах з'являється необхідність застосування антонімічного перекладу, коли форма слова або словосполучення замінюється на протилежну (позитивна – на негативну і навпаки), а зміст одиниці, що перекладається, залишається в основному незмінним [14, с. 291].

Спосіб описового перекладу також нерідко застосовується при передачі фармакологічної термінології і визначається, як випадок, коли слово, словосполучення, термін чи фразеологізм замінюється в мові перекладу словосполученням (або більшим за кількістю компонентів словосполученням), яке адекватно передає зміст цього слова, словосполучення чи терміна [14, с. 297] (наприклад, *prescriber* - лікар, що призначає препарати).

Іншим видом контекстуальної заміни є конкретизація значення слова, при якій слово ширшої семантики в тексті оригіналу замінюється словом вузької семантики [14, с. 300], (наприклад, *volunteer during questioning* - добровільно вказувати під час опитування).

І нарешті, генералізація значення слова тлумачиться як спосіб перекладу, за якого слово вузької семантики в тексті оригіналу замінюється словом ширшої семантики з метою додержання норм мови перекладу та забезпечення однозначного розуміння тексту перекладу читачем [14, с. 306].

Отже, після опису поняттєвої структури сфери фармакології та визначення змісту застосованих способів перекладу, ми провели дослідження з метою з'ясування залежності вибору вищезгаданих способів від структури терміна. Хід та результати проведеного дослідження викладено нижче.

Висновки за розділом 2

1. В межах даного дослідження термін розглядається як слово або словосполучення, що позначає спеціальне поняття певної галузі знань, у нашому випадку, фармакології. Суттєвими ознаками терміна є його точність, системність, однозначність та наявність дефініції.
2. Існують два головних способи утворення термінів – морфологічний і неморфологічний. Головним засобом морфологічного способу є афіксація, в межах якої розрізняють такі способи як префіксальний (утворення нового терміна шляхом приєднання префіксів), суфіксальний (те ж, але за допомогою суфіксів) та префіксально-суфіксальний (одночасне застосування обох згаданих способів). Провідним засобом неморфологічних способів термінотворення є словоскладання, наслідком застосування якого є утворення однослівних термінів або термінів-словосполучень. У першому випадку результатом є складне слово-термін, в якому дві основи можуть писатися як цілісне слово, наприклад, *haemophilia*, або через дефіс, наприклад, *half-life*. У

другому випадку утворюється термін-словосполучення (наприклад. *bile acids*), який може бути двослівним, трислівним тощо.

3. Іншими неморфологічними способами термінотворення є конверсія та аббревіація. Перша полягає в зміні частини мови без зміни форми слова, що дає привід називати її нульовою суфіксацією або нульовою деривацією. Види конверсії включають реконверсію, часткову конверсію та субстантивацію прикметників. Наслідком вживання аббревіації є утворення аббревіатур, які включають ініціальні аббревіатури (*GI – gastrointestinal – шлунково-кишковий*), апокопи (*exam (examination) – обстеження*), напівскорочення (*B-lymphocyte (bond lymphocyte) – кістковий лімфоцит*), графічні аббревіатури (*a.c (ante cibum) – до їжі*), аббревіатури змішаного типу (*abnm (abnormal) – патологічний*), буквено-цифрові скорочення (*C1-C7 (cervical vertebrae) – шийні хребці 1-7*).

4. Способи перекладу однослівних термінів здійснюються на рівні слова і включають: вибір одноквівалентного або варіантного словникового відповідника; транскодування, що включає чотири його види (транскрибування, транслітерування, змішане та адаптивне транскодування); калькування (копіювання структури складного слова); додавання слів; зміну частин мови; контекстуальну заміну; антонімічний переклад; конкретизацію, генералізацію та описовий переклад.

5. Способи перекладу термінів-словосполучень здійснюються на рівні словосполучення і включають калькування (копіювання структури складного слова), а також додавання, вилучення та перестановку слів. Можливі також випадки одночасного застосування останніх трьох способів.

РОЗДІЛ 3

СПІВВІДНОШЕННЯ СПОСОБІВ ПЕРЕКЛАДУ УКРАЇНСЬКОЮ
МОВОЮ АНГЛОМОВНИХ ТЕРМІНІВ У СФЕРІ ФАРМАКОЛОГІЇ

3.1. Матеріал дослідження

Корпус термінів, відібраних для аналізу з оригінального англомовного тексту фармакологічного спрямування обсягом 30 360 друкованих знаків [55], включав 603 лексичні одиниці, розподіл яких за структурою подано далі:

Прості терміни, які склали найменш чисельну групу у вибірці, і які включали всього 8 лексичних одиниць, показано в таблиці 3.1.

Таблиця 3.1. Прості фармакологічні терміни в корпусі лексичних одиниць, вибраних для аналізу.

Англійське слово	Українське слово
plasma	плазма
shock	шок
bile	жовч
cell	клітина
lung	легеня
salt	сіль
sweat	піт
skin	шкіра

Деякі із 46 суфіксальних (утворених за допомогою афіксів, що стоять після основи) термінів показано в таблиці 3.2. Повний список – див. Додаток А.

Табл. 3.2. Деякі суфіксальні терміни в корпусі лексичних одиниць, вибраних для аналізу.

Англійське слово	Українське слово

massage	масаж
morphine	морфін
symptom	симптом
effective	ефективний
placental	плацентарний
sulfation	сульфатація
iodine	йод
ischemia	ішемія
kidney	нирки
clearance	коефіцієнт очищення
clinician	клінічний лікар

Одинадцять префіксальних (утворених за допомогою префіксів, що стоять перед основою) термінів показано в таблиці 3.3.

Табл. 3.3. Префіксальні терміни в корпусі лексичних одиниць, вибраних для аналізу.

design	складати
decay	зменшення
detect	виявляти
develop	розвиватися
disease	захворювання
impair	погіршувати
interact	взаємодіяти
dissolve	розчиняти(-ся)
reabsorb	абсорбуватися повторно
uptake	поглинання
constant	константа

Частину з 32 префіксально-суфіксальних (утворених за допомогою як префіксів, так і афіксів, що стоять після основи) термінів відображено в таблиці 3.4. Повний список – див. Додаток А.

Табл. 3.4. Деякі префіксально-суфіксальні терміни в корпусі лексичних одиниць, вибраних для аналізу.

Англійське слово	Українське слово
additive	адитивний
antagonize	антагонізувати
conjugation	кон'югація
discoloration	знебарвлення
intravenously	внутрішньовенно
postnatally	післяпологово
inhibitor	інгібітор
indicator	індикатор
hypokalemia	гіпокаліємія
antianginal	антиангінальний препарат
co-administration	супутнє застосування
attributable	який можна віднести до
inactivation	інактивація
prescriber	лікар, що призначає препарати

Деякі із 97 складних (утворених з двох основ) термінів показано в таблиці 3.5. Повний список – див. Додаток А.

Табл. 3.5. Деякі складні терміни в корпусі лексичних одиниць, вибраних для аналізу.

Англійське слово	Українське слово
idiosyncratic	ідіосинкразичний
sulfonamides	сульфаніламід

pharmacologic	фармакологічний
vasodilation	вазодилатція
MDR1	ген MDR1
self-administration	самостійний прийом лікарських препаратів
blood-brain	гематоенцефалічний
blood-testis	гематотестикулярний
half-life	період напіврозпаду
hepatocarcinomas	злоякісна гепатома
equilibrium	рівновага
outcomes	результат
pathway	шлях

Частина з 409 термінів-словосполучень (утворених за допомогою двох або більше слів) подано в таблиці 3.6. Повний список – див. Додаток А.

Табл. 3.6. Деякі терміни-словосполучення в корпусі лексичних одиниць, вибраних для аналізу.

Англійське слово	Українське слово
acute symptom	гострий симптом
adrenergic neurons	адренергічні нейрони
adverse effects	шкідливий вплив
administered dose	застосована доза
administered orally	застосований перорально
controlled setting	контрольоване середовище
underlying pathophysiology	основна патофізіологія
bleeding tendency	схильність до кровотечі
life-threatening toxicity	небезпечна для життя токсичність
slower-reacting drug	препарат менш швидкого реагування
clotting system	система згортання крові

anticoagulating agents	антикоагулянти
drug dose	доза препарату
drug effect	дія препарату
enzyme's substrates	субстрати ферменту
cause toxicity	спричинити токсичність
complicate therapy	ускладнювати терапію
eliminate drug	виводити препарат
first-pass elimination	пресистемна елімінація
disease-related changes	зміни, пов'язані з захворюваннями
rate of elimination	коефіцієнт екскреції
route of administration	спосіб застосування
bone marrow suppression	супресія кісткового мозку
calcium channel blockers	блокатори кальцієвих каналів
dose-response curve	крива "доза - реакція"

Аналіз проводився окремо для однослівних термінів (прості, суфіксальні, префіксальні, префіксально-суфіксальні та складні), з одного боку, та термінів-словосполучень і кліше – з іншого. Зміст та результати такого аналізу викладено в наступному підрозділі.

3.2. Результати аналізу співвідношення способів залежності перекладу українською мовою англомовних фармакологічних термінів в залежності від їхньої структури

3.2.1. Переклад однослівних термінів

Результати аналізу співвідношення способів перекладу в залежності від структури однослівних термінів, подано в табл. 3.7.

З таблиці 3.7 випливає, що для перекладу 193 англомовних термінів українською мовою були застосовані 8 способів перекладу. Більше того, якщо розглядати транслітерування, транскрибування та адаптивне транскодування як види транскодування, як це і фактично є, то загальна кількість застосованих способів перекладу складатиме шість (словниковий відповідник, транскодування, калькування, контекстуальна заміна, додавання слова та описовий переклад).

Таблиця 3.7. Кількісний розподіл способів перекладу однослівних термінів у вибірці. Умовні позначення: суф – суфіксальні терміни, преф – префіксальні терміни, суф-преф – суфіксально-префіксальні терміни, склад – складні терміни.

Кількісне співвідношення способів перекладу при передачі однослівних термінів з різною структурою	Структурні категорії					Всього
	прості	суф	преф	суф-преф	склад	
	Кількість слів у категорії					
	8	45	11	32	97	
Способи перекладу	Кількість випадків застосування способу перекладу					
Транскодування загалом	2	17	1	12	81	113
з них						
Транслітерування	2	11	0	3	73	89
Адаптивне транскодування	0	6	1	9	7	23
Транскрибування	0	0	0	0	1	1
Словниковий відповідник	6	26	9	11	9	61
Додавання слова	0	2	0	4	5	11
Калькування	0	0	0	3	2	5
Контекстуальна заміна	0	0	1	1	0	2
Описовий переклад	0	0	0	1	0	1
Всього	8	45	11	32	97	193

Якщо розглядати усі однослівні терміни як єдиний масив, то найбільшу питому вагу серед 193 термінів має транскодування (113 випадків, 58% від загальної кількості термінів). Найчастіше застосовувалося транслітерування (89 випадків або 79% від усіх випадків транскодування), на другому місці – адаптивне транскодування (23 випадки або 20%), а транскрибування фактично не застосовується (1 випадок або менше 1%). Наступним за частотністю застосування йде словниковий відповідник (61 випадок або 31%). На третьому місці – додавання слова (11 випадків або 5%). На четвертому місці – калькування (5 випадків або 3%), на п'ятому – контекстуальна заміна (2 випадки або 2%). Нарешті на останньому місці – описовий переклад (1 випадок або менше 1%).

За структурними категоріями співвідношення способів перекладу розподілилося так. В категорії простих термінів зафіксовано 2 випадки застосування транслітерування (*plasma* – плазма, *shock* – шок) та 6 випадків вибору словникового відповідника (*bile* – жовч, *cell* – клітина, *lung* – легеня, *salt* – сіль, *sweat* – піт, *skin* – шкіра).

В категорії суфіксальних термінів співвідношення способів перекладу відрізняється від загального їх розподілу стосовно загального їх корпусу. Тут лідирує вибір словникового відповідника (26 випадків або 57% від загальної кількості термінів у цій категорії). За допомогою вибору словникового відповідника перекладено такі терміни як *tissue* – тканина, *vapors* – пари, *angina* – стенокардія, *agents* – препарати, *capsule* – капсула, *ester* – складний ефір, *gender* – стать, *iodine* – йод, *ischemia* – ішемія, *kidney* – нирки, *liver* – печінка, *magnitude* – величина, *mature* – розвиватися, *resins* – смоли, *saliva* – слина, *binding* – зв'язування, *bleeding* – кровотеча, *generation* – утворення, *mediated* – опосередкований, *morbidity* – захворюваність, *mortality* – смертність, *mottling* – плямисте забарвлення, *physician* – лікар, *potentiation* – посилення, *saturated* – насичений, *variable* – змінний.

На другому місці є транскодування (17 випадків або 38% від загальної кількості термінів у цій категорії), де переважає транслітерування (11 випадків або 64% від усіх випадків транскодування): *massage* – масаж, *morphine* – морфін, *symptom* – симптом, *nitrates* – нітрати, *penicillin* – пеніцилін, *pesticides* – пестициди, *phenytoin* – фенітоїн, *quinidine* – хінідин, *sulfate* – сульфат, *metabolism* – метаболізм, *metabolites* – метаболіти. Решта випадків транскодування припадає на адаптивне транскодування (6 випадків або 35%): *effective* - ефективний, *placental* - плацентарний, *sulfation* -сульфітація, *hepatitis* - гепатит, *tablet* - таблетка, *secrete* - секретувати.

На третьому місці при передачі англомовних суфіксальних термінів знаходиться додавання слова (2 випадки, 5% від загальної кількості термінів в межах категорії). Випадки додавання слова у нашій вибірці наведено далі:

Приклад 1.

<i>The three most important parameters are clearance, a measure of the body's ability to eliminate drug; volume of distribution, a measure of the apparent space in the body available to contain the drug; and bioavailability, the fraction of drug absorbed as such into the systemic circulation.</i>	Найважливішими параметрами є наступні: коефіцієнт очищення, здатність організму до виведення препарату; обсяг розподілення, місце наявне для утримання препарату; та біологічна доступність, частка препарату, що абсорбується у велике коло кровообігу у первинному стані.

Тут для забезпечення однозначного розуміння терміну *clearance* доводиться додавати слово «коефіцієнт» (*коефіцієнт очищення*), оскільки просте калькування (очищення або кліренс), могло б спричинити нерозуміння.

В іншому реченні для забезпечення розуміння значення англомовного слова *clinician* в українській мові необхідно вживати два слова (*клінічний лікар*) в тексті перекладу.

Приклад 2.

<i>However, the clinician is concerned primarily with a parameter designated as bioavailability, rather than absorption.</i>	Однак, клінічний лікар в першу чергу турбується про такий параметр, як біологічна доступність, а не про усмоктування.

В категорії префіксальних термінів співвідношення способів перекладу є схожим на те, що спостерігалось при перекладі суфіксальних термінів. Так само лідирує вибір словникового відповідника (9 випадків або 82% від загальної кількості термінів в межах даної категорії): *decay* – зменшення, *detect* – виявляти, *develop* – розвиватися, *disease* – захворювання, *impair* – погіршувати, *interact* – взаємодіяти, *dissolve* – розчиняти(-ся), *reabsorb* – абсорбуватися повторно, *uptake* – поглинання.

Друге і третє місця поділили контекстуальна заміна і транскодування, зокрема адаптивний вид останнього (по 1 випадку або по 9% від загальної кількості термінів у цій категорії). За допомогою адаптивного транскодування перекладено такий термін, як *constant* – константа.

Ілюстрацію застосування контекстуальної заміни наведено далі:

Приклад 3.

<i>Clearance is the most important concept to be considered when a rational regimen for long-term drug administration is to be designed.</i>	Очищення – найбільш важливе поняття, яке потрібно брати до уваги під час складання раціонального режиму для довгострокового застосування препарату.

У цьому реченні спостерігається вживання лексеми «складання» як еквівалента англійського слова *design*, незважаючи на відсутність такого відповідника у словнику.

У категорії префіксально-суфіксальних термінів співвідношення способів перекладу нагадує загальне співвідношення стосовно усіх термінів

загалом. Тут найуживанішим способом перекладу є транскодування (12 випадків або 38% від загальної кількості термінів цієї категорії), в межах якого переважає адаптивне транскодування (9 випадків або 75% від усіх випадків транскодування): *absorption* - абсорбція, *hypotension* - гіпотензія, *inactivation* - інактивація, *accumulation* - акумуляція, *additive* - адитивний, *antagonize* - антагонізувати, *conjugation* - кон'югація, *inducer* - індуктор, *induction* - індукція. Транслітерування було застосовано у 3 випадках, тобто у 25% від усіх випадків транскодування: *inhibitor* - інгібітор, *indicator* - індикатор, *hypokalemia* - гіпокаліємія. В межах цієї категорії спостерігалось тільки адаптивне транскодування й транслітерування, а транскрибування взагалі не вживалось. На думку дослідників, це можна пояснити тим, що префіксально-суфіксальні терміни у більшості випадків є довшими за префіксальні чи суфіксальні, а передача довших термінів тільки шляхом транскрибування є мало ймовірним, бо тут необхідна їх адаптація до норм мови перекладу (див. [24]).

Частка вибору словникового відповідника при передачі префіксально-суфіксальних термінів майже збігається з питомою вагою транскодування (11 випадків або 35% від загальної кількості термінів у категорії): *bioavailability* - біологічна доступність, *dissolution* - розчинення, *development* - розробка, *distribution* - розподіл, *approximation* - наближення, *elimination* - екскреція, *equation* - рівняння, *exacerbating* - посилюючий, *investigation* - дослідження, *proportionate* - пропорційний, *contribute* - сприяти.

Третім при передачі префіксально-суфіксальних термінів йде додавання слова (12%), яке проілюстровано далі.

Приклад 4.

<i>Sildenafil was initially developed as an antianginal, but its effects to alleviate erectile dysfunction not only led to a new drug indication but</i>	Спочатку силденафіл був розроблений як <i>антиангінальний препарат</i> , але його здатність полегшувати еректильну дисфункцію спричинили не тільки нові

<i>also to increased understanding of the role of type 5 phosphodiesterase in erectile tissue.</i>	показання препарату, але й поглиблене розуміння ролі фосфодіестерази типу 5 в еректильній тканині.

Тут додавання слова «*препарат*» є необхідним, аби забезпечити однозначне розуміння іменника «*antianginal*» .

Приклад 5.

<i>Thus, co-administration of these nitrates with sildenafil can cause profound hypotension.</i>	Таким чином, <i>спільне введення</i> цих нітратів та силденафілу може викликати глибоку гіпотензію.

У цьому випадку точна передача змісту англomовного терміна «*co-administration*» потребує вимагає вживання складного українomовного терміна «*спільне введення*», оскільки префікс «*co-*» в українській мові зазвичай передається окремою лексичною одиницею.

Приклад 6.

<i>Reduced CNS penetration of multiple HIV protease inhibitors (with the attendant risk of facilitating viral replication in a sanctuary site) appears attributable to P-glycoprotein-mediated exclusion of the drug from the CNS; thus inhibition of P-glycoprotein has been proposed as a therapeutic approach to enhance drug entry to the CNS.</i>	Зниження проникнення в ЦНС кількох інгібіторів протеази ВІЛ (з супутнім ризиком полегшення вірусної реплікації у тканині, що є недоступною для дії цитостатиків) <i>можна віднести до</i> виключення препарату з ЦНС, що опосередковується <i>P</i> -глікопротеїном; таким чином, інгібування <i>P</i> -глікопротеїну було запропоновано як терапевтичний підхід для посилення надходження лікарського препарату до ЦНС.

В даному випадку зміст терміна «*attributable*» не можна передати тільки його словниковими відповідниками, а тому їх доводиться, доповнювати іншими словами: «*можна віднести до*».

Приклад 7.

<i>The area of the absorbing surface to which a drug is exposed is one of the more important determinants of the rate of drug absorption.</i>	Площопоглинальної поверхні, на яку діє лікарський препарат, є одним з вирішальних факторів, що визначають швидкість усмоктування препарату.

У цьому випадку точна передача змісту англomовного терміна «*determinants*» потребує вживання додаткових слів «*фактори, що визначають*», бо інакше термін не набуде необхідної однозначності.

Четверте місце в категорії префіксально-суфіксальних термінів посідає калькування (9% від загальної кількості термінів у цій категорії): *discoloration* - знебарвлення, *intravenously* - внутрішньовенно, *postnatally* - післяпологово.

І нарешті, четверте й п'яте місця поділили між собою контекстуальна заміна й описовий переклад (по 3% від загальної кількості термінів у цій категорії). Ілюстрацію контекстуальної заміни – див. Приклад 8.

Приклад 8.

<i>Although drug interactions can lead to changes in absorption, protein binding, and urinary excretion, the effect on biotransformation generally is more pronounced.</i>	Хоча взаємодія препаратів може спричинити зміни в процесі поглинання, зв'язуванні з білками та сечовиведенні, їхній вплив на біотрансформацію є зазвичай більш вираженим.

Тут жоден словниковий відповідник англomовного дієприкметника «*pronounced*» не підходить для його перекладу, натомість контекст потребує використання українського прикметника «*виражений*».

Ілюстрацію застосування описового перекладу наведено в наступному прикладі.

Приклад 9.

<i>Prescribers</i> should recognize that patients often come to them with a legacy of drugs acquired during previous medical experiences, often with multiple physicians who may not be aware of all the patient's medications.	<i>Лікарі, що призначають препарати,</i> повинні визнати, що пацієнти часто приходять до них зі спадщиною лікарських препаратів, які вони приймали під час попереднього лікування, часто кількома лікарями, які можуть не знати про всі препарати пацієнта.

У цьому прикладі для англomовного терміна «*prescribers*» відсутній його однослівний словниковий відповідник, але суфікс «*-er*» дає зрозуміти, що мова йде про «*лікарів, що призначають препарати*».

В найчисельнішій категорії (складних термінів) співвідношення способів перекладу повністю збігається із їх загальним співвідношенням щодо усіх термінів загалом, фактично воно його і визначає, зважаючи на те, що кількість термінів у цій категорії майже втричі перевищує сукупний показник в усіх інших. Найчастіше тут застосовуються усі види транскодування (81 випадок або 84% від загальної кількості термінів в категорії), а найчастотнішим (90%) є транслітерування: *amiodarone* - аміодарон, *antacids* - антациди, *atorvastatin* - аторвастатин, *azathioprine* - азатіоприн, *hyperbilirubinemia* - гіпербілірубінемія, *allopurinol* - аллопуринол, *amiloride* - амілорид, *azithromycin* - азитроміцин, *cytosol* - цитозол, *dextran* - декстрин, *diltiazem* - дилтіазем, *digoxin* - дигоксин, *diuretics* - діуретини, *doxepin* - докsepін, *ethanol* - етанол, *heparin* - гепарин, *losartan* - лозартан, *lovastatin* - ловаcтатин, *methadone* - метадон, *sotalol* - соталол, *sulindac* - суліндак, *lidocaine* - лідокаїн, *6-mercaptopurine* - 6-меркаптопурин, *codeine* - codeїн, *cyclosporine* - циклоспорин, *carbamazepine* - карбамазепін, *celecoxib* -

целекоксиб, *cerivastatin* - церівастатин, *chloroquine* - хлорохін, *chlorpromazine* - хлорпромазин, *cimetidine* - циметидин, *clarithromycin* - кларитроміцин, *clonidine* - клонідин, *clopidogrel* - клопідогрель, *DDT* - ДДТ (дихлородифенілтрихлоретан), *desipramine* - десіпрамін, *dexamethasone* - дексаметазон, *dofetilide* - дофетилід, *CNS* - ЦНС, *erythromycin* - еритроміцин, *fluoxetine* - флуоксетин, *glutathione* - глутатион, *glutethimide* - глютетимід, *guanadrel* - гуанадрел, *guanethidine* - гуанетидин, *haloperidol* - галоперидол, *indomethacin* - індометацин, *itraconazole* - ітраконазол, *ketoconazole* - кетоконазол, *macromolecules* - макромолекули, *methylprednisolone* - метил преднізолон, *metronidazole* - метронідазол, *mexiletine* - мексилітін, *mitochondria* - мітохондрії, *nicardipine* - нікардіпін, *nifedipine* - ніфедипін, *nitroglycerin* - нітрогліцерин, *pharmacodynamics* - фармакодинаміка, *pharmacokinetics* - фармакокінетика, *piroxicam* - піроксикам, *prednisolone* - преднізолон, *probenecid* - пробенецид, *procainamide* - прокаїнамід, *rofecoxib* - рофекоксиб, *salicylate* - саліцилат, *sildenafil* - силденафіл, *simvastatin* - симвастатин, *spironolactone* - спиронолактон, *tetracycline* - тетрациклін, *triamterene* - триамтерен, *verapamil* - верапаміл, *warfarin* - варфарин, *xenobiotics* - ксенобіотики.

Решта випадків транскодування (10%) припадає на його адаптивний вид: *glucuronidation* - глюкуронування, *idiosyncratic* - ідіосинкротичний, *sulfonamides* - сульфаніламід, *pharmacologic* - фармакологічний, *vasodilation* - вазодилатція, *arrhythmias* - аритмія, *myopathy* - міопатія, *theophylline* - теофілін.

На другому місці (9%) йде вибір словникового відповідника, наприклад, *half-life* - період напіврозпаду, *hepatocarcinomas* - злоякісна гепатома, *equilibrium* - рівновага, *outcomes* - результат, *pathway* - шлях, *P-glycoprotein* - Р-глікопротеїн, *uniform* - уніфікований.

Третім (5%) йде додавання слова: *CYP2C9* - ген CYP2C9, *CYP2D6* - ген CYP2D6, *CYP3A* - ген CYP3A, *MDR1* - ген MDR1, *self-administration* - самостійний прийом лікарських препаратів.

Найменшою частотністю (2%) відзначається калькування: *blood-brain* – гематоенцефалічний, *blood-testis* – гематотестикулярний, де замість загальноновживаних слів в англійській мові підставляються у тому ж порядку їхні відповідники, що мають давньогрецьке або латинське походження – гемато (давньогрец.) – кров, енцефалічний (давньогрец.) – що має відношення до головного мозку; тестикулярний (латин.) – що має відношення до (чоловічого) яєчка.

Узагальнюючи викладене вище, а також результати інших дослідників [24], можна зробити висновок, що спосіб перекладу українською мовою англomовних однослівних фармакологічних термінів певною мірою залежить від їх структури. Частка вибору словникового відповідника знижується при ускладненні структури терміна, його питома вага падає із 75% і навіть 82% при перекладі найпростіших (простих і префіксальних) термінів до 58% у випадку постафіксальних, 34% – стосовно префіксально-суфіксальних і 9% – при передачі складних термінів. Частка ж транскодування є мінімальною при перекладі префіксальних і простих термінів (9% і 25% відповідно), а потім її питома вага неухильно зростає: до 38% у випадку постафіксальних і префіксально-постафіксальних, та до 84% – при передачі складних термінів. Варто також зауважити збільшення номенклатури способів перекладу в міру ускладнення термінів. Для передачі простих термінів достатньо тільки словникового відповідника й транскодування, у випадку префіксальних одиниць – додатково знадобилася контекстуальна заміна, замість якої при передачі постафіксальних термінів застосовувалося додавання слів. Але в умовах ще більшого ускладнення терміна, кількість прийомів перекладу зростає до чотирьох (словниковий відповідник, транскодування, додавання слова і калькування) і навіть шести (плюс описовий переклад і контекстуальна заміна при передачі префіксально-постафіксальних термінів).

3.2.2. Переклад термінологічних словосполучень та кліше

У цьому підрозділі ми проаналізували 409 термінів словосполучень,

відібраних із уже раніше згадуваного оригінального англомовного тексту [55] обсягом 30360 друкованих знаків. Оскільки нашою метою було встановлення можливої залежності вибору способу перекладу від структури терміна, усі відібрані словосполучення ми поділили на структурні групи, виходячи з частини мови, до якої належав перший елемент структури. Наприклад, якщо першим у структурі словосполучення йшов прикметник, то таке словосполучення ми відносили до прикметникових, а якщо це був іменник, то до іменникових тощо.

Таким чином, нами було сформовані такі структурні групи: прикметникові (201 словосполучення), іменникові (134), дієслівні (27), дієприкметникові (43) і прислівникові (4). Однак врахування першого елемента словосполучення неповністю визначає структуру кожного з них, бо в словосполученні може бути різна кількість слів (двослівні, трислівні тощо). Аби врахувати цей чинник, у кожній структурній групі розрізнялися ще й структурні моделі, для репрезентації яких вживалися наступні умовні позначення: *Adj* – прикметник, *N* – іменник, *V* – дієслово, *Adv* – прислівник, *Part.I* – дієприкметник теперішнього часу, *Part.II* – дієприкметник минулого часу, *Num* – числівник, *prep* – прийменник, *art* – артикль.

При перекладі словосполучень, на відміну від однослівних термінів, застосовується менша кількість способів перекладу. Якщо у словосполученні мови перекладу його складові йдуть у тому ж порядку, що й у словосполученні мови оригіналу, то такий спосіб, слідом за іншими авторами [37], ми називаємо калькуванням, тобто копіюванням структури оригінального словосполучення. Коли кількість слів у словосполученні мови перекладу така ж, як і в словосполученні мови оригіналу, але їх порядок змінено, то такий спосіб, слідом за іншими авторами [14], ми вважаємо перестановкою слів. Якщо кількість слів у словосполученні мови перекладу збільшується, то подібний прийом ми називаємо додаванням слів (слова), а коли зменшується, то – вилученням слів (слова). Можливі також комбінації цих способів перекладу, наприклад, одночасна перестановка і додавання або вилучення слів тощо.

Далі викладено результати аналізу кожної із структурних груп за моделями, що входили до їхнього складу.

Прикметникові словосполучення. Сюди увійшли термінологічні словосполучення, побудовані за такими моделями: *Adj+N* (145 одиниць), *Adj + N1 + N2* (18 одиниць), *Adj1 + Adj2 + N* (21 одиниця), *N(Adj)-PI(Adj) + N* (3 одиниці), *Adj+N1+prep+N2* (2 одиниці),.

Словосполучення моделі *Adj+N*. Ця модель, як і в попередніх дослідженнях подібного спрямування [24], у більшості випадків (87%) калькується, що неважко пояснити збігом принципів її побудови з аналогічними структурами в українській мові.

Таким чином, в українській мові такі словосполучення переважно мали форму «прикметник + іменник»: *acidic Ph* – кислий, *active metabolite* – активний метаболіт, *acute symptom* – гострий симптом, *adrenergic neurons* – адренергічні нейрони, *adverse effects* – шкідливий вплив, *adverse events* – побічні явища, *adverse reactions* – побічні реакції, *ambulatory patients* – амбулаторні пацієнти, *analgesic effect* – анальгетичний ефект, *anesthetic gases* – інгаляційні анальгетики, *antiarrhythmic effect* – антиаритмічна дія, *anticonvulsant effect* – проти судомна дія, *antifungal agents* – протигрибкові препарати, *antihistamine terfenadine* – антигістамінний терфенадин, *antihypertensive effect* – протигіпертонічна дія, *antimalarial drug* – протималярійний препарат, *antiviral effects* – противірусна дія, *appropriate therapy* – доцільність застосування, *aqueous phase* – водяна фаза, *aqueous solution* – водний розчин, *attendant risk* – супутній ризик, *beneficial effects* – сприятливий вплив, *biliary cirrhosis* – біліарний цироз, *biliary elimination* – жовчна екскреція, *cellular components* – клітинні компоненти, *cellular studies* – клітинні дослідження, *cellular uptake* – клітинне поглинання, *clinical consequences* – клінічні наслідки, *clinical effect* – клінічний ефект, *clinical efficacy* – клінічна ефективність, *clinical trials* – клінічні випробування, *concomitant diseases* – супутні захворювання, *concomitant use* – супутнє застосування, *concurrent treatment* – одночасна терапія, *constant fraction* –

постійна частка, *coordinate induction* - координаційна індукція, *cruciferous vegetables* - хрестоцвіті овочі, *diagnostic problems* - діагностичні проблеми, *direct contact* - прямий зв'язок, *endogenous compounds* - ендогенні сполуки, *endogenous substrates* - ендогенні субстрати, *endoplasmic reticulum* - ендоплазматичний ретикулум, *environmental pollutants* - екологічні забрудники, *erectile tissue* - еректильна тканина, *exponential process* - експонентний процес, *extensive application* - надмірне застосування, *external milieu* - зовнішнє середовище, *extracellular potassium* - екстрацелюлярний калій, *extreme conditions* - крайні випадки, *fat tissue* - жирова тканина, *fetal development* - зародковий розвиток, *gastrointestinal tract* - шлунково-кишковий тракт, *genetic polymorphisms* - генетичні поліморфізми, *genetic variants* - генетичні варіанти, *glucuronic acid* - глюкуронова кислота, *hematologic abnormalities* - гематологічні порушення, *hemorrhagic complications* - геморагічні ускладнення, *herbal remedies* - рослинні препарати, *industrial chemicals* - промислові хімікати, *inescapable risk* - неминучий ризик, *insoluble chelates* - нерозчинні хелати, *interindividual differences* - міжособистісні відмінності, *interindividual variability* - міжособистісна мінливість, *intracellular binding* - міжклітинне зв'язування, *intravenous dose* - внутрішньовенна доза, *intrinsic ability* - внутрішня здатність, *linear function* - лінійна функція, *lipid-soluble drugs* - ліпідорозчинні препарати, *local conditions* - локальні умови, *macrolide antibiotics* - макролідні антибіотики, *major toxicity* - велика токсичність, *medical experiences* - медичний досвід, *metabolic activity* - метаболічна активність, *metabolically inactivated* - метаболічно інактивований, *molecular receptor* - молекулярний рецептор, *molecular target* - молекулярна мішень, *multiple pathways* - множинні шляхи, *natural logarithm* - натуральний логарифм, *neuroleptic drugs* - нейролептичний препарат, *nonrepairable lesions* - невідновні ушкодження, *non-uniform distribution* - неоднорідний розподіл, *nuclear envelope* - ядерна оболонка, *oily solution* - масляний розчин, *oral availability* - оральна доступність, *organic anions* - органічні аніони, *oxidative metabolism* - окисний метаболізм, *parenteral route* -

парентеральний шлях, *peptic ulcer* - пептична виразка, *pharmacodynamic processes* - фармакодинамічні процеси, *pharmacokinetic processes* - фармакокінетичні процеси, *pharmacologic effects* - фармакологічна дія, *pharmacologic target* - фармакологічна мета, *phenotypic differences* - фенотипні відмінності, *physicochemical characteristics* - фізикохімічні характеристики, *physiologic barriers* - фізіологічні бар'єри, *polar compounds* - полярні сполуки, *portal blood* - ворітна кров, *potent inhibitor* - потужний інгібітор, *profound effects* - значний вплив, *pulmonary excretion* - пульмональна екскреція, *rational regimen* - раціональний режим, *reactive metabolites* - реактивні метаболіти, *renal insufficiency* - ниркова недостатність, *repairable lesions* - відновні ушкодження, *single dose* - одноразова доза, *single enzyme* - один фермент, *solid form* - тверда форма, *specific concentration* - особлива концентрація, *steady state* - стаціонарний стан, *supplemental potassium* - додатковий калій, *therapeutic approach* - терапевтичний підхід, *therapeutic indices* - терапевтичні індекси, *thyroid gland* - щитоподібна залоза, *topical agents* - місцеві речовини, *toxic effects* - токсичні наслідки, *tricyclic antidepressants* - трициклічні антидепресанти, *twofold decrease* - подвійне зменшення, *untoward effects* - надзвичайна дія, *urgent treatment* - невідкладне лікування, *urinary excretion* - сечовиведення, *vascular system* - судинна система, *vasoconstrictor agents* - судинозвужувальні засоби, *weak base* - слабка основа.

Другим і третім за частотністю використання (по 8 випадків) способами перекладу виявилися перестановка слів та додавання слів. Перестановка слів викликана необхідністю дотримання норм перекладу, а додавання слів – потребою розгортання в тексті перекладу імпліцитної інформації тексту оригіналу. Випадки застосування перестановки слів, де український відповідник прикметника трансформується в іменник у родовому відмінку перелічено нижче: *absorptive site* - місце усмоктування, *aluminum ions* - йони алюмінію, *excretory organs* - органи виведення, *gastric acidity* - кислотність шлунку, *gastric ulcers* - виразка шлунку, *metabolic capacity* - здатність до

обміну речовин, *renal dysfunction* - порушення функції нирок, *steady-state conditions*- умови стаціонарного стану.

Далі наведено випадки додавання слів, причиною якого, як уже згадувалося раніше, є потреба розгортання експліцитності тексту перекладу: *antiviral ritonavir* - антивірусний препарат ритонавір; *rapid metabolizers* - особи, що мають швидкий метаболізм; *over-the-counter (OTC) drugs* - безрецептурні препарати; *sanctuary site* - тканина, що є недоступною для дії цитостатиків; *slow metabolizers* - люди, що мають повільний метаболізм; *stable drug* - стабільна концентрація препарату; *systemic circulation* - велике коло кровообігу; *important contributor* - такий, що сприяє чомусь значному.

У трьох випадках довелося вдаватися до перестановки і додавання слів, тобто зміст англomовного словосполучення в українській мові передавався іменниковим означувальним словосполученням у постпозиції до українського відповідника N: *hypertensive patients* - хворі з артеріальною гіпертензією, *intestinal mucosa* - слизова оболонка кишечника, *regulatory approval* - прийняття регуляторними органами.

У двох інших лексемах зміст оригінального словосполучення передається однослівним (наприклад: *foreign substances* – домішки), або трислівним терміном, замість чотирислівного: *narrow-therapeutic-ratio drugs* – вузько терапевтичні препарати), тобто у цьому випадку спостерігається вилучення слів.

Словосполучення моделі Adj + N1 + N2. Найбільшу питому вагу серед усіх способів перекладу словосполучень даної моделі має перестановка слів (63%), де переклад будується за моделлю «прикметник + іменник + іменник»: *alcoholic liver disease* - алкогольна хвороба печінки, *average plasma concentration* - середня концентрація препарату в плазмі, *chronic alcohol ingestion* - хронічний прийом алкоголю, *common transcription factors* - загальні фактори транскрипції, *inherent absorption characteristics* - притаманні характеристики абсорбції, *therapeutic drug effect* - терапевтичний ефект лікарського препарату, *endogenous substrate levels* - рівні ендогенних

субстратів, *fatty liver disease* - жирова хвороба печінки, *hepatic drug biotransformation* - печінкова біотрансформація препарату, *hepatic enzyme activity* - функціонування печінкових ферментів, *inherent dissolution characteristics* - притаманні характеристики розчинення, *new protein synthesis* - новий синтез білка, *long-term drug administration* - довгострокове застосування препарату. В усіх випадках це пояснюється наявністю в українській мові моделі, в якій один іменник ставиться перед іншим іменником у родовому відмінку.

У трьох випадках було застосовано калькування структури оригінального словосполучення: *active metabolite NAPA* - активний метаболіт NAPA, *hepatic blood flow* - печінковий кровотік, *concomitant drug therapy* - супровідна лікарська терапія.

Перестановку та додавання слів було застосовано у двох випадках передачі словосполучень даної моделі: *metabolic drug interactions* - метаболічна взаємодія лікарських препаратів, *high lipid solubility* - високий ступінь розчинності ліпідів. В обох випадках використання комбінації способів перекладу можна пояснити вимогами норм перекладу та потребою експлікації прихованого значення.

Додавання слова застосовувалося тільки одного разу: *prokinetic drug cisapride* – прокінетичний лікарський препарат цизаприду, що пояснюється відсутністю однослівного відповідника для англійського терміну *drug* в українській мові.

Для перекладу словосполучень моделі *Adj+N1+Prep+N2* застосовувалося калькування, внаслідок чого українськомовний відповідник мав структуру «прикметник + іменник + іменник»: *immediate onset of action* – негайний початок дії, *molecular site of action* – молекулярна ділянка дії.

У 18 випадках (85%) англomовні словосполучення, побудовані за моделлю *Adj+Adj+N*, передавалися в українській мові калькуванням, тобто словосполученнями моделі «прикметник + прикметник + іменник»: *acute coronary syndrome* - гострий коронарний синдром, *alternative safer agents* -

альтернативні безпечні препарати, *complex biologic milieu* - складне біологічне середовище, *direct electrophysiologic action* - прямий електрофізіологічний ефект, *GI bacteria* - шлунково-кишкові бактерії, *nonsteroidal anti-inflammatory drugs (NSAIDs)* - нестероїдні протизапальні препарати (НПЗП), *oral contraceptive steroids* - оральні контрацептивні стероїди, *guanidinium antihypertensive agents* - гуанідинові антигіпертензивні засоби, *identifiable physiological volume* - ідентифікований фізіологічний об'єм, *pulmonary alveolar epithelium* - легеневий альвеолярний епітелій, *renal tubular secretion* - ниркова трубчаста секреція, *target effector molecules* - цільові ефекторні молекули, *clinically significant extent* - клінічно значуща міра, *clinically useful parameters* - клінічно корисні параметри, *pharmacologically inactive metabolites* - фармакологічно неактивні метаболіти, *therapeutically useful interactions* - терапевтично корисні взаємодії, *polymorphically controlled pathway* - поліморфно-контрольований шлях, *genetically determined polymorphisms* - генетично зумовлені поліморфізми.

У двох випадках (10%) при передачі змісту англomовного сполучення даної моделі спостерігається одночасна перестановка і додавання слів: *total systemic clearance* – показник загального систематичного очищення, *highly metabolized drugs* – ліки з високим ступенем засвоєння.

Проста перестановки слів спостерігалася лише одного разу (5%): *GI mucosa* – слизова оболонка шлунково-кишкового тракту, де складний англomовний прикметник в українському відповіднику переходить у постпозицію до іменника у родовому відмінку.

Словосполучення моделі $N(Adj)-PI(Adj) + N$. У двох випадках передачі словосполучень даної моделі було застосовано перестановку слів: *drug-metabolizing activity* – процес засвоєння препарату, *faster-reacting drug* – препарат швидкого реагування. В обох перестановка викликана потребою відповідати нормам української мови, які тут є відмінними від норм англійської мови.

Одночасне застосування перестановки і додавання слів спостерігається тільки одного разу, при перекладі словосполучення *drug-specific toxicity* – токсичність, пов'язана з лікарським препаратом. В даному випадку, англословосполучення передається в українській мові терміном, який має форму означувального словосполучення.

Іменникові словосполучення. В дану категорію входили термінологічні словосполучення таких моделей: *N1 + N2* (86 одиниць), *N1 + of + (art) + N2* (25 одиниць), *N1 + N2 + N3* (16 одиниць), *N1-Part.II + N2* (5 одиниць), *Num-N1+N2* (3 одиниці).

Словосполучення моделі *N1 + N2*. В даній моделі, що містить 86 словосполучень, найпоширенішим (55%) способом перекладу виявилася перестановка слів, особливістю якої є те, що український компонент *N2* вживається у формі родового відмінку й виконує функцію постпозитивного означення стосовно того компонента, який позначається як *N1* (див. аналіз подібного способу перекладу в [14, с. 383]). Такі трансформації пов'язані з розбіжностями норм мови перекладу і мови оригіналу: *platelet aggregation* - агрегація тромбоцитів, *drug action* - дія препарату, *drug biotransformation* - біотрансформація препаратів, *ACE inhibitors* - інгібітори АПФ, *body composition* - будова тіла, *clearance formula* - формула очищення, *cyclooxygenase-2 inhibitors* - інгібітори циклооксигенази-2, *CYP3A family* - клас CYP3A, *CYP3A inhibitors* - інгібітори CYP3A, *digoxin concentrations* - концентрація дигоксину, *disease factors* - чинники хвороби, *dosage form* - форма дозування, *dosages adjustment* - регулювання доз, *CYP substrates* - субстрати CYP, *application of heat* - тепловий вплив, *drug dose* - доза препарату, *drug effect* - дія препарату, *enzyme's substrates* - субстрати ферменту, *enzyme's substrates* - субстрати ферменту, *fluconazole level* - рівень флюконазолу, *fluid volume* - об'єм рідини, *gene expression* - експресія гена, *glycoprotein IIb/IIIa inhibitors* - інгібітори глікопротеїну IIb / IIIa, *lipid/water solubility* - розчинність в воді/ліпідах, *liver mass* - маса печінки, *membrane permeability* - проникність мембран, *metabolite concentrations* - концентрації метаболітів, *methotrexate*

toxicity - токсичність метотрексату, *minoxidil treatment* - лікування міноксидилом, *norepinephrine uptake* - поглинання норадреналіну, *organ function* - робота органів, *partition coefficient* - коефіцієнт розподілу, *patient compliance* - дотримання пацієнтом, *patient subset* - підмножина пацієнта, *patient's age* - вік пацієнта, *patient's medications* - препарати пацієнта, *P-glycoprotein expression* - експресія Р-глікопротеїну, *potassium elimination* - виведення калію, *preinduction levels* - рівні пре індукції, *protein binding* - зв'язування з білком, *QT interval* - інтервал QT, *torsades de pointes* - піруетна тахікардія, *type 5 phosphodiesterase* - фосфодіестераза типу 5, *warfarin therapy* - терапія варфарином, *administration systems* - системи введення, *target molecules* - молекули-мішені, *drug levels* - рівні препаратів.

Наступним за частотністю (25%) йде калькування, яке проте має свою особливість. Хоча порядок слів в україномовному словосполученні збігається з аналогічним порядком в англomовному, однак таке збереження досягається за рахунок заміни першого іменника в англomовному словосполученні на прикметник в україномовному (див. аналіз подібного способу перекладу в [14, с. 383]): *body water* - вода в організмі, *breast milk* - грудне молоко, *blood pressure* - артеріальний тиск, *CYP2C9 metabolism* - CYP2C9 метаболізм, *drug therapy* - лікарська терапія, *fluid measured* - рідина, що вимірюється, *enzyme induction* - ферментна індукція, *enzyme systems* - ферментні системи, *epoxide hydrolysis* - епоксидний гідроліз, *eye drops* - очні краплі, *glutathione conjugation* - глутатионне сполучення, *gut wall* - кишкова стінка, *ion channels* - іонні канали, *maintenance therapy* - підтримуюча терапія, *membrane potential* - мембранний потенціал, *plasma membrane* - плазматична мембрана, *plasma protein* - плазмовий білок, *plasma substitutes* - плазмозамінники, *prothrombin time* - протромбіновий час, *prescription drug* - рецептурний препарат, *xanthine oxidase* - ксантиноксидаза.

Крім того, спостерігається 21 випадок (20%) одночасного застосування перестановки й додавання слів: *anti-HIV agents* - препарати для лікування ВІЛ, *anti-HIV regimens* - схеми лікування ВІЛ, *biotransformation reaction* - реакція

біотрансформації препаратів, *blood clearance* - ступінь очищення крові, *drug accumulation* - накопичення лікарських препаратів, *drug conjugation* - процес кон'югації препаратів, *drug disposition* - процес розподілення препарату, *drug distribution* - розподіл лікарського препарату, *drug exposure* - вплив лікарського препарату, *drug history* - анамнез лікарських препаратів, *drug interactions* - взаємодія між лікарськими препаратами, *drug metabolism* - метаболізм лікарських препаратів, *drug oxidations* - процеси окиснювання препаратів, *drug response* - реакція на лікарський засіб, *drug transport* - переміщення лікарських засобів, *plasma clearance* - ступінь очищення плазми, *plasma concentration* - концентрація препарату в плазмі, *QT prolongation* - збільшення QT-інтервалу. Як бачимо, у більшості випадків додавання знадобилося для передачі українською мовою англомовного терміна *drug* як «лікарський препарат», аби уникнути непорозуміння, оскільки згаданий термін має й інші значення, зокрема, «наркотична речовина». Забезпечення однозначності розуміння значення терміна у мові перекладу є також причиною додавання слів і в інших прикладах, наведених вище.

Словосполучення моделі $N1 + of + (art) + N2$ є другою за частотністю використання моделлю (25 одиниць) серед іменникових словосполучень. Для передачі англомовних словосполучень цієї моделі українською мовою використовувалося тільки калькування, результатом якого було україномовне словосполучення, побудоване за моделлю «іменник в називному відмінку + іменник у родовому відмінку». Родовий відмінок поглинає значення англомовних прийменників *of* та *for*, які часто саме цей відмінок і передають в англійській мові, тоді як значення артикля в українській мові зазвичай не маркується. Приклади відповідників даної моделі в двох мовах подано далі: *accumulation of drug* - накопичення препарату, *administration of a drug* - застосування препарату, *conversion of drugs* - перетворення препаратів, *complexity of the barrier* - складність бар'єру, *concentration of drug* - концентрація препарату, *distribution of the agent* - розподілення реагенту, *excretion of drugs* - екскреція препаратів, *expression of genes* - експресія генів,

extent of absorption - міра поглинання, *indication for a drug* - показання для препарату, *interpretation of response* - інтерпретація відповіді, *legacy of drugs* - спадщина лікарських препаратів, *margin of safety* - межа безпеки, *organs of elimination* - органи екскреції, *pattern of distribution* - модель розподілення, *pattern of the development* - модель розвитку, *potential for interactions* - потенціал взаємодії, *rate of dissolution* - швидкість розчинення, *rate of elimination* - коефіцієнт екскреції, *rates of availability* - коефіцієнти доступності, *regulation of drugs* - регулювання лікарських засобів, *route of administration* - спосіб застосування, *site of action* - місце дії, *toxicity of a drug* - токсичність препарату, *volume of distribution* - обсяг розподілення.

Словосполучення моделі $N1 + N2 + N3$. У 12 випадках (75%) застосовувалася перестановка слів, де українські відповідники $N1$ та $N2$ виступають у формі родового відмінку постпозитивним означенням до відповідника $N3$: *bone marrow suppression* - супресія кісткового мозку, *calcium channel blockers* - блокатори кальцієвих каналів, *dose-response curve* - крива "доза - реакція", *histamine $H2$ receptor antagonists* - антагоністи рецептора гістаміну $H2$, *HMG-CoA reductase inhibitors* - інгібітори HMG-CoA редуктази, *inhibitor metabolites accumulation* - накопичення метаболітів інгібіторів, *ion channel blockade* - блокада іонних каналів, *phase I biotransformation reactions* - реакції біотрансформації першої стадії, *phosphodiesterase type 5 isoform* - ізоформ фосфодіестерази типу 5, *proton pump inhibitors* - інгібітори протонної помпи, *time-concentration curve* - крива "концентрація - час", *zero-order kinetics* - кінетики нульового порядку.

Два словосполучення (13%) даної моделі було перекладено шляхом одночасної перестановки й додавання слів (*drug-receptor interaction* – взаємодія лікарських препаратів та рецепторів, *drug-target interaction* – взаємодія між препаратом та мішенню). Перестановка викликана нормами мови перекладу, а додавання, як уже згадувалося раніше, – необхідністю однозначного розуміння англомовної лексеми *drug*.

В межах цієї моделі спостерігається ще й по одному випадку калькування (6%) (*kaolin-pectin suspensions* – каолінові пектинові суспензії), а також вилучення слів (6%) (*health food supplements* – харчові добавки), яке, у даному випадку, допомагає уникнути перенасичення тексту перекладу лексемами, які неважко вивести із контексту.

Словосполучення моделі *N1-Part.II* + *N2*. П'ять англомовних словосполучень, побудованих за цією моделлю, українською мовою передаються двома способами – перестановкою (*charcoal-broiled foods* – смажена на жаринах їжа, *age-related changes* – зміни, пов'язані з віком; *disease-related changes* – зміни, пов'язані з захворюваннями; *age-related decreases* – зниження, пов'язане з віком), а також додаванням слів (*prolonged half-life* – подовжений період напіврозпаду). У перших чотирьох випадках відповідниками англомовних термінів є україномовні словосполучення, в яких перший елемент англомовного терміна (наприклад, *age*) перетворено на іменникове словосполучення, що містить український відповідник, другий (наприклад, *related*) – передається підрядним означувальним зворотом, а останній – переноситься на першу позицію в українському словосполученні, оскільки він є головним англомовному терміні.

Словосполучення моделі *Num-N1+N2*. У двох випадках словосполучення цієї моделі передавалися шляхом калькування: *first-pass elimination* – пресистемна елімінація, *first-pass loss* – пресистемна втрата. Зверніть увагу на перетворення порядкового числівника *first*, що входив до складу складного іменника, на префікс «*пре*» українського відповідника англомовного іменника *N1*.

Стосовно одного словосполучення цієї моделі вживалася перестановка слів (*first-order kinetics* – кінетики першого порядку), де українські відповідники числівника (*Num*) та іменника (*N1*) у формі родового відмінку виконують функцію постпозитивного означення україномовного відповідника англомовного компонента *N2*, Такі трансформації, як уже згадувалося раніше, зумовлено вимогами норм мови перекладу.

Дієслівні словосполучення. До цієї категорії увійшли термінологічні словосполучення таких моделей: *V + N* (10 одиниць), *V + (art) + N1 + N2* (6 одиниць), *V + Adj + N* (5 одиниць), *V + prep + N* (4 одиниці).

Словосполучення моделі *V + N*. Стосовно цієї моделі, при передачі українською мовою вживалося тільки калькування: *affect the distribution* - впливати на розподіл, *cause toxicity* - спричинити токсичність, *complicate therapy* - ускладнювати терапію, *eliminate drug* - виводити препарат, *enhance the rate* - підвищувати швидкість, *equal to unity* - дорівнювати одиниці, *excrete the drug* - виділяти препарат, *metabolize a drug* - засвоєння препарату, *reinforce the concept* - підсилювати концепцію, *remove drug* - виводити препарат. Це неважко пояснити збігом структурних характеристик даної моделі в обох мовах.

Словосполучення моделі *V + (art) + N1 + N2*. Для передачі словосполучень, побудованих за даною моделлю, у двох випадках (33%) спостерігалася перестановка слів (*inhibit the CYP3A metabolism* – стримувати засвоєння CYP3A, *modulate the drug effect* – модулювати ефект препарату), а ще у двох (33%) – вона супроводжувалася додаванням слів (*induce CYP1A enzymes* – стимулювати виникнення ферментів CYP1A, *enhance drug entry* – посилювати надходження лікарського препарату), що, як уже згадувалося раніше, пояснюється потребою забезпечити однозначне їх тлумачення.

В межах цієї моделі спостерігається також по одному випадку калькування (*sequester bile acids* – секвеструвати жовчні кислоти), а також вилучення слів (*potentiate drug block* – посилювати блокування). Останнє пояснюється тим, що загальний зміст фрагмента тексту, в якому було вжито україномовний термін, зробив зайвим вживання відповідника англomовного терміна *drug*, оскільки це значення легко виводилося з контексту.

З п'ятих англomовних словосполучень, побудованих за моделлю *V+Adj+N*, чотири передано калькуванням (*alleviate erectile dysfunction* - полегшувати еректильну дисфункцію, *elevate cyclic GMP* - підвищувати циклічне GMP, *facilitate viral replication* - полегшувати вірусну реплікацію,

inactivate cyclic GMP - інактивувати циклічний GMP), а в п'ятому спостерігалася перестановка і додавання слів (*produce no action* – не спричиняти жодних дій), що продиктовано вимогами норм перекладу та намаганням забезпечити вірну інтерпретацію змісту україномовного терміна.

Для перекладу чотирьох англомовних словосполучень **моделі V + prep + N** вживалися калькування (*compete for access* – конкурувати за доступ, *diffuse through a barrier* – проходити через бар'єр, *transport across membranes* – перенесення між мембранами) та додавання слів (*volunteer during questioning* - добровільно вказувати під час опитування).

Дієприкметникові словосполучення. В дану категорію входили термінологічні словосполучення та кліше таких моделей: *Part.II + N* (14 одиниць), *Part.I + N* (16 одиниць), *Part.II + N + N* (7 одиниць), *Part.II + Adj + N* (5 одиниць).

Більшість словосполучень (71%), побудованих за **моделлю Part.II + N**, передавалися шляхом калькування, результатом якого було українське словосполучення, що мало форму «прикметник + іменник»: *administered dose* - застосована доза, *administered orally* - застосований перорально, *chlorinated insecticides* - хлорні інсектициди, *controlled setting* - контрольоване середовище, *decreased efficacy* - знижена ефективність, *impaired function* - порушена функція, *increased toxicity* - підвищена токсичність, *recognized hazard* - визнана небезпека, *reduced clearance* - зменшений кліренс, *shared substrates* - сумісні субстрати. Щодо решти словосполучень цієї моделі застосовувалася перестановка та додавання слів: (*excreted drugs* - препарати, що виводяться, *unaffected individuals* - особи, що не підлягають впливу), додавання слів (*prescribed medicines* - призначені лікарські препарати) або комбінації даних способів (*non-exposed individuals* - особи, що не зазнають впливу). Як уже згадувалося раніше, під час такої операції спостерігається перетворення першого компонента англомовного словосполучення на іменникове означувальне словосполучення, яке в українському відповіднику розташовується у постпозиції.

Більше половини (63%) дієприкметникових словосполучень моделі **Part.I** + *N* передано за допомогою калькування: *absorbing surface* - поглинальна поверхня, *gaining access* - знаходження доступу, *generating interactions* - виникнення взаємодії, *inducing agents* - індукуючі препарати, *limiting factor* - обмежувальний фактор, *loading dose* - ударна доза, *practicing physician* - практикуючий лікар, *underlying disease* - основне захворювання, *underlying mechanisms* - основні механізми, *underlying pathophysiology* - основна патофізіологія.

У п'яти випадках (31%) спостерігалось комбіноване застосування перестановки і додавання слів: *bleeding tendency* – схильність до кровотечі, *life-threatening toxicity* - небезпечна для життя токсичність, *QT-prolonging antiarrhythmics* – антиаритмічні препарати, що збільшують QT-інтервал, *slower-reacting drug* – медичний препарат менш швидкого реагування, *clotting system* – система згортання крові. Використання згаданих способів викликано тим, що дієприкметникові форми в українській мові часто передаються із застосуванням звороту «такий, що» або потребують зміни частини мови, що нерідко тягне за собою ще й перестановку слів).

Ще одне словосполучення (6%) цієї моделі передавалося із вилученням слів (*anticoagulating agents* – антикоагулянти, *nursing infant* – немовля), яке ставало можливим завдяки прозорості контексту.

Усі словосполучення моделі **Part.II** + *N* + *N* передавалися шляхом перестановки слів (*decreased blood flow* - зменшений прилив крові, *increased blood flow* - збільшений прилив крові, *increased digoxin bioavailability* - збільшення біодоступності дигоксину, *reduced CNS penetration* - знижене проникнення в ЦНС, *unappreciated drug effects* - неясні ефекти лікарських препаратів, *unwanted hair growth* - небажаний ріст волосся), а ще в одному випадку (*coadministered drug substrates* – субстрати препаратів, що застосовуються одночасно) перестановка супроводжувалася додаванням слів. Застосування цього способу перекладу викликано тут наявністю моделі *NI* +

N2, трансформації якої, як згадувалося раніше, пояснюються необхідністю дотримання норм як мови перекладу, так і оригіналу.

Три словосполучення моделі **Part.II +Adj + N** калькувалися (*prolonged pharmacological effects* - подовжений фармакологічний вплив, *unwanted pharmacological effects* - небажані фармакологічні наслідки, *administered chemical form* - застосована хімічна форма), а ще до двох однотипних словосполученнях спостерігалася перестановка слів (*reduced hepatic secretion* – зниження секреції печінки, *reduced renal secretion* – зниження секреції нирок), де український відповідник англomовного прикметника трансформується в іменник у родовому відмінку.

Найменша за чисельністю категорія **прислівникових словосполучень** має лише дві моделі побудови: **Adv+Adj** (2 одиниці) та **Adv+PII** (2 одиниці). Усі словосполучення даних моделей перекладалися за допомогою калькування: *highly reactive* – надзвичайно реактивний, *relatively safe* – відносно безпечний, *irreversibly bound* – нерозривно пов'язаний, *markedly increased* – помітно збільшений.

Таким чином, так само як і у випадку з однослівними термінами, ґрунтуючись на результатах аналізу особливостей перекладу словосполучень, можна сформулювати припущення, що вибір способу їх перекладу певним чином залежить від їхньої структури.

Висновки за розділом 3

1. Англomовні прикметникові словосполучення при їх передачі українською мовою перекладаються переважно за допомогою калькування, частка якого у випадку з найчастотнішою моделлю цієї категорії (*Adj+N* та *Adj+Adj+N*), сягає 86-87%, що пояснюється суттєвим її збігом в обох мовах. Однак додавання ще одного іменника в прикметникове словосполучення різко зменшує частку калькування до 17%, відповідно збільшуючи частку

трансформацій: перестановка слів – 67%, перестановка разом з додаванням – 11%, просте додавання – 5%.

2. Вибір способу передачі англомовних іменникових словосполучень чітко корелює з моделлю, на якій засновано відповідне словосполучення. Для передачі словосполучень найчастотнішої у нашій вибірці моделі $N1+N2$ лише у кожному четвертому випадку (25%) застосовувалося калькування, а при ускладненні структури ($N1 + N2 + N3$) його частка взагалі падає до мінімуму (6%). Частка ж трансформацій відповідно зростає до 75% (при передачі структур моделі $N1+N2$), 94% (у випадку із структурами $N1 + N2 + N3$) та 100% (при передачі англомовних словосполучень моделі $N1-Part.II + N2$).

3. З іншого боку, додавання прийменника до складу прикметникових або іменникових словосполучень різко змінює співвідношення способів перекладу на користь калькування, частка якого є максимальною (100%) при перекладі англомовних словосполучень, які базуються на моделях $Adj+N1+prep+N2$ та $N1 + of + (art) + N2$.

4. Переклад англомовних дієслівних словосполучень тяжіє до калькування, з причини значного їх збігу із структурою відповідних українськомовних словосполучень. Відповідно усі англомовні словосполучення моделі $V + N$ передаються за допомогою калькування. Частка калькування при ускладненні дієслівного словосполучення залежить від того, які елементи додаються – прикметникові чи іменникові. У першому випадку питома вага калькування залишається високою – 80% при передачі словосполучень моделі $V + Adj + N$. В іншому ж випадку, вона різко падає – до 17% при передачі словосполучень моделі $V + N1 + N2$, відповідно в останньому випадку зростає частка трансформацій – перестановки слів (33%), перестановки разом із додаванням (33%) та простого додавання (17%).

Як і у випадку з прикметниковими та іменниковими словосполученнями, додавання прийменника до складу дієслівного словосполучення різко піднімає (до 100%) частку калькування.

5. Частка калькування при перекладі дієприкметникових словосполучень усіх моделей є досить високою – від 60% (структури *Part.I + N* та *Part.II + Adj + N*) до 71% у випадку із словосполученнями, які ґрунтуються на моделі *Part.II + N*. Лише структури моделі *Part.II + N + N* завжди перекладалися за допомогою трансформацій, однак невелика їх кількість, так само як і дієприкметникових та прислівникових словосполучень у вибірці загалом не дозволяє зробити надійні висновки. Це питання потребує подальших досліджень на ширшій вибірці.

ЗАГАЛЬНІ ВИСНОВКИ

1. Важливим компонентом фахової компетентності перекладача (ФКП), як мети навчання майбутніх перекладачів, є предметні знання, що стосуються поняттєвої системи певної сфери, включаючи фармакологію. Зокрема, до предметних знань фармакодинаміки і фармакокінетики, що досліджувались в даній роботі, входять фармакокінетичні принципи і параметри, що включають процеси очищення, обсяг розподілу, біологічну доступність, коефіцієнт доступності, розподіл реагенту, а також фактори, що впливають на біотрансформацію препаратів: метаболіти, ферментні системи, генетичні, екологічні та фізіологічні чинники; хвороби, вік та стать; харчування, метаболічна взаємодія лікарських препаратів, екскреція препаратів і взаємодія між лікарськими препаратами й ендogenousними сполуками.

2. Головними способами утворення фармакологічних термінів є морфологічний і неморфологічний. До перших належить афіксація, що включає префіксальний, суфіксальний та префіксально-суфіксальний прийоми. Головним засобом неморфологічних способів є словоскладання (наслідком якого є утворення складних слів-термінів або термінів-словосполучень), конверсія (нульова суфіксація), що включає реконверсію, часткову конверсію і субстантивацію прикметників, та аббревіація, в результаті застосування якої утворюються ініціальні аббревіатури (*GI – gastrointestinal – шлунково-кишковий*), апокопи (*exam (examination) – обстеження*), напівскорочення (*B-lymphocyte (bond lymphocyte) – кістковий лімфоцит*), графічні аббревіатури (*a.c (ante cibum) – до їжі*), аббревіатури змішаного типу (*abnm (abnormal) – патологічний*) та буквено-цифрові скорочення (*C1-C7 (cervical vertebrae) – шийні хребці 1-7*).

3. Переклад однослівних термінів здійснюється на рівні слова і включає вибір словникового відповідника, транскодування, калькування (копіювання структури складного слова); додавання слів; зміну частин мови; контекстуальну заміну; антонімічний переклад; конкретизацію, генералізацію

та описовий переклад. Переклад термінів-словосполучень здійснюється на рівні словосполучення і включає калькування (копіювання структури словосполучення), а також додавання, вилучення і перестановку слів. Можливі й випадки одночасного застосування останніх трьох способів.

4. Частка усіх однослівних термінів, утворених за допомогою афіксації, є відносно незначною. Більшість однослівних термінів є складними словами, при перекладі яких домінує транскодування, в межах якого переважає транслітерування, що пояснюється латинським або давньогрецьким походженням більшості компонентів цих термінів. Переклад однослівних термінів, утворених за допомогою афіксації, здійснюється переважно за допомогою словникового відповідника.

5. Англomовні прикметникові словосполучення перекладаються українською мовою переважно за допомогою калькування, особливо, якщо це двослівне словосполучення або трислівне з двома прикметниками у своєму складі. Однак при додаванні ще одного іменника у прикметникове словосполучення частка калькування суттєво зменшується, а питома вага трансформації відповідно зростає.

6. Англomовні іменникові словосполучення перекладаються українською мовою переважно за допомогою трансформацій, а калькування обмежено застосовується лише щодо двоелементних словосполучень. При переході ж від двослівних до складніших словосполучень калькування майже не застосовується, практично повністю поступаючись місцем трансформаціям.

7. Додавання прийменника до складу будь-якого (прикметникового чи іменникового) із розглянутих вище словосполучень суттєво змінює питому вагу способів перекладу на користь калькування.

8. Англomовні дієслівні словосполучення, що складаються із двох слів, перекладаються українською мовою виключно за допомогою калькування, оскільки їх структура значною мірою збігається із структурою україномовних відповідників. Вибір способу перекладу при ускладненні дієслівного словосполучення залежить, як і у випадку з прикметниковими та

іменниковими словосполученнями, від того, до якої частини мови належить слово, що додається. Якщо це прикметник, то спостерігається значна частка калькування, а якщо іменник, то зростає питома вага трансформацій. Додавання ж прийменника максимально збільшує частку калькування.

9. Вибір способу перекладу дієприкметникових словосполучень характеризується тими ж закономірностями, що й прикметникових – при передачі двослівних словосполучень домінує калькування і ця тенденція зберігається й у випадку з додаванням ще одного (діє)прикметника, однак у разі додавання іменника, частка калькування суттєво падає й натомість зростає питома вага трансформацій.

10. Наведені вище висновки не претендують на остаточний статус, оскільки дана проблема потребує подальших досліджень на ширшій вибірці.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Алексеева И. С. Введение в переводоведение [учебн. пособие для студ. филол. и лингв. фак. высш. учеб. заведений] / И. С. Алексеева. – М. : Академия, 2008. – 368 с.
2. Алексеева И. С. Профессиональный тренинг переводчика : [учебн. пособие по устному и письменному переводу для переводчиков и преподавателей] / И.С. Алексеева. – СПб. : Союз, 2004. – 288 с.
3. Алимов В.В. Теория перевода : [Перевод в сфере профессиональной коммуникации] / В. В. Алимов. – М. : УРСС, 2005. – 160 с.
4. Антрушина Г.Б. Лексикология английского языка / Г.Б. Антрушина, О.В. Афанасьева, Н. Н. Морозова. – М. : Дрофа, 2004. – 288 с.
5. Бархударов Л. С. Язык и перевод. Вопросы общей и частной теории перевода / Л.С.Бархударов. – М. : Международные отношения, 1975. – 239 с.
6. Бортничук Е.Н. Словообразование в современном английском языке / Е.Н. Бортничук. – Київ : Вища школа, 1988 . – 263 с.
7. Боцман А.В. Структурно-семантичні та прагматичні особливості фармацевтичних текстів (на матеріалі англomовних інструкцій до вживання лікарських препаратів) : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філол. наук : спец. 10.02.04 „Германські мови” / А. В. Боцман. – К., 2006. – 20 с.
8. Вербицкая М. В. Компоненты и уровни переводческой компетенции / М. В. Вербицкая, М. Ю. Соловов // Вестник Московского университета. – Сер. 19. Лингвистика и межкультурная коммуникация. – 2010. – № 4. – С. 9-18.
9. Гавриленко Н. Н. Некоторые аспекты подготовки переводчиков научных и технических текстов / Н. Н. Гавриленко // Международное сотрудничество в образовании : Материалы III международной научно-практической конференции. Ч.І. – СПб : СПбГПУ, 2002. – С. 207-211.
10. Городенська К.Г. Словотвірна структура слова / К. Г. Городенська, М. В. Кравченко. – Київ : Наукова думка, 1981. – 199 с.

11. Горпинич В.О. Будова слова і словотвір : посібник / В. О. Горпинич . – Київ : Рад. школа, 1977 . – 118 с.
12. Жлуктенко Ю.А. Конверсия в современном английском языке как морфолого-синтаксический способ словообразования / Ю.А. Жлуктенко // Вопросы языкознания. – 1958. – № 5. – С. 53-56.
13. Зубова Л. Ю. К вопросу об особенностях и трудностях перевода английских медицинских сокращений / Л. Ю. Зубова // Вестник ВГУ. Серия „Лингвистика и межкультурная коммуникация”. – 2005. – С.96-108.
14. Карабан В. І. Переклад англійської наукової і технічної літератури / В.І.Карабан. – Вінниця : Нова Книга, 2004. – 576 с.
15. Карабан В. І. Переклад англійської наукової і технічної літератури (частина 2) / В. І. Карабан. – Вінниця : Нова Книга, 2001. – 300 с.
16. Кияк Т.Р. Лингвистические аспекты терминоведения / Т.Р. Кияк. – К. : УМК ВО, 1989. – 174 с.
17. Кіцера О. О. Деякі міркування з приводу української медичної термінології / О. О. Кіцера // Українська термінологія і сучасність – К. : НАН України, 1998. – С. 136-140.
18. Комиссаров В. Н. Лингвистика перевода / В. Н. Комиссаров. – М. : ЛКИ, 2007. – 176 с.
19. Комиссаров В. Н. Современное переводоведение : [Учеб.пособие] / В. Н. Комиссаров. – М. : ЭТС, 2002. – 424 с.
20. Корнейко І. В. Труднощі перекладу інтернаціональної термінології (українсько - англійські лексичні паралелі в мові медицини) / І. В. Корнейко // Викладання мов у вузі на сучасному етапі. Міжпредметні зв'язки. – 2002. – Вип. 6. – С. 224-229.
21. Косенко А. В. Основні характеристики англійської медичної термінології / А. В. Косенко // Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету : збірник наукових праць. Серія „Філологія”. – 2015. – Вип. 18. – Том 2. – С. 68-70.

22. Краковецька Г. О. Деякі проблеми унормування українських відповідників латинських медичних найменувань / Г. О. Краковецька // Українська термінологія і сучасність. – К. : НАН України, 1997. – С. 146-148.
23. Латышев Л. К. Перевод: теория, практика и методика преподавания / Л. К. Латышев, А. Л. Семенов. – М. : Академия, 2003. – 192 с.
24. Малявіна М.В. Термінологічні й екстралінгвістичні компоненти фахової компетентності, необхідні для передачі українською мовою англomовних текстів, що стосуються інформаційної структури та вірності перекладу : дипл. роб. на здобуття освіт. ступеня магістра : спец. „Філологія” / М.В. Малявіна. – Х. : ХНУ ім. В. Н. Каразіна, 2017. – 115 с.
25. Павловський М. П. Про упорядкування українських термінів медичних текстів / М. П. Павловський // Українська термінологія і сучасність. – 2007. – Вип. VII. – С. 187-190.
26. Раєвська Н.М. Лексикологія англійської мови (англ. мовою) / Н.М. Раєвська. – К. : Вища школа, 1971. – 336 с.
27. Рецкер Я.И. Теория перевода и переводческая практика / Я. И. Рецкер. – М. : Международные отношения, 1974. – 216 с.
28. Руда О. Дослідження конверсії в історії англійської мови [Електронний ресурс] / О.Руда // Філологія (збірник наукових праць) – Київ, 2009. – Режим доступу : <http://www.info-library.com.ua/books-text-10647.html>.
29. Самойлов Д.В. О переводе медицинского текста / Д.В. Самойлов. – М. : Практика, 2006. – 148 с.
30. Сімкова І. О. Особливості формування фахової компетенції в майбутніх перекладачів / І. О. Сімкова // Наука і освіта. – 2013. – № 3. – С. 165-168.
31. Стацюк Р. В. Основні підходи до визначення поняття „термін” у сучасній лінгвістичній науці / Р. В. Стацюк // Науковий вісник Дрогобицького держ. пед. ун-ту ім. Івана Франка. Серія „Філологічні науки (мовознавство)”. – 2016. – № 5(2). – С. 112-116.

32. Тихоша В. І. Структурно-семантичні особливості медичних термінів української мови [Електронний ресурс] / В. І. Тихоша // Філологічні науки [збірник наукових праць]. – Херсон. – 2003. – Вип. 20. – С. 100-104.
33. Хацер Г. О. Особливості перекладу термінологічної лексики на прикладі текстів медичного спрямування / Г. О. Хацер // Наукові записки Ніжинського держ. ун-ту ім. Миколи Гоголя. Серія : Філологічні науки. – 2013. – Кн. 3. – С. 151-154.
34. Царев П.В. Транспозиция в английском словообразовании / П.В. Царев // Иностранные языки в школе. – 1984. – № 5. – С. 6–10.
35. Черноватий Л. М. Особливості різних видів перекладу та зміст формування фахової компетенції майбутніх перекладачів : / Л. Черноватий // Наукові записки КДПУ ім. В. Винниченка. Серія: Філологічні науки (мовознавство). – 2008. – Вип. 75(5). –С. 22-26.
36. Черноватий Л. М. Зміст поняття „фахова компетентність перекладача" як складової методики навчання / Л. М. Черноватий // Вісник Житомирського держ. ун-ту ім. Івана Франка. – 2014. – Вип. 2. – С. 84-86.
37. Черноватий Л.М. Зміст стратегій калькування і трансформації у перекладознавчому аналізі : / Л.М.Черноватий // Актуальні проблеми філології і професійної підготовки фахівців у полікультурному просторі. – Одеса : Південноукр. нац. пед. ун-т ім. К.Д. Ушинського, 2016. – С. 124-126.
38. Черноватий Л.М. Методика викладання перекладу як спеціальності : [підручник для студ. вищих заклад. освіти] / Л. Черноватий. – Вінниця : Нова Книга, 2013. –376 с.
39. Ющук І. П. Українська мова / І. П. Ющук. – К. : Либідь, 2003. – 640 с.
40. Andrews E. A History of Scientific English : the Story of Its Evolution, Based On a Study of Biomedical Terminology / E. Andrews. – New York : R. R. Smith, 1947. – 342 p.
41. Banay G. L. An Introduction to Medical Terminology I. Greek and Latin Derivations / G. L. Banay // Bulletin of the Medical Library Association. –1948. – № 36(1). – P. 1-27.

42. Bareman H. Dictionary of Medical Terms / H. Bareman, R. Hillmore, D. Jackson. – London : Bloomsbury Publishing, 2004. – 256 p.
43. Bauer L. English Word-Formation (Cambridge Textbooks in Linguistics) / L. Bauer. – Cambridge : Cambridge University Press, 1983. – 328 p.
44. Chomsky N. Aspects of the Theory of Syntax / N. Chomsky. – Cambridge : M.I.T. Press, 1969. – 251 p.
45. Chomsky N. Syntactic Structures / Noam Chomsky. – Martino Fine Book, 2015. – 120 p.
46. Galinski C. Terminology and specialized communication / C. Galinski // The international conference on “Professional Communications and knowledge Transfer” (Vienna, 24-26 August 1998) – Vienna, 1998. – Vol. 1. – P. 117-131.
47. Dictionary of Pharmacy / Dennis B. Worthen, editor in chief. – New York, London, Paris : Pharmaceutical Products Press , 2004. – 528 p.
48. Dzuganova B. A brief outline of the development of medical English / B. Dzuganova // Bratislavské lekárske listy. – 2002. – № 103(6). – P. 223-227.
49. Dzuganova B. English medical terminology – ways of forming medical terms / B. Dzuganova // JAHR. – 2003. – № 4 (7). – P. 55-69.
50. Hurtado A. Investigating Translation Competence: Conceptual and Methodological Issues / A. Hurtado, A. Beeby, M. Fernández, O. Fox, I. Kozlova, W. Neunzig, M. Presas, P. Rodríguez, L. Romero // Meta. – 2005. – Vol. 50. – № 2. – P. 609–619.
51. Jakobson R. On Linguistic Aspects of Translation / R. Jakobson. – Cambridge, Mass. : Harvard University Press, 1959. – 114 p.
52. Jespersen O. Essentials of English Grammar / O. Jespersen. – London : Routledge, 2006. – 390 p.
53. Labov W. Sociolinguistic Patterns / W. Labov. – Philadelphia : Univ. of Pennsylvania Press, 1972. – 344 p.
54. Lipka L. An outline of English lexicology: lexical structure, word semantics, and word-formation / L. Lipka. – Tübingen : Niemeyer, 1992. – 212 p.

55. Manual to practical classes in clinical pharmacology / B.B.Samura, O.V.Kraydashenko, I.B.Samura, N.M.Kovalchuk. – Zaporizhia : Zaporizhia State Medical University, 2007. – 158 p.
56. Marchand H. The Categories and Types of Present-Day English Word-formation / Hans Marchand. – Munchen : Verlag C.H. Beck. – 1969. – 545 p.
57. Molina L. Translation Techniques Revisited: A Dynamic and Functional Approach / L. Molina, A. Hurtado Albir // Meta. – 2002. – XLVII. – P. 498-512.
58. Schwieter J. W. The Development of Translation Competence: Theories and Methodologies from Psycholinguistics and Cognitive Science / J. W. Schwieter, A. Ferreira. – Cambridge Scholars Publishing, 2014. – 322 p.
59. Quirk, R. A University Grammar of English / R. Quirk and S. Greenbaum. – Longman, 1985. – 1779 p.

Додаток А

Таблиця розподілу термінів

Табл. 1. Прості лексичні одиниці

Англійське слово	Українське слово
plasma	плазма
shock	шок
bile	жовч
cell	клітина
lungs	легені
salt	сіль
sweat	піт
skin	шкіра

Табл. 2. Суфіксальні лексичні одиниці

Англійське слово	Українське слово
massage	масаж
morphine	морфін
symptom	симптом
nitrates	нітрати
penicillin	пеніцилін
pesticides	пестициди
phenytoin	фенітоїн
quinidine	хінідин
sulfate	сульфат
metabolism	метаболізм
metabolites	метаболіти
effective	ефективний
placental	плацентарний
sulfation	сульфатація
hepatitis	гепатит
tablet	таблетка
secrete	секретувати
tissue	тканина
vapors	пари
angina	стенокардія
agents	препарати
capsule	капсула
ester	складний ефір
gender	стать
iodine	йод

ischemia	ішемія
kidney	нирки
liver	печінка
magnitude	величина
mature	розвиватися
resins	смоли
saliva	слина
binding	зв'язування
bleeding	кровотеча
generation	утворення
mediated	опосередкований
morbidity	захворюваність
mortality	смертність
mottling	плямисте забарвлення
physician	лікар
potentiation	посилення
saturated	насичений
variable	змінний
clearance	коефіцієнт очищення
clinician	клінічний лікар

Табл. 3. Префіксальні лексичні одиниці

design	складати
decay	зменшення
detect	виявляти
develop	розвиватися
disease	захворювання
impair	погіршувати
interact	взаємодіяти
dissolve	розчиняти(-ся)
reabsorb	абсорбуватися повторно
uptake	поглинання
constant	константа

Табл. 4. Префіксально-постфіксальні лексичні одиниці

Англійське слово	Українське слово
antianginal	антиангінальний препарат
co-administration	супутнє застосування
attributable	який можна віднести до
determinants	вирішальні визначники
discoloration	знебарвлення

intravenously	внутрішньовенно
postnatally	післяпологово
absorption	абсорбція
hypotension	гіпотензія
inactivation	інактивація
accumulation	акумуляція
additive	адитивний
antagonize	антагонізувати
conjugation	кон'югація
inducer	індуктор
induction	індукція
bioavailability	біологічна доступність
dissolution	розчинення
development	розробка
distribution	розподіл
approximation	наближення
elimination	екскреція
equation	рівняння
exacerbating	посилюючий
investigation	дослідження
proportionate	пропорційний
contribute	сприяти
inhibitor	інгібітор
indicator	індикатор
hypokalemia	гіпокаліємія
pronounced	виражений
prescriber	лікар, що призначає препарати

Табл. 5. Складні лексичні одиниці

Англійське слово	Українське слово
amiodarone	аміодарон
antacids	антациди
atorvastatin	аторвастатин
azathioprine	азатіоприн
hyperbilirubinemia	гіпербілірубінемія
allopurinol	аллопуринол
amiloride	амілорид
azithromycin	азитроміцин
cytosol	цитозол
dextran	декстран
diltiazem	дилтіазем

digoxin	дигоксин
diuretics	діуретики
doxepin	доксепін
ethanol	етанол
heparin	гепарин
losartan	лозартан
lovastatin	ловастатин
methadone	метадон
sotalol	соталол
sulindac	суліндак
lidocaine	лідокаїн
6-mercaptopurine	6-меркаптопурин
codeine	кодеїн
cyclosporine	циклоспорин
carbamazepine	карбамазепін
celecoxib	целекоксиб
cerivastatin	церівастатин
chloroquine	хлорохін
chlorpromazine	хлорпромазин
cimetidine	циметидин
clarithromycin	klarитроміцин
clonidine	клонідин
clopidogrel	клопідогрель
DDT	ДДТ (дихлородифенілтрихлоретан)
desipramine	десіпрамін
dexamethasone	дексаметазон
dofetilide	дофетилід
CNS	ЦНС
erythromycin	еритроміцин
fluoxetine	флуоксетин
glutathione	глутатион
glutethimide	глютетимід
guanadrel	гуанадрел
guanethidine	гуанетидин
haloperidol	галоперидол
indomethacin	індометацин
itraconazole	ітраконазол
ketoconazole	кетоконазол
macromolecules	макромолекули
methylprednisolone	метилпреднізолон
metronidazole	метронідазол
mexiletine	мексилітін
mitochondria	мітохондрії

nicardipine	нікардіпін
nifedipine	ніфедипін
nitroglycerin	нітрогліцерин
pharmacodynamics	фармакодинаміка
pharmacokinetics	фармакокінетика
piroxicam	піроксикам
prednisolone	преднізолон
probenecid	пробенецид
procainamide	прокаїнамід
rofecoxib	рофекоксиб
salicylate	саліцилат
sildenafil	сильденафіл
simvastatin	симвастатин
spironolactone	спиронолактон
tetracycline	тетрациклін
triamterene	триамтерен
verapamil	верапаміл
warfarin	варфарин
xenobiotics	ксенобіотики
theophylline	теофілін
glucuronidation	глюкуронування
idiosyncratic	ідіосинкразичний
sulfonamides	сульфаніламід
pharmacologic	фармакологічний
vasodilation	вазодиліяція
arrhythmias	аритмія
myopathy	міопатія
CYP2C9	ген CYP2C9
CYP2D6	ген CYP2D6
CYP3A	ген CYP3A
MDR1	ген MDR1
self-administration	самостійний прийом лікарських препаратів
blood-brain	гематоенцефалічний
blood-testis	гематотестикулярний
in vitro	у штучних умовах
in vivo	у природних умовах
half-life	період напіврозпаду
hepatocarcinomas	злоякісна гепатома
equilibrium	рівновага
outcomes	результат
pathway	шлях
P-glycoprotein	P-глікопротеїн
uniform	уніфікований

Табл. 6. Термінологічні словосполучення

6.1. Двослівні

6.1.1. Adv+Adj

highly reactive	надзвичайно реактивні
relatively safe	відносно безпечний

6.1.2. Adv+PII

irreversibly bound	нерозривно пов'язані
markedly increased	помітно збільшений

6.1.3. Adj + N

Англійське словосполучення	Українське слово
acidic Ph	кислий Ph
active metabolite	активний метаболіт
acute symptom	гострий симптом
adrenergic neurons	адренергічні нейрони
adverse effects	шкідливий вплив
adverse events	побічні явища
adverse reactions	побічні реакції
ambulatory patients	амбулаторні пацієнти
analgesic effect	анальгетичний ефект
anesthetic gases	інгаляційні анальгетики
antiarrhythmic effect	антиаритмічна дія
anticonvulsant effect	протисудомна дія
antifungal agents	протигрибкові препарати
antihistamine terfenadine	антигістамінний терфенадин
antihypertensive effect	протигіпертонічна дія
antimalarial drug	протималарійний препарат
antiviral effects	протівірусна дія
appropriate therapy	доцільність застосування
aqueous phase	водяна фаза
aqueous solution	водний розчин
attendant risk	супутній ризик
beneficial effects	сприятливий вплив
biliary cirrhosis	біліарний цирроз
biliary elimination	жовчна екскреція
cellular components	клітинні компоненти
cellular studies	клітинні дослідження
cellular uptake	клітинне поглинання
clinical consequences	клінічні наслідки

clinical effect	клінічний ефект
clinical efficacy	клінічна ефективність
clinical trials	клінічні випробування
concomitant diseases	супутні захворювання
concomitant use	супутнє застосування
concurrent treatment	одночасна терапія
constant fraction	постійна частка
coordinate induction	координаційна індукція
cruciferous vegetables	хрестоцвіті овочі
diagnostic problems	діагностичні проблеми
direct contact	прямий зв'язок
endogenous compounds	ендогенні сполуки
endogenous substrates	ендогенні субстрати
endoplasmic reticulum	ендоплазматичний ретикулум
environmental pollutants	екологічні забрудники
erectile tissue	еректильна тканина
exponential process	експонентний процес
extensive application	надмірне застосування
external milieu	зовнішнє середовище
extracellular potassium	екстрацелюлярний калій
extreme conditions	крайні випадки
fat tissue	жирова тканина
fetal development	зародковий розвиток
gastrointestinal tract	шлунково-кишковий тракт
genetic polymorphisms	генетичні поліморфізми
genetic variants	генетичні варіанти
glucuronic acid	глюкуронова кислота
hematologic abnormalities	гематологічні порушення
hemorrhagic complications	геморагічні ускладнення
herbal remedies	рослинні препарати
industrial chemicals	промислові хімікати
inescapable risk	неминучий ризик
insoluble chelates	нерозчинні хелати
interindividual differences	міжособистісні відмінності
interindividual variability	міжособистісна мінливість
intracellular binding	міжклітинне зв'язування
intravenous dose	внутрішньовенна доза
intrinsic ability	внутрішня здатність
linear function	лінійна функція
lipid-soluble drugs	ліпідорозчинні препарати
local conditions	локальні умови
macrolide antibiotics	макролідні антибіотики
major toxicity	велика токсичність

medical experiences	медичний досвід
metabolic activity	метаболічна активність
metabolically inactivated	метаболічно інактивований
molecular receptor	молекулярний рецептор
molecular target	молекулярна мішень
multiple pathways	множинні шляхи
natural logarithm	натуральний логарифм
neuroleptic drugs	нейролептичний препарат
nonrepairable lesions	невідновні ушкодження
non-uniform distribution	неоднорідний розподіл
nuclear envelope	ядерна оболонка
oily solution	масляний розчин
oral availability	оральна доступність
organic anions	органічні аніони
oxidative metabolism	окисний метаболізм
parenteral route	парентеральний шлях
peptic ulcer	пептична виразка
pharmacodynamic processes	фармакодинамічні процеси
pharmacokinetic processes	фармакокінетичні процеси
pharmacologic effects	фармакологічна дія
pharmacologic target	фармакологічна мета
phenotypic differences	фенотипні відмінності
physicochemical characteristics	фізикохімічні характеристики
physiologic barriers	фізіологічні бар'єри
polar compounds	полярні сполуки
portal blood	ворітна кров
potent inhibitor	потужний інгібітор
profound effects	значний вплив
pulmonary excretion	пульмональна екскреція
rational regimen	раціональний режим
reactive metabolites	реактивні метаболіти
renal insufficiency	ниркова недостатність
repairable lesions	відновні ушкодження
single dose	одноразова доза
single enzyme	один фермент
solid form	тверда форма
specific concentration	особлива концентрація
steady state	стаціонарний стан
supplemental potassium	додатковий калій
therapeutic approach	терапевтичний підхід
therapeutic indices	терапевтичні індекси
thyroid gland	щитоподібна залоза
topical agents	місцеві речовини

toxic effects	токсичні наслідки
tricyclic antidepressants	трициклічні антидепресанти
twofold decrease	подвійне зменшення
untoward effects	надзвичайна дія
urgent treatment	невідкладне лікування
urinary excretion	сечовиведення
vascular system	судинна система
vasoconstrictor agents	судинозвужувальні засоби
weak base	слабка основа
absorptive site	місце усмоктування
aluminum ions	йони алюмінію
excretory organs	органи виведення
gastric acidity	кислотність шлунка
gastric ulcers	виразка шлунку
metabolic capacity	здатність до обміну речовин
renal dysfunction	порушення функції нирок
steady-state conditions	умови стаціонарного стану
antiviral ritonavir	антивірусний препарат ритонавір
rapid metabolizers	особи, що мають швидкий метаболізм
over-the-counter (OTC) drugs	безрецептурні препарати
sanctuary site	тканина, що є недоступною для дії цитостатиків
slow metabolizers	люди, що мають повільний метаболізм
stable drug	стабільна концентрація препарату
systemic circulation	велике коло кровообігу
important contributor	такий, що сприяє чомусь значному
hypertensive patients	хворі з артеріальною гіпертензією
intestinal mucosa	слизова оболонка кишечника
regulatory approval	прийняття регуляторними органами
foreign substances	домішки
narrow-therapeutic-ratio drugs	вузько терапевтичні препарати

6.1.4. Part.II + N

Англійське словосполучення	Українське слово
administered dose	застосована доза
administered orally	застосований перорально
chlorinated insecticides	хлорні інсектициди
controlled setting	контрольоване середовище
decreased efficacy	знижена ефективність
impaired function	порушена функція
increased toxicity	підвищена токсичність

recognized hazard	визнана небезпека
reduced clearance	зменшений кліренс
shared substrates	сумісні субстрати
excreted drugs	препарати, що виводяться
unaffected individuals	особи, що не підлягають впливу
prescribed medicines	призначені лікарські препарати
non-exposed individuals	особи, що не зазнають впливу

6.1.5. Part.I + N

Англійське словосполучення	Українське слово
absorbing surface	поглинальна поверхня
gaining access	знаходження доступу
generating interactions	виникнення взаємодії
inducing agents	індукуючі препарати
limiting factor	обмежувальний фактор
loading dose	ударна доза
practicing physician	практикуючий лікар
underlying disease	основне захворювання
underlying mechanisms	основні механізми
underlying pathophysiology	основна патофізіологія
bleeding tendency	схильність до кровотечі
life-threatening toxicity	небезпечна для життя токсичність
QT-prolonging antiarrhythmics	антиаритмічні препарати, що збільшують QT-інтервал
slower-reacting drug	препарат менш швидкого реагування
clotting system	система згортання крові
anticoagulating agents	антикоагулянти
nursing infant	немовля

6.1.6. N1 + N2

Англійське словосполучення	Українське слово
body water	вода в організмі
breast milk	грудне молоко
blood pressure	артеріальний тиск
CYP2C9 metabolism	CYP2C9 метаболізм
drug therapy	лікарська терапія
fluid measured	рідина, що вимірюється
enzyme induction	ферментна індукція
enzyme systems	ферментні системи
epoxide hydrolysis	епоксидний гідроліз

eye drops	очні краплі
glutathione conjugation	глутатионне сполучення
gut wall	кишкова стінка
ion channels	іонні канали
maintenance therapy	підтримуюча терапія
membrane potential	мембранний потенціал
plasma membrane	плазматична мембрана
plasma protein	плазмовий білок
plasma substitutes	плазмозамінники
prothrombin time	протромбіновий час
prescription drug	рецептурний препарат
xanthine oxidase	ксантиноксидаза
ACE inhibitors	інгібітори АПФ
body composition	будова тіла
clearance formula	формула очищення
cyclooxygenase-2 inhibitors	інгібітори циклооксигенази-2
CYP3A family	клас CYP3A
CYP3A inhibitors	інгібітори CYP3A
digoxin concentrations	концентрація дигоксину
disease factors	чинники хвороби
dosage form	форма дозування
dosageadjustment	регулювання доз
CYP substrates	субстрати CYP
application of heat	тепловий вплив
drug dose	доза препарату
drug effect	дія препарату
enzyme's substrates	субстрати ферменту
enzyme's substrates	субстрати ферменту
fluconazole level	рівень флюконазолу
fluid volume	об'єм рідини
gene expression	експресія гена
glycoprotein IIb/IIIa inhibitors	інгібітори глікопротеїну IIb / IIIa
lipid/water solubility	розчинність в воді/ліпідах
liver mass	маса печінки
membrane permeability	проникність мембран
metabolite concentrations	концентрації метаболітів
methotrexate toxicity	токсичність метотрексату
minoxidil treatment	лікування міноксидилом
norepinephrine uptake	поглинання норадреналіну
organ function	робота органів
partition coefficient	коефіцієнт розподілу
patient compliance	дотримання пацієнтом
patient subset	підмножина пацієнта

patient's age	вік пацієнта
patient's medications	препарати пацієнта
P-glycoprotein expression	експресія Р-глікопротеїну
potassium elimination	виведення калію
preinduction levels	рівні преіндукції
protein binding	зв'язування з білком
QT interval	інтервал QT
torsades de pointes	піруетна тахікардія
type 5 phosphodiesterase	фосфодіестераза типу 5
warfarin therapy	терапія варфарином
administration systems	системи введення
target molecules	молекули-мішені
anti-HIV agents	препарати для лікування ВІЛ
anti-HIV regimens	схеми лікування ВІЛ
biotransformation reaction	реакція біотрансформації препаратів
blood clearance	ступінь очищення крові
drug accumulation	накопичення лікарських препаратів
drug action	дія препарату
drug biotransformation	біотрансформація препаратів
drug conjugation	процес кон'югації препаратів
drug disposition	процес розподілення препарату
drug distribution	розподіл лікарського препарату
drug exposure	вплив лікарського препарату
drug history	анамнез лікарських препаратів
drug interactions	взаємодія між лікарськими препаратами
drug levels	рівні препаратів
drug metabolism	метаболізм лікарських препаратів
drug oxidations	процеси окиснювання препаратів
drug response	реакція на лікарський засіб
drug transport	переміщення лікарських засобів
plasma clearance	ступінь очищення плазми
plasma concentration	концентрація препарату в плазмі
platelet aggregation	агрегація тромбоцитів
QT prolongation	збільшення QT-інтервалу

6.1.7. V + N

Англійське словосполучення	Українське слово
affect the distribution	впливати на розподіл
cause toxicity	спричинити токсичність
complicate therapy	ускладнювати терапію
eliminate drug	виводити препарат

enhance the rate	підвищувати швидкість
equal to unity	дорівнювати одиниці
excrete the drug	виділяти препарат
metabolize a drug	засвоєння препарату
reinforce the concept	підсилювати концепцію
remove drug	виводити препарат

6.2. Трислівні словосполучення

Num-N1+N2

Англійське словосполучення	Українське слово
first-order kinetics	кінетики першого порядку
first-pass elimination	пресистемна елімінація
first-pass loss	пресистемна втрата

N1-Part.II + N2

Англійське словосполучення	Українське слово
charcoal-broiled foods	смажена на вугіллі їжа
age-related changes	зміни, пов'язані з віком
disease-related changes	зміни, пов'язані з захворюваннями
age-related decreases	зниження, пов'язане з віком
prolonged half-life	подовжений період напіврозпаду

6.2.1. N1 + of + (art) + N2

Англійське словосполучення	Українське слово
accumulation of drug	накопичення препарату
administration of a drug	застосування препарату
conversion of drugs	перетворення препаратів
complexity of the barrier	складність бар'єру
concentration of drug	концентрація препарату
distribution of the agent	розподілення реагенту
excretion of drugs	екскреція препаратів
expression of genes	експресія генів
extent of absorption	міра поглинання
indication for a drug	показання для препарату
interpretation of response	інтерпретація відповіді
legacy of drugs	спадщина лікарських препаратів
margin of safety	межа безпеки
organs of elimination	органи екскреції
pattern of distribution	модель розподілення

pattern of the development	модель розвитку
potential for interactions	потенціал взаємодії
rate of dissolution	швидкість розчинення
rate of elimination	коефіцієнт екскреції
rates of availability	коефіцієнти доступності
regulation of drugs	регулювання лікарських засобів
route of administration	спосіб застосування
site of action	місце дії
toxicity of a drug	токсичність препарату
volume of distribution	обсяг розподілення

6.2.2. N1 + N2 + N3

Англійське словосполучення	Українське слово
kaolin-pectin suspensions	каолінові пектинові суспензії
bone marrow suppression	супресія кісткового мозку
calcium channel blockers	блокатори кальцієвих каналів
dose-response curve	крива "доза - реакція"
histamine H2 receptor antagonists	антагоністи рецептора гістаміну H2
HMG-CoA reductase inhibitors	інгібітори HMG-CoA редуктази
inhibitor metabolites accumulation	накопичення метаболітів інгібіторів
ion channel blockade	блокада іонних каналів
phase I biotransformation reactions	реакції біотрансформації 1 стадії
phosphodiesterase type 5 isoform	ізоформ фосфодіестерази типу 5
proton pump inhibitors	інгібітори протонної помпи
time-concentration curve	крива "концентрація - час"
zero-order kinetics	кінетики нульового порядку
drug-receptor interaction	взаємодія лікарських препаратів та рецепторів
drug-target interaction	взаємодія між препаратом та мішенню
health food supplements	харчові добавки

6.2.3. Adj +(56)

Англійське словосполучення	Українське слово
Adj + N + N	
active metabolite NAPA	активний метаболіт NAPA
hepatic blood flow	печінковий кровотік
concomitant drug therapy	супровідна лікарська терапія
prokinetic drug cisapride	прокінетичний лікарський препарат цизаприду
alcoholic liver disease	алкогольна хвороба печінки

average plasma concentration	середня концентрація препарату в плазмі
chronic alcohol ingestion	хронічний прийом алкоголю
common transcription factors	загальні фактори транскрипції
inherent absorption characteristics	притаманні характеристики абсорбції
therapeutic drug effect	терапевтичний ефект лікарського препарату
endogenous substrate levels	рівні ендогенних субстратів
fatty liver disease	жирова хвороба печінки
hepatic drug biotransformation	печінкова біотрансформація препарату
hepatic enzyme activity	функціонування печінкових ферментів
inherent dissolution characteristics	притаманні характеристики розчинення
new protein synthesis	новий синтез білка
long-term drug administration	довгострокове застосування препарату
metabolic drug interactions	метаболічна взаємодія лікарських препаратів
high lipid solubility	високий ступінь розчинності ліпідів
Adj+N1+prep+N2	
immediate onset of action	негайний початок дії
molecular site of action	молекулярна ділянка дії
Adj +Adj+ N	
acute coronary syndrome	гострий коронарний синдром
alternative safer agents	альтернативні безпечні препарати
complex biologic milieu	складне біологічне середовище
direct electrophysiologic action	прямий електрофізіологічний ефект
GI bacteria	шлунково-кишкові бактерії
nonsteroidal anti-inflammatory drugs (NSAIDs)	нестероїдні протизапальні препарати (НПЗП)
oral contraceptive steroids	оральні контрацептивні стероїди
guanidinium antihypertensive agents	гуанідинові антигіпертензивні засоби
identifiable physiological volume	ідентифікований фізіологічний об'єм
pulmonary alveolar epithelium	легеневий альвеолярний епітелій
renal tubular secretion	ниркова трубчаста секреція
target effector molecules	цільові ефекторні молекули
clinically significant extent	клінічно значуща міра
clinically useful parameters	клінічно корисні параметри
pharmacologically inactive metabolites	фармакологічно неактивні метаболіти
therapeutically useful interactions	терапевтично корисні взаємодії
polymorphically controlled pathway	поліморфно-контрольований шлях
genetically determined polymorphisms	генетично зумовлені поліморфізми

GI mucosa	слизова оболонка шлунково-кишкового тракту
total systemic clearance	показник загального систематичного очищення
highly metabolized drugs	ліки з високим ступенем засвоєння
N(Adj)-PI(Adj) + N	
drug-metabolizing activity	процес засвоєння препарату
faster-reacting drug	препарат швидкого реагування
drug-specific toxicity	токсичність, пов'язана з лікарським препаратом

6.2.4. V+

Англійське словосполучення	Українське слово
V+(art)+N1+N2	
inhibit the CYP3A metabolism	стримувати засвоєння CYP3A
modulate the drug effect	модулювати ефект препарату
induce CYP1A enzymes	стимулювати виникнення ферментів CYP1A
enhance drug entry	посилювати надходження лікарського препарату
potentiate drug block	посилювати блокування
sequester bile acids	секвеструвати жовчні кислоти
V+Adj+N	
alleviate erectile dysfunction	полегшувати еректильну дисфункцію
elevate cyclic GMP	підвищувати циклічне GMP
facilitate viral replication	полегшувати вірусну реплікацію
inactivate cyclic GMP	інактивувати циклічний GMP
produce no action	не спричиняти жодних дій
V+prep+N	
compete for access	конкурувати за доступ
diffuse through a barrier	проходити через бар'єр
transport across membranes	перенесення між мембранами
volunteer during questioning	добровільно вказувати під час опитування

6.2.5 Part.II +

Англійське словосполучення	Українське слово
Part.II +N + N	
decreased blood flow	зменшений прилив крові
increased blood flow	збільшений прилив крові

increased digoxin bioavailability	збільшення біодоступності дигоксину
reduced CNS penetration	знижене проникнення в ЦНС
unappreciated drug effects	неясні ефекти лікарських препаратів
unwanted hair growth	небажаний ріст волосся
coadministered drug substrates	субстрати препаратів, що застосовуються одночасно
Part.II +Adj + N	
prolonged pharmacological effects	подовжений фармакологічний вплив
unwanted pharmacological effects	небажані фармакологічні наслідки
administered chemical form	застосована хімічна форма
reduced hepatic secretion	зниження секреції печінки
reduced renal secretion	зниження секреції нирок

Додаток Б

АНГЛО-УКРАЇНСЬКИЙ СЛОВНИК

6-mercaptopurine	б-меркаптопурин
absorbing surface	поглинальна поверхня
absorption	усмоктування
absorptive site	місце усмоктування
accumulation	акумуляція
accumulation of drug	накопичення препарату
ACE inhibitors	інгібітори АПФ
acidic Ph	кислий Ph
active metabolite	активний метаболіт
active metabolite NAPA	активний метаболіт NAPA
active site of the protein	активне місце білка
acute coronary syndrome	гострий коронарний синдром
acute symptom	гострий симптом
additive	адитивний
administered chemical form	застосована хімічна форма
administered dose	застосована доза
administered orally	застосований перорально
administration of a drug	застосування препарату
administration systems	системи введення
adrenergic neurons	адренергічні нейрони
adverse effects	шкідливий вплив
adverse events	побічні явища

adverse reactions	побічні реакції
adversely decreasing the action of a drug	негативне зменшення дії препарату
adversely increasing the action of a drug	негативне збільшення дії препарату
affect the distribution	впливати на розподіл
age- and disease-related changes	зміни, пов'язані з віком та захворюваннями
agents	препарати
age-related decreases	зниження, пов'язане з віком
alcoholic liver disease	алкогольна хвороба печінки
alleviate erectile dysfunction	полегшувати еректильну дисфункцію
allopurinol	аллопуринол
alternative safer agents	альтернативні безпечні препарати
aluminum ions	йони алюмінію
ambulatory patients	амбулаторні пацієнти
amiloride	амілорид
amiodarone	аміодарон
analgesic effect	анальгетичний ефект
anesthetic gases	інгаляційні анальгетики
angina	стенокардія
antacids	антациди
antagonize	антагонізувати
antianginal	антиангінальний препарат
antiarrhythmic дія	антиаритмічна дія
anticoagulating agents	антикоагулянти
anticonvulsant effect	протисудомна дія
antifungal agents	протигрибкові препарати
antihistamine terfenadine	антигістамінний терфенадин
anti-HIV agents	препарати для лікування ВІЛ
anti-HIV regimens	схеми лікування ВІЛ
antihypertensive effect	протигіпертонічна дія
antimalarial drug	протималарійний препарат
antiviral effects	протівірусна дія
antiviral ritonavir	антивірусний препарат ритонавір
application of heat	тепловий вплив
appropriate therapy	доцільність застосування

approximation	наближення
aqueous phase	водяна фаза
aqueous solution	водний розчин
area of the absorbing surface	площа поглинальної поверхні
arrhythmias	аритмія
atorvastatin	аторвастатин
attendant risk	супутній ризик
attributable	який можна віднести до
average plasma concentration	середня концентрація препарату в плазмі
azathioprine	азатіоприн
azithromycin	азитроміцин
be reduced by	зменшувати на
beneficial effects	сприятливий вплив
bile	жовч
biliary cirrhosis	біліарний цирроз
biliary elimination	жовчна екскреція
binding	зв'язування
bioavailability	біологічна доступність
biotransformation reaction	реакція біотрансформації препаратів
bleeding	кровотеча
bleeding tendency	схильність до кровотечі
blood clearance	ступінь очищення крові
blood pressure	артеріальний тиск
blood-brain	гематоенцефалічний
blood-testis	гематотестикулярний
body composition	будова тіла
body water	вода в організмі
bone marrow suppression	супресія кісткового мозку
breast milk	грудне молоко
calcium channel blockers	блокатори кальцієвих каналів
capsule	капсула
carbamazepine	карбамазепін
cause toxicity	спричинити токсичність
celecoxib	целекоксиб
cell	клітина
cellular components	клітинні компоненти

cellular studies	клітинні дослідження
cellular uptake	клітинне поглинання
cerivastatin	церівастатин
charcoal-broiled foods	смажена на вугіллі їжа
chlorinated insecticides	хлорні інсектициди
chloroquine	хлорохін
chlorpromazine	хлорпромазин
chronic alcohol ingestion	хронічний прийом алкоголю
cimetidine	циметидин
circulation to the site of absorption	кровообіг у місці усмоктування
clarithromycin	кларитроміцин
clearance	коефіцієнт очищення
clearance based on the concentration of unbound or free drug	ступінь очищення, заснований на концентрації вільного препарату
clearance formula	формула очищення
clinical consequences	клінічні наслідки
clinical effect	клінічний ефект
clinical efficacy	клінічна ефективність
clinical trials	клінічні випробування
clinically significant extent	клінічно значуща міра
clinically useful parameters	клінічно корисні параметри
clinician	клінічний лікар
clonidine	клонідин
clopidogrel	клопідогрель
clotting system	система згортання крові
CNS	ЦНС
coadministered drug substrates	субстрати препаратів, що застосовуються одночасно
co-administration	супутнє застосування
codeine	кодеїн
common transcription factors	загальні фактори транскрипції
compete for access	конкурувати за доступ
complex biologic milieu	складне біологічне середовище
complexity of the barrier	складність бар'єру
complicate therapy	ускладнювати терапію
concentration of drug	концентрація препарату
concentrations encountered clinically	концентрації, виявлені клінічно

concomitant diseases	супутні захворювання
concomitant drug therapy	супровідна лікарська терапія
concomitant use	супутнє застосування
concurrent treatment	одночасна терапія
conjugation	кон'югація
constant	константа
constant fraction	постійна частка
contribute	сприяти
controlled setting	контрольоване середовище
conversion of drugs	перетворення препаратів
coordinate induction	координаційна індукція
cruciferous vegetables	хрестоцвіті овочі
cyclooxygenase-2 inhibitors	інгібітори циклооксигенази-2
cyclosporine	циклоспорин
CYP substrates	субстрати CYP
CYP2C9	ген CYP2C9
CYP2C9 metabolism	CYP2C9 метаболізм
CYP2D6	ген CYP2D6
CYP3A	ген CYP3A
CYP3A family	клас CYP3A
CYP3A inhibitors	інгібітори CYP3A
cytochrome p450 monooxygenase activity and hepatic elimination	монооксигеназна дія та екскреція печінки цитохрому p450
cytosol	цитозол
DDT	ДДТ (дихлородифенілтрихлоретан)
decay	зменшення
decrease in liver blood flow	зниження печінкового кровотоку
decreased blood flow	зменшений прилив крові
decreased efficacy	знижена ефективність
delay in the onset of action	затримка у початку дії
design	складати
desipramine	десіпрамін
detect	виявляти
determinants	вирішальні визначники
develop	розвиватися
development	розробка
development of a clinical effect	розвиток клінічного ефекту

dexamethasone	дексаметазон
dextran	декстран
diagnostic problems	діагностичні проблеми
diet and environmental factors	дієта та екологічні чинники
different spectrum of actions	різний спектр дій
diffuse through a barrier	проходити через бар'єр
digoxin	дигоксин
digoxin concentrations	концентрація дигоксину
diltiazem	дилтіазем
direct contact	прямий зв'язок
direct electrophysiologic action	прямий електрофізіологічний ефект
discoloration	знебарвлення
disease	захворювання
disease factors	чинники хвороби
dissolution	розчинення
dissolve	розчиняти(-ся)
distribution	розподіл
distribution of the agent	розподілення реагенту
diuretics	діуретики
dofetilide	дофетилід
dosage form	форма дозування
dosages adjustment	регулювання доз
dose-response curve	крива "доза - реакція"
doubling of plasma digoxin	подвійне збільшення дигоксину в плазмі
doxepin	доксепін
drug accumulation	накопичення лікарських препаратів
drug action	дія препарату
drug biotransformation	біотрансформація препаратів
drug conjugation	процес кон'югації препаратів
drug disposition	процес розподілення препарату
drug distribution	розподіл лікарського препарату
drug dose	доза препарату
drug effect	дія препарату
drug exposure	вплив лікарського препарату
drug for hair growth	препарат для росту волосся
drug history	анамнез лікарських препаратів

drug interactions	взаємодія між лікарськими препаратами
drug levels	рівні препаратів
drug metabolism	метаболізм лікарських препаратів
drug oxidations	процеси окиснювання препаратів
drug response	реакція на лікарський засіб
drug solubility	розчинність ліків
drug therapy	лікарська терапія
drug transport	переміщення лікарських засобів
drug-metabolizing activity	процес засвоєння препарату
drug-receptor interaction	взаємодія лікарських препаратів та рецепторів
drug-specific toxicity	токсичність, пов'язана з лікарським препаратом
drug-target interaction	взаємодія між препаратом та мішенню
effective	ефективний
elevate cyclic GMP	підвищення циклічного GMP
eliminate drug	виводити препарат
elimination	екскреція
endogenous compounds	ендогенні сполуки
endogenous substrate levels	рівні ендогенних субстратів
endogenous substrates	ендогенні субстрати
endoplasmic reticulum	ендоплазматичний ретикулум
enhance drug entry	посилювати надходження лікарського препарату
enhance the rate	підвищувати швидкість
environmental pollutants	екологічні забрудники
enzyme induction	ферментна індукція
enzyme systems	ферментні системи
enzyme's substrates	субстрати ферменту
epoxide hydrolysis	епоксидний гідроліз
equal to unity	дорівнювати одиниці
equation	рівняння
equilibrium	рівновага
erectile tissue	еректильна тканина
erythromycin	еритроміцин
ester	складний ефір

ethanol	етанол
exacerbating	посилюючий
excrete the drug	виділяти препарат
excreted drugs	препарати, що виводяться
excretion of drugs	екскреція препаратів
excretory organs	органи виведення
exponential process	експонентний процес
expression of genes	експресія генів
extensive application	надмірне застосування
extent of absorption	міра поглинання
external milieu	зовнішнє середовище
extracellular potassium	екстрацелюлярний калій
extreme conditions	крайні випадки
eye drops	очні краплі
facilitate viral replication	полегшувати вірусної реплікації
faster-reacting drug	препарат швидкого реагування
fat tissue	жирову тканину
fatty liver disease	жирова хвороба печінки
fetal development	зародковий розвиток
first-order kinetics	кінетики першого порядку
first-pass elimination	пресистемна елімінація
first-pass loss	пресистемна втрата
fluconazole level	рівень флюконазолу
fluid measured	рідина, що вимірюється
fluid volume	об'єм рідини
fluoxetine	флуоксетин
foreign substances	домішки
functional cytochrome p450 enzymes	функціональні ензими цитохрому p450
gaining access	знаходження доступу
gastric acidity	кислотність шлунка
gastric ulcers	виразка шлунку
gastrointestinal tract	шлунково-кишковий тракт
gender	стать
gene expression	експресія гена
generating interactions	виникнення взаємодії
generation	утворення
genetic polymorphisms	генетичні поліморфізми

genetic variants	генетичні варіанти
genetically determined polymorphisms	генетично зумовлені поліморфізми
GI bacteria	шлунково-кишкові бактерії
GI mucosa	слизова оболонка шлунково-кишкового тракту
glucuronic acid	глюкуронова кислота
glucuronidation	глюкуронування
glutathione	глутатион
glutathione conjugation	глутатионне сполучення
glutethimide	глютетимід
glycoprotein IIb/IIIa inhibitors	інгібітори глікопротеїну IIb / IIIa
guanadrel	гуанадрел
guanethidine	гуанетидин
guanidinium antihypertensive agents	гуанідинові антигіпертензивні засоби
gut wall	кишкова стінка
half-life	період напіврозпаду
haloperidol	галоперидол
health food supplements	харчові добавки
hematologic abnormalities	гематологічні порушення
hemorrhagic complications	геморагічні ускладнення
heparin	гепарин
hepatic blood flow	печінковий кровотік
hepatic drug biotransformation	печінкова біотрансформація препарату
hepatic enzyme activity	функціонування печінкових ферментів
hepatitis	гепатит
hepatocarcinomas	злоякісна гепатома
herbal remedies	рослинні препарати
high hepatic extraction ratio drugs	препарати с високим коефіцієнтом печінкової екстракції
high lipid solubility	високий ступінь розчинності ліпідів
highly lipid soluble compounds	високоліпідні розчинні сполуки
highly metabolized drugs	ліки з високим ступенем засвоєння
highly reactive	надзвичайно реактивні
histamine H2 receptor antagonists	антагоністи рецептора гістаміну H2
HMG-CoA reductase inhibitors	інгібітори HMG-CoA редуктази
hyperbilirubinemia	гіпербілірубінемія
hypertensive patients	хворі з артеріальною гіпертензією

hypokalemia	гіпокаліємія
hypotension	гіпотензія
identifiable physiological volume	ідентифікований фізіологічний об'єм
idiosyncratic	ідіосинкразичний
immediate onset of action	негайний початок дії
impair	погіршувати
impaired function	порушена функція
impairment of normal liver function	порушення нормальної роботи печінки
important contributor	такий, що сприяє чомусь значному
in vitro	у штучних умовах
in vivo	у природних умовах
inactivate cyclic GMP	інактивувати циклічний GMP
inactivation	інактивація
incidence of adverse effect	частота несприятливого ефекту
increased blood flow	збільшений прилив крові
increased digoxin bioavailability	збільшення біодоступності дигоксину
increased toxicity	підвищена токсичність
indication for a drug	показання для препарату
indicator	індикатор
indomethacin	індометацин
induce CYP1A enzymes	стимулювати виникнення ферментів CYP1A
inducer	індуктор
inducing agents	індукуючі препарати
induction	індукція
industrial chemicals	промислові хімікати
inescapable risk	неминучий ризик
inherent absorption characteristics	притаманні характеристики абсорбції
inherent dissolution characteristics	притаманні характеристики розчинення
inhibit the CYP3A metabolism	стримувати засвоєння CYP3A
inhibitor metabolites accumulation	накопичення метаболітів інгібіторів
inhibitors	інгібітори
insoluble chelates	нерозчинні хелати
interact	взаємодіяти
interindividual differences	міжособистісні відмінності
interindividual variability	міжособистісна мінливість
interpretation of response	інтерпретація відповіді

intestinal mucosa	слизова оболонка кишечника
intracellular binding	міжклітинне зв'язування
intravenous dose	внутрішньовенна дози
intravenously	внутрішньовенно
intrinsic ability	внутрішня здатність
investigation	дослідження
iodine	йод
ion channel blockade	блокада іонних каналів
ion channels	іонні канали
irreversibly bound	нерозривно пов'язані
ischemia	ішемія
itraconazole	ітраконазол
kaolin-pectin suspensions	каолінові пектинові суспензії
ketoconazole	кетоконазол
kidney	нирки
legacy of drugs	спадщина лікарських препаратів
lidocaine	лідокаїн
life-threatening toxicity	небезпечна для життя токсичність
limiting factor	обмежувальний фактор
linear function	лінійна функція
lipid/water solubility	розчинятися в воді/ліпідах
lipid-soluble drugs	ліпідорозчинні препарати
liver	печінка
liver mass	маса печінки
loading dose	ударна доза
local conditions	локальні умови
long-term drug administration	довгострокове застосування препарату
losartan	лозартан
lovastatin	ловастатин
low molecular weight water soluble compounds	водорозчинні сполуки з низькою молекулярною масою
lungs	легені
macrolide antibiotics	макролідні антибіотики
macromolecules	макромолекули
magnitude	величина
maintenance therapy	підтримуюча терапія
major toxicity	велика токсичність

margin of safety	межа безпеки
marked impairment of bilirubin glucuronidation	помітне порушення глюкуронування білірубину
markedly increased	помітно збільшений
massage	масаж
mature	розвиватися
MDR1	ген MDR1
mediated	опосередкований
medical experiences	медичний досвід
membrane permeability	проникність мембран
membrane potential	мембранний потенціал
metabolic activity	метаболічна активність
metabolic capacity	здатність до обміну речовин
metabolic drug interactions	метаболічна взаємодія лікарських препаратів
metabolic pathways catalyzed	каталізація метаболічних шляхів ферментними системами
metabolically inactivated	метаболічно інактивований
metabolism	метаболізм
metabolite concentrations	концентрації метаболітів
metabolites	метаболіти
metabolites excreted in the bile	метаболіти, що виводяться із жовчю
metabolize a drug	засвоєння препарату
methadone	метадон
methotrexate toxicity	токсичність метотрексату
methylprednisolone	метилпреднізолон
metronidazole	метронідазол
mexiletine	мексилітін
minoxidil treatment	лікування міноксидилом
mitochondria	мітохондрії
mix more readily	більш легко змішуватися
modulate the drug effect	модулювати ефект препарату
molecular receptor	молекулярний рецептор
molecular site of action	молекулярна ділянка дії
molecular target	молекулярна мішень
morbidity	захворюваність
morphine	морфін

mortality	смертність
mottling	плямисте забарвлення
multiple HIV protease inhibitors	кілька інгібіторів протеази ВІЛ
multiple pathways	множинні шляхи
myopathy	міопатія
narrow-therapeutic-ratio drugs	вузько терапевтичні препарати
natural logarithm	натуральний логарифм
neuroleptic drugs	нейролептичний препарат
new protein synthesis	новий синтез білка
nicardipine	нікардіпін
nifedipine	ніфедипін
nitrates	нітрати
nitroglycerin	нітрогліцерин
non-exposed individuals	особи, що не зазнають впливу
nonparenteral administration of a drug	ентеральне введення ліків
nonrepairable lesions	невідновні ушкодження
nonsteroidal anti-inflammatory drugs (NSAIDs)	нестероїдні протизапальні препарати (НПЗП)
non-uniform distribution	неоднорідний розподіл
norepinephrine uptake	поглинання норадреналіну
nuclear envelope	ядерна оболонка
nursing infant	немовля
oily solution	масляний розчин
oral availability	оральна доступність
oral contraceptive steroids	оральні контрацептивні стероїди
organ function	робота органів
organic anions	органічні аніони
organs of elimination	органи екскреції
outcomes	результат
over-the-counter (OTC) drugs	безрецептурні препарати
oxidative metabolism	окисний метаболізм
parenteral route	парентеральний шлях
partition coefficient	коефіцієнт розподілу
partition into the gut	розподіл у кишках
pathway	шлях
patient compliance	дотримання пацієнтом
patient subset	підмножина пацієнта

patient's age	вік пацієнта
patient's medications	препарати пацієнта
pattern of distribution	модель розподілення
pattern of the development	модель розвитку
penicillin	пеніцилін
peptic ulcer	пептична виразка
pesticides	пестициди
P-glycoprotein	P-глікопротеїн
P-glycoprotein expression	експресія P-глікопротеїну
P-glycoprotein-mediated exclusion of the drug	виключення препарату, що опосередковується P-глікопротеїном
pharmacodynamic processes	фармакодинамічні процеси
pharmacodynamics	фармакодинаміка
pharmacokinetic processes	фармакокінетичні процеси
pharmacokinetics	фармакокінетика
pharmacologic	фармакологічний
pharmacologic effects	фармакологічна дія
pharmacologic target	фармакологічна мета
pharmacologically inactive metabolites	фармакологічно неактивні метаболіти
phase I and phase II enzyme systems	ферментні системи стадії 1 та стадії 2
phase I biotransformation reactions	реакції біотрансформації 1 стадії
phenotypic differences	фенотипні відмінності
phenytoin	фенітоїн
phosphodiesterase type 5 isoform	ізоформ фосфодіестерази типу 5
physician	лікар
physicochemical characteristics	фізикохімічні характеристики
physiologic barriers	фізіологічні бар'єри
piroxicam	піроксикам
placental	плацентарний
plasma	плазма
plasma clearance	ступінь очищення плазми
plasma concentration	концентрація препарату в плазмі
plasma membrane	плазматична мембрана
plasma protein	плазмовий білок
plasma substitutes	плазмозамінники
platelet aggregation	агрегація тромбоцитів
polar compounds	полярні сполуки

polymorphically controlled pathway	поліморфно-контрольований шлях
portal blood	ворітна кров
postnatally	післяпологово
potassium elimination	виведення калію
potent as inhibitors	потужні як інгібітори
potent inhibitor	потужний інгібітор
potential for interactions	потенціал взаємодії
potentiate drug block	посилювати блокування
potentiation	посилення
practicing physician	практикуючий лікар
prednisolone	преднізолон
preinduction levels	рівні преіндукції
prescribed medicines	призначені лікарські препарати
prescriber	лікар, що призначає препарати
prescription drug	рецептурний препарат
probenecid	пробенецид
procainamide	прокаїнамід
produce no action	не спричиняти жодних дій
profound effects	значний вплив
prokinetic drug cisapride	прокінетичний лікарський препарат цизаприду
prolonged half-life	подовження періоду напіврозпаду
prolonged pharmacological effects	подовжений фармакологічний вплив
pronounced	виражений
proportionate	пропорційний
protein binding	зв'язування з білком
prothrombin time	протромбіновий час
proton pump inhibitors	інгібітори протонної помпи
pulmonary alveolar epithelium	легеневий альвеолярний епітелій
pulmonary excretion	пульмональна екскреція
QT interval	інтервал QT
QT prolongation	збільшення QT-інтервалу
QT-prolonging antiarrhythmics	антиаритмічні препарати, що збільшують QT-інтервал
quinidine	хінідин
rapid metabolizers	особи, що мають швидкий метаболізм
rate of dissolution	швидкість розчинення

rate of drug absorption	швидкість усмоктування препарату
rate of elimination	коефіцієнт екскреції
rates of availability	коефіцієнти доступності
rational regimen	раціональний режим
reabsorb	абсорбуватися повторно
reactive metabolites	реактивні метаболіти
recognized hazard	визнана небезпека
reduced clearance	зменшення кліренсу
reduced CNS penetration	зниження проникнення в ЦНС
reduced hepatic secretion	зниження секреції печінки
reduced renal secretion	зниження секреції нирок
regulation of drugs	регулювання лікарських засобів
regulatory approval	прийняття регуляторними органами
reinforce the concept	підсилювати концепцію
relatively safe	відносно безпечний
remove drug	виводити препарат
renal clearance of methotrexate	нирковий кліренс метотрексату
renal dysfunction	порушення функції нирок
renal insufficiency	ниркова недостатність
renal tubular secretion	ниркова трубчаста секреція
renal tubular transport systems	канальцеві транспортні системи
repairable lesions	відновні ушкодження
resins	смоли
rofecoxib	рофекоксиб
route of administration	спосіб застосування
salicylate	саліцилат
saliva	слина
salt	сіль
sanctuary site	тканина, що є недоступною для дії цитостатиків
saturated	насичений
secrete	секретувати
self-administration	самостійний прийом лікарських препаратів
separate clearances	окремі показники очищення
sequester bile acids	секвеструвати жовчні кислоти
severity of the liver damage	тяжкість ушкодження печінки

shared substrates	сумісні субстрати
shock	шок
sildenafil	сильденафіл
simvastatin	симвастатин
single dose	одноразова доза
single enzyme	один фермент
site of action	місце дії
skin	шкіра
slow metabolizers	люди, що мають повільний метаболізм
slower-reacting drug	препарат менш швидкого реагування
solid form	тверда форма
solutions of high concentration	розчин з високою концентрацією
solutions of low concentration	розчин з низькою концентрацією
sotalol	соталол
specific concentration	особлива концентрація
spironolactone	спиронолактон
stability of the active ingredient	стабільність активного інгредієнта
stable drug	стабільна концентрація препарату
steady state	стаціонарний стан
steady-state conditions	умови стаціонарного стану
sulfate	сульфат
sulfation	сульфатація
sulfonamides	сульфаніламід
sulindac	суліндак
supplemental potassium	додатковий калій
sweat	піт
symptom	симптом
systemic circulation	велике коло кровообігу
tablet	таблетка
target effector molecules	цільові ефекторні молекули
target molecules	молекули-мішені
tetracycline	тетрациклін
theophylline	теофілін
therapeutic approach	терапевтичний підхід
therapeutic drug effect	терапевтичний ефект лікарського препарату
therapeutic indices	терапевтичні індекси

therapeutically useful interactions	терапевтично корисні взаємодії
thyroid gland	щитоподібна залоза
time course of drug	дія лікарського препарату
time-concentration curve	крива "концентрація - час"
tissue	тканина
topical agents	місцеві речовини
torsades de pointes	піруетна тахікардія
total systemic clearance	показник загального систематичного очищення
toxic effects	токсичні наслідки
toxicity of a drug	токсичність препарату
transport across membranes	перенесення між мембранами
triamterene	триамтерен
tricyclic antidepressants	трициклічні антидепресанти
tubular cation transport system	канальцева транспортна система
twofold decrease	подвійне зменшення
type 5 phosphodiesterase	фосфодіестераза типу 5
unabsorbed orally ingested drugs	препарати для перорального застосування, які не поглинаються
unaffected individuals	особи, що не підлягають впливу
unappreciated drug effects	неясні ефекти лікарських препаратів
underlying disease	основне захворювання
underlying mechanisms	основні механізми
underlying pathophysiology	основна патофізіологія
uniform	уніфікований
uniformly distribute	рівномірно розподілятися
untoward effects	надзвичайна дія
unwanted hair growth	небажаний ріст волосся
unwanted pharmacological effects	небажані фармакологічних наслідки
uptake	поглинання
urgent treatment	невідкладне лікування
urinary excretion	сечовиведення
vapors	пари
variable	змінний
vascular system	судинна система
vasoconstrictor agents	судинозвужувальні засоби
vasodilation	вазодилатція

verapamil	верапаміл
volume of distribution	обсяг розподілення
volume per unit of time	об'єм до одиниці часу
volunteer during questioning	добровільно вказувати під час опитування
warfarin	варфарин
warfarin therapy	терапія варфарином
weak base	слабка основа
xanthine oxidase	ксантиноксидаза
xenobiotics	ксенобіотики
zero-order kinetics	кінетики нульового порядку
β -adrenergic receptor blockers	блокатори β -адренорецепторів

Додаток В

УКРАЇНСЬКИЙ-АНГЛІЙСЬКИЙ СЛОВНИК

6-меркаптопурин	6-mercaptopurine
CYP2C9 метаболізм	CYP2C9 metabolism
in vitro (у штучних умовах)	in vitro
in vivo (у природних умовах)	in vivo
P-глікопротеїн	P-glycoprotein
рецептурний препарат	prescription drug
абсорбуватися повторно	reabsorb
агрегація тромбоцитів	platelet aggregation
адитивний	additive
адренергічні нейрони	adrenergic neurons
азатиоприн	azathioprine
азитроміцин	azithromycin
активне місце білка	active site of the protein
активний метаболіт	active metabolite
активний метаболіт NAPA	active metabolite NAPA
аккумуляція	accumulation
алкогольна хвороба печінки	alcoholic liver disease
аллопуринол	allopurinol
альтернативні безпечні препарати	alternative safer agents
амбулаторні пацієнти	ambulatory patients
амілорид	amiloride
аміодарон	amiodarone
анальгетичний ефект	analgesic effect
анамнез лікарських препаратів	drug history
антагонізувати	antagonize
антагоністи рецептора гістаміну H ₂	histamine H ₂ receptor antagonists
антациди	antacids
антиангінальний препарат	antianginal
антиаритмічний ефект	antiarrhythmic effect
антиаритмічні препарати, що збільшують QT-інтервал	QT-prolonging antiarrhythmics
антивірусний препарат ритонавір	antiviral ritonavir
антигіпертензивна дія	antihypertensive effect
антигістамінний терфенадин	antihistamine terfenadine

антикоагулянти	ant clotting agents
антиконвульсантний ефект	anticonvulsant effect
аритмія	arrhythmias
артеріальний тиск	blood pressure
аторвастатин	atorvastatin
безрецептурні препарати	over-the-counter (OTC) drugs
біліарний цирроз	biliary cirrhosis
більш легко змішуватися	mix more readily
біологічна доступність	bioavailability
біотрансформація препаратів	drug biotransformation
блокада іонних каналів	ion channel blockade
блокатори β -адренорецепторів	β -adrenergic receptor blockers
блокатори кальцієвих каналів	calcium channel blockers
будова тіла	body composition
вазодилатція	vasodilation
варфарин	warfarin
велика токсичність	major toxicity
велике коло кровообігу	systemic circulation
величина	magnitude
верапаміл	verapamil
взаємодія лікарських препаратів та рецепторів	drug-receptor interaction
взаємодія між лікарськими препаратами	drug interactions
взаємодія між препаратом та мішенню	drug-target interaction
взаємодіяти	interact
виведення калію	potassium elimination
виведення препарату	eliminate drug
вивести препарат	remove drug
виділяти препарат	excrete the drug
визнана небезпека	recognized hazard
виключення препарату, що опосередковується Р-глікопротеїном	P-glycoprotein-mediated exclusion of the drug
виникнення взаємодії	generating interactions
виражений	pronounced
виразка шлунку	gastric ulcers
вирішальні визначники	determinants

високий ступінь розчинності ліпідів	high lipid solubility
високоліпідні розчинні сполуки	highly lipid soluble compounds
виявляти	detect
відновні ушкодження	repairable lesions
відносно безпечний	relatively safe
вік пацієнта	patient's age
внутрішня здатність	intrinsic ability
внутрішньовенна дози	intravenous dose
внутрішньовенно	intravenously
вода в організмі	body water
водний розчин	aqueous solution
водорозчинні сполуки з низькою молекулярною масою	low molecular weight water soluble compounds
водяна фаза	aqueous phase
ворітна кров	portal blood
впливати на розподіл	affect the distribution
впливи лікарського препарату	drug exposure
вузько терапевтичні препарати	narrow-therapeutic-ratio drugs
галоперидол	haloperidol
гематоенцефалічний	blood-brain
гематологічні порушення	hematologic abnormalities
гематотестикулярний	blood-testis
геморагічні ускладнення	hemorrhagic complications
ген CYP2C9	CYP2C9
ген CYP2D6	CYP2D6
ген CYP3A	CYP3A
ген MDR1	MDR1
генетичні варіанти	genetic variants
генетичні поліморфізми	genetic polymorphisms
генетично зумовлені поліморфізми	genetically determined polymorphisms
гепарин	heparin
гепатит	hepatitis
гіпербілірубінемія	hyperbilirubinemia
гіпокаліємія	hypokalemia
гіпотензія	hypotension
глутатион	glutathione
глутатионне сполучення	glutathione conjugation

глюкуронова кислота	glucuronic acid
глюкуронування	glucuronidation
глутетимід	glutethimide
гострий коронарний синдром	acute coronary syndrome
гострий симптом	acute symptom
грудне молоко	breast milk
гуанадрел	guanadrel
гуанетидин	guanethidine
гуанідинові антигіпертензивні засоби	guanidinium antihypertensive agents
ДДТ (дихлородифенілтрихлоретан)	DDT
дексаметазон	dexamethasone
декстран	dextran
десіпрамін	desipramine
дигоксин	digoxin
дилтіазем	diltiazem
діагностичні проблеми	diagnostic problems
дієта та екологічні чинники	diet and environmental factors
діуретики	diuretics
дія лікарського препарату	time course of drug
дія препарату	drug action
дія препарату	drug effect
добровільно вказувати під час опитування	volunteered during questioning
довгострокове застосування препарату	long-term drug administration
додатковий калію	supplemental potassium
доза препарату	drug dose
доксепін	doxepin
домішки	foreign substances
дорівнювати одиниці	equal to unity
дослідження	investigation
дотримання пацієнтом	patient compliance
дофетилід	dofetilide
доцільність застосування	appropriate therapy
екологічні забрудники	environmental pollutants
екскреція	elimination
екскреція препаратів	excretion of drugs

експонентний процес	exponential process
експресія Р-глікопротеїну	P-glycoprotein expression
експресія гена	gene expression
експресія генів	expression of genes
екстрацелюлярний калій	extracellular potassium
ендогенні сполуки	endogenous compounds
ендогенні субстрати	endogenous substrates
ендоплазматичний ретикулум	endoplasmic reticulum
ентеральне введення ліків	nonparenteral administration of a drug
епоксидний гідроліз	epoxide hydrolysis
еректильна тканина	erectile tissue
еритроміцин	erythromycin
етанол	ethanol
ефективний	effective
жирова хвороба печінки	fatty liver disease
жирову тканину	fat tissue
жовч	bile
жовчна екскреція	biliary elimination
загальні фактори транскрипції	common transcription factors
зародковий розвиток	fetal development
засвоєння препарату	metabolize a drug
застосована доза	administered dose
застосована хімічна форма	administered chemical form
застосований перорально	administered orally
застосування препарату	administration of a drug
затримка у початку дії	delay in the onset of action
захворюваність	morbidity
захворювання	disease
збільшений прилив крові	increased blood flow
збільшення QT-інтервалу	QT prolongation
збільшення біодоступності дигоксину	increased digoxin bioavailability
зв'язування	binding
зв'язування з білками	protein binding
здатність до обміну речовин	metabolic capacity
злоякісна гепатома	hepatocarcinomas
зменшений прилив крові	decreased blood flow
зменшення	decay

зменшення кліренсу	reduced clearance
зменшувати на	be reduced by
зміни, пов'язані з віком та захворюваннями	age- and disease-related changes
змінний	variable
знаходження доступу	gaining access
значний вплив	profound effects
знебарвлення	discoloration
знижена ефективність	decreased efficacy
зниження печінкового кровотоку	decrease in liver blood flow
зниження проникнення в ЦНС	reduced CNS penetration
зниження секреції печінки	reduced hepatic secretion
зниження секреції нирок	reduced renal secretion
зниження, пов'язане з віком	age-related decreases
зовнішнє середовище	external milieu
йод	iodine
ідентифікований фізіологічний об'єм	identifiable physiological volume
ідіосинкразія	idiosyncratic
ізоформ фосфодіестерази типу 5	phosphodiesterase type 5 isoform
інактивація	inactivation
інактивувати циклічний GMP	inactivate cyclic GMP
інгаляційні анальгетики	anesthetic gases
інгібітори	inhibitors
інгібітори CYP3A	CYP3A inhibitors
інгібітори HMG-CoA редуктази	HMG-CoA reductase inhibitors
інгібітори АПФ	ACE inhibitors
інгібітори глікопротеїну IIb / IIIa	glycoprotein IIb/IIIa inhibitors
інгібітори протонної помпи	proton pump inhibitors
інгібітори циклооксигенази-2	cyclooxygenase-2 inhibitors
індикатор	indicator
індометацин	indomethacin
індуктор	inducer
індукування препаратів	inducing drugs
індукуючі препарати	inducing agents
індукція	induction
інтервал QT	QT interval
інтерпретація відповіді	interpretation of response

іони алюмінію	aluminum ions
іонні канали	ion channels
ітраконазол	itraconazole
ішемія	ischemia
канальцева транспортна система	tubular cation transport system
канальцеві транспортні системи	renal tubular transport systems
каолінові пектинові суспензії	kaolin-pectin suspensions
капсула	capsule
карбамазепін	carbamazepine
каталізація метаболічних шляхів ферментними системами	metabolic pathways catalyzed
кетоконазол	ketoconazole
кислий Рн	acidic Ph
кислотність шлунка	gastric acidity
кишкова стінка	gut wall
кілька інгібіторів протеази ВІЛ	multiple HIV protease inhibitors
кінетики нульового порядку	zero-order kinetics
кінетики першого порядку	first-order kinetics
klarитроміцин	clarithromycin
клас CYP3A	CYP3A family
клінічна ефективність	clinical efficacy
клінічний ефект	clinical effect
клінічний лікар	clinician
клінічні випробування	clinical trials
клінічні наслідки	clinical consequences
клінічно значуща міра	clinically significant extent
клінічно корисні параметри	clinically useful parameters
клітина	cell
клітинне поглинання	cellular uptake
клітинні дослідження	cellular studies
клітинні компоненти	cellular components
клонідин	clonidine
клопідогрель	clopidogrel
кодеїн	codeine
коефіцієнт екскреції	rate of elimination
коефіцієнт очищення	clearance
коефіцієнт розподілу	partition coefficient

коефіцієнти доступності	rates of availability
конкурувати за доступ	compete for access
константа	constant
контрольоване середовище	controlled setting
концентрації, виявлені клінічно	concentrations encountered clinically
концентрація дигоксину	digoxin concentrations
концентрація препарату	concentration of drug
концентрація препарату в плазмі	plasma concentration
кон'югація	conjugation
координаційна індукція	coordinate induction
крайні випадки	extreme conditions
крива "доза - реакція"	dose-response curve
крива "концентрація - час"	time-concentration curve
кровообіг у місці усмоктування	circulation to the site of absorption
кровотеча	bleeding
ксантиноксидаза	xanthine oxidase
ксенобіотики	xenobiotics
легеневий альвеолярний епітелій	pulmonary alveolar epithelium
легені	lungs
лідокан	lidocaine
лікар	physician
лікар, що призначають препарати	prescriber
лікарська терапія	drug therapy
ліки з високим ступенем засвоєння	highly metabolized drugs
лікування міноксидилом	minoxidil treatment
лінійна функція	linear function
ліпідорозчинні препарати	lipid-soluble drugs
ловастатин	lovastatin
лозартан	losartan
локальні умови	local conditions
люди, що мають повільний метаболізм	slow metabolizers
макролідні антибіотики	macrolide antibiotics
макромолекули	macromolecules
маса печінки	liver mass
масаж	massage
масляний розчин	oily solution

медикаментозна терапія	drug therapy
медичний досвід	medical experiences
межа безпеки	margin of safety
мексилітін	mexiletine
мембранний потенціал	membrane potential
метаболізм	metabolism
метаболізм лікарських препаратів	drug metabolism
метаболіти	metabolites
метаболіти, що виводяться із жовчю	metabolites excreted in the bile
метаболічна активність	metabolic activity
метаболічна взаємодія лікарських препаратів	metabolic drug interactions
метаболічно інактивований	metabolically inactivated
метадон	methadone
метилпреднізолон	methylprednisolone
метронідазол	metronidazole
міжклітинне зв'язування	intracellular binding
міжособистісна мінливість	interindividual variability
міжособистісні відмінності	interindividual differences
міопатія	myopathy
міра поглинання	extent of absorption
місце дії	site of action
місце усмоктування	absorptive site
місцеві речовини	topical agents
мітохондрії	mitochondria
множинні шляхи	multiple pathways
модель розвитку	pattern of the development
модель розподілення	pattern of distribution
модулювати ефект препарату	modulate the drug effect
молекули-мішені	target molecules
молекулярна ділянка дії	molecular site of action
молекулярна мішень	molecular target
молекулярний рецептор	molecular receptor
монооксігеназна дія та екскреція печінки цитохрому p450	cytochrome p450 monooxygenase activity and hepatic elimination
морфін	morphine
наближення	approximation

надзвичайна дія	untoward effects
надзвичайно реактивні	highly reactive
надмірне застосування	extensive application
накопичення лікарських препаратів	drug accumulation
накопичення метаболітів інгібіторів	inhibitor metabolites accumulation
накопичення препарату	accumulation of drug
насичений	saturated
натуральний логарифм	natural logarithm
не спричиняти жодних дій	produce no action
небажаний ріст волосся	unwanted hair growth
небажані фармакологічних наслідки	unwanted pharmacological effects
небезпечна для життя токсичність	life-threatening toxicity
невідкладне лікування	urgent treatment
невідновні ушкодження	nonrepairable lesions
негайний початок дії	immediate onset of action
негативне збільшення дії препарату	adversely increasing the action of a drug
негативне зменшення дії препарату	adversely decreasing the action of a drug
нейролептики	neuroleptic drugs
нейролептичний препарат	neuroleptic drugs
неминучий ризик	inescapable risk
немовля	nursing infant
неоднорідний розподіл	non-uniform distribution
нерозривно пов'язані	irreversibly bound
нерозчинні хелати	insoluble chelates
нестероїдні протизапальні препарати (НПЗП)	nonsteroidal anti-inflammatory drugs (NSAIDs)
неясні ефекти лікарських препаратів	unappreciated drug effects
нирки	kidney
ниркова недостатність	renal insufficiency
ниркова трубчаста секреція	renal tubular secretion
нирковий кліренс метотрексату	renal clearance of methotrexate
нікардіпін	nicardipine
нітрати	nitrates
нітрогліцерин	nitroglycerin
ніфедипін	nifedipine
новий синтез білка	new protein synthesis
об'єм до одиниці часу	volume per unit of time

об'єм рідини	fluid volume
обмежувальний фактор	limiting factor
обсяг розподілення	volume of distribution
один фермент	single enzyme
одноразова доза	single dose
одночасна терапія	concurrent treatment
окисний метаболізм	oxidative metabolism
окремі показники очищення	separate clearances
опосередкований	mediated
оральна доступність	oral availability
оральні контрацептивні стероїди	oral contraceptive steroids
органи виведення	excretory organs
органи екскреції	organs of elimination
органічні аніони	organic anions
основна патофізіології	underlying pathophysiology
основне захворювання	underlying disease
основні механізми	underlying mechanisms
особи, що мають швидкий метаболізм	rapid metabolizers
особи, що не зазнають впливу	non-exposed individuals
особи, що не підлягають впливу	unaffected individuals
особлива концентрація	specific concentration
очні краплі	eye drops
парентеральний шлях	parenteral route
пари	vapors
пеніцилін	penicillin
пептична виразка	peptic ulcer
переміщення лікарських засобів	drug transport
перенесення між мембранами	transport across membranes
перетворення препаратів	conversion of drugs
період напіврозпаду	half-life
пестициди	pesticides
печінка	liver
печінкова біотрансформація препарату	hepatic drug biotransformation
печінковий кровотік	hepatic blood flow
підвищена токсичність	increased toxicity
підвищення циклічного GMP	elevating cyclic GMP

підвищувати швидкість	enhance the rate
підмножина пацієнта	patient subset
підсилювати концепцію	reinforce the concept
підтримуюча терапія	maintenance therapy
піроксикам	piroxicam
піруетна тахікардія	torsades de pointes
післяпологово	postnatally
піт	sweat
плазма	plasma
плазматична мембрана	plasma membrane
плазмовий білок	plasma protein
плазмозамінники	plasma substitutes
плацентарний	placental
площа поглинальної поверхні	area of the absorbing surface
плямисте забарвлення	mottling
побічні ефекти	adverse effects
побічні реакції	adverse reactions
побічні явища	adverse events
погіршувати	impair
поглинальна поверхня	absorbing surface
поглинання	uptake
поглинання норадреналіну	norepinephrine uptake
подвійне збільшення дигоксину в плазмі	doubling of plasma digoxin
подвійне зменшення	twofold decrease
подовжений фармакологічний вплив	prolonged pharmacological effects
подовження періоду напіврозпаду	prolonged half-life
показання для препарату	indication for a drug
показник загального систематичного очищення	total systemic clearance
полегшення вірусної реплікації	facilitating viral replication
полегшувати еректильної дисфункції	alleviate erectile dysfunction
поліморфно-контрольований шлях	polymorphically controlled pathway
полярні сполуки	polar compounds
помітне порушення глюкуронування білірубину	marked impairment of bilirubin glucuronidation
помітно збільшений	markedly increased

порушена функція	impaired function
порушення нормальної роботи печінки	impairment of normal liver function
порушення функції нирок	renal dysfunction
посилення	potentiation
посилювати блокування	potentiates drug block
посилювати надходження лікарського препарату	enhance drug entry
посилюючий	exacerbating
постійна частка	constant fraction
потенціал взаємодії	potential for interactions
потужний інгібітор	potent inhibitor
потужні як інгібітори	potent as inhibitors
практикуючий лікар	practicing physician
преднізолон	prednisolone
препарат для росту волосся	drug for hair growth
препарат менш швидкого реагування	slower-reacting drug
препарат швидкого реагування	faster-reacting drug
препарати	agents
препарати для лікування ВІЛ	anti-HIV agents
препарати для перорального застосування, які не поглинаються	unabsorbed orally ingested drugs
препарати пацієнта	patient's medications
препарати с високим коефіцієнтом печінкової екстракції	high hepatic extraction ratio drugs
препарати, що виводяться	excreted drugs
пресистемна втрата	first-pass loss
пресистемна елімінація	first-pass elimination
призначені лікарські препарати	prescribed medicines
прийняття регуляторними органами	regulatory approval
притаманні характеристики абсорбції	inherent absorption characteristics
притаманні характеристики розчинення	inherent dissolution characteristics
пробенецид	probenecid
прокаїнамід	procainamide
прокінетичний лікарський препарат цизаприду	prokinetic drug cisapride

промислові хімікати	industrial chemicals
проникність мембран	membrane permeability
пропорційний	proportionate
протеїни плазми	plasma proteins
протівірусна дія	antiviral effects
протигрибкові препарати	antifungal agents
протималярійний препарат	antimalarial drug
протромбіновий час	prothrombin time
проходити через бар'єр	diffuse through a barrier
процес засвоєння препарату	drug-metabolizing activity
процес кон'югації препаратів	drug conjugation
процес розподілення препарату	drug disposition
процеси окиснювання препаратів	drug oxidations
прямий електрофізіологічний ефект	direct electrophysiologic action
прямий зв'язок	direct contact
пульмональна екскреція	pulmonary excretion
раціональний режим	rational regimen
реактивні метаболіти	reactive metabolites
реакції біотрансформації 1 стадії	phase I biotransformation reactions
реакція біотрансформації препаратів	biotransformation reaction
реакція на лікарський засіб	drug response
регулювання доз	dosages adjustment
регулювання лікарських засобів	regulation of drugs
результат	outcomes
рівень флюконазолу	fluconazole level
рівні ендогенних субстратів	endogenous substrate levels
рівні преіндукції	preinduction levels
рівні препаратів	drug levels
рівновага	equilibrium
рівномірно розподілятися	uniformly distributed
рівняння	equation
рідина, що вимірюється	fluid measured
різний спектр дій	different spectrum of actions
робота органів	organ function
розвиватися	develop
розвиватися	mature
розвиток клінічного ефекту	development of a clinical effect

розподіл	distribution
розподіл лікарського препарату	drug distribution
розподіл у кишках	partition into the gut
розподілення реагенту	distribution of the agent
розробка	development
розчин з високою концентрацією	solutions of high concentration
розчин з низькою концентрацією	solutions of low concentration
розчинення	dissolution
розчинність ліків	drug solubility
розчиняти(-ся)	dissolve
розчинятися в воді/ліпідах	lipid/water solubility
рослинні препарати	herbal remedies
рофекоксіб	rofecoxib
саліцилат	salicylate
самостійний прийом лікарських препаратів	self-administration
секвеструвати жовчні кислоти	sequester bile acids
секретувати	secrete
середня концентрація препарату в плазмі	average plasma concentration
сечова екскреція	urinary
сечовиведення	urinary excretion
сильденафіл	sildenafil
симвастатин	simvastatin
симптом	symptom
система згортання крові	clotting system
системи введення	administration systems
сіль	salt
складати	design
складне біологічне середовище	complex biologic milieu
складний ефір	ester
складність бар'єру	complexity of the barrier
слабка основа	weak base
слизова оболонка кишечника	intestinal mucosa
слизова оболонка шлунково-кишкового тракту	GI mucosa
слина	saliva

смажена на вугіллі їжа	charcoal-broiled foods
смертність	mortality
смоли	resins
соталол	sotalol
спадщина лікарських препаратів	legacy of drugs
спиронолактон	spironolactone
спосіб застосування	route of administration
спричинити токсичність	cause toxicity
сприяти	contribute
сприятливий вплив	beneficial effects
стабільна концентрація препарату	stable drug
стабільні концентрації метаболітів	metabolite concentrations
стабільність активного інгредієнта	stability of the active ingredient
стать	gender
стаціонарний стан	steady state
стенокардія	angina
стимулювати виникнення ферментів CYP1A	induce CYP1A enzymes
стримувати засвоєння CYP3A	inhibit the CYP3A metabolism
ступінь очищення крові	blood clearance
ступінь очищення плазми	plasma clearance
ступінь очищення, заснований на концентрації вільного препарату	clearance based on the concentration of unbound or free drug
субстрати CYP	CYP substrates
субстрати ферменту	enzyme's substrates
субстратні препаратів, що застосовуються одночасно	coadministered drug substrates
судинна система	vascular system
судинозвужувальні засоби	vasoconstrictor agents
суліндак	sulindac
сульфаніламід	sulfonamides
сульфат	sulfate
сульфатація	sulfation
сумісні субстрати	shared substrates
супресія кісткового мозку	bone marrow suppression
супровідна лікарська терапія	concomitant drug therapy
супутнє застосування	co-administration

супутнє застосування	concomitant use
супутні захворювання	concomitant diseases
супутній ризик	attendant risk
схеми лікування ВІЛ	anti-HIV regimens
схильність до кровотечі	bleeding tendency
таблетка	tablet
такий, що сприяють чомусь значному	important contributor
тверда форма	solid form
теофілін	theophylline
тепловий вплив	application of heat
терапевтичний ефект лікарського препарату	therapeutic drug effect
терапевтичний підхід	therapeutic approach
терапевтичні індекси	therapeutic indices
терапевтично корисні взаємодії	therapeutically useful interactions
терапія варфарином	warfarin therapy
тетрациклін	tetracycline
тканина	tissue
тканина, що є недоступною для дії цитостатиків	sanctuary site
токсичні наслідки	toxic effects
токсичність метотрексату	methotrexate toxicity
токсичність препарату	toxicity of a drug
токсичність, пов'язана з лікарським препаратом	drug-specific toxicity
триамтерен	triamterene
трициклічні антидепресанти	tricyclic antidepressants
тяжкість ушкодження печінки	severity of the liver damage
ударна доза	loading dose
умови стаціонарного стану	steady-state conditions
уніфікований	uniform
ускладнювати терапію	complicate therapy
усмоктування	absorption
утворення	generation
фармакодинаміка	pharmacodynamics
фармакодинамічні процеси	pharmacodynamic processes
фармакокінетика	pharmacokinetics

фармакокінетичні процеси	pharmacokinetic processes
фармакологічна дія	pharmacologic effects
фармакологічна мета	pharmacologic target
фармакологічний	pharmacologic
фармакологічно неактивні метаболіти	pharmacologically inactive metabolites
фенітоїн	phenytoin
фенотипні відмінності	phenotypic differences
ферментна індукція	enzyme induction
ферментні системи	enzyme systems
ферментні системи стадії 1 та стадії 2	phase I and phase II enzyme systems
фізикохімічні характеристики	physicochemical characteristics
фізіологічні бар'єри	physiologic barriers
флуоксетин	fluoxetine
форма дозування	dosage form
формула очищення	clearance formula
фосфодіестераза типу 5	type 5 phosphodiesterase
функціональні ензими цитохрому р450	functional cytochrome p450 enzymes
функціонування печінкових ферментів	hepatic enzyme activity
харчові добавки	health food supplements
хворі з артеріальною гіпертензією	hypertensive patients
хінідин	quinidine
хлорні інсектициди	chlorinated insecticides
хлорохін	chloroquine
хлорпромазин	chlorpromazine
хрестоцвіті овочі	cruciferous vegetables
хронічний прийом алкоголю	chronic alcohol ingestion
целекоксиб	celecoxib
церівастатин	cerivastatin
циклоспорин	cyclosporine
циметидин	cimetidine
цитозол	cytosol
цільові ефекторні молекули	target effector molecules
ЦНС	CNS
частота даного несприятливого ефекту	incidence of this adverse effect

чинники хвороби	disease factors
швидкість розчинення	rate of dissolution
швидкість усмоктування препарату	rate of drug absorption
шкідливий вплив	adverse effects
шкіра	skin
шлунково-кишковий тракт	gastrointestinal tract
шлунково-кишкові бактерії	GI bacteria
шлях	pathway
шок	shock
щитоподібна залоза	thyroid gland
ядерна оболонка	nuclear envelope
який можна віднести до	attributable

SUMMARY

The work is devoted to the research of translating English terminological lexis related to the pharmacological sphere, to the Ukrainian language.

Translator's professional competence (TPC) consists of several components, among them the most important for non-fiction translation are subject-matter and terminological components. The first one contains the knowledge necessary for the general understanding of the area (in our case, pharmacology), and the second one ensures the knowledge of terms denoting the main concepts. The absence of the subject-matter knowledge can affect the quality of translation, while the lack of relevant terminology knowledge aggravates the translator's problems. Accordingly, the development of the mentioned TPC components is an integral part of the future translators education, however, the specific content of these components requires additional studies, in particular, regarding the conceptual structure and terminological apparatus of the respective field. There is currently a lack of such studies, what determines the **relevance** of the research.

The object of the research is the influence of various factors on the choice of the specialized terminology translation techniques.

The subject of the analysis is the specifics of the Ukrainian translation of English pharmacological terminology related to pharmacodynamics and pharmacokinetics categories.

The aim of the research was to establish the composition of the subject-matter knowledge and terminology, required for the adequate translation of English texts in the field of pharmacology, as well as to define the mode of the source-text terms structure impact on the translation technique selection. In order to achieve this aim, it was necessary to cope with a number of tasks: 1) to determine the structure of the subject-matter knowledge in the field of pharmacology (pharmacodynamics and pharmacokinetics); 2) to identify ways of terms formation in the mentioned spheres; 3) to analyze the terminology translation techniques; 4) to select the material of the study (pharmacological terms related to the concepts of pharmacodynamics and pharmacokinetics); 5) to distribute the selected terms among

the structural groups; 6) to study the dependence of the translation techniques choice on the terms structure in the source text; 7) to formulate the conclusions of the research.

Statements to be defended:

1. The subject-matter knowledge required for the translation of texts related to the pharmacodynamics and pharmacokinetics include the concepts of “clearance”, “volume of distribution”, “bioavailability”, “rate of availability”, “the distribution of the agent”, as well as the factors affecting drug biotransformation.

2. The main way of pharmacological terms formation is the non-morphological one, where the word composition dominates, resulting in the formation of compound terms and terminological word combinations. The proportion of one-word terms formed by means of a morphological method (affixation) is insignificant. Most one-word terms are compound words, and most of pharmacological terms in general have the form of word combinations.

3. Translation of one-word pharmacological terms formed by means of affixation, is carried out mainly through the dictionary correspondence technique. Transliteration is the most frequent technique while translating compound terms, due to the Latin or Greek origin of the majority of their components. The choice of the techniques to render the word combinations depends on their structure.

4. English two-word adjectival, participial and verbal combinations are rendered primarily by calquing, while noun combinations are mainly translated through the transformations. If an adjective is added to any of these types of two-word combinations, then in rendering such terms, the amount of calquing either stays significant or increases, while adding a noun results in the reduction of the calque technique application and a significant increase of the transformations share. Adding a preposition to any word combination essentially increases the proportion of calquing.

The **research material** included 603 terms related to the areas of pharmacodynamics and pharmacokinetics, selected from the original English source texts.

The theoretical value of the research: this is the first attempt to study the translator's professional competence subject-matter, terminological and translational components on the basis of pharmacological terminology.

The research possesses a **practical value** since the obtained results and conclusions can be used to define the translator training course subject matter in general, and the content of the comparative and translation theory disciplines.

In accordance to the objectives and tasks imposed, the dissertation comprises the introduction, three chapters, general conclusions, list of references, English summary and appendices.

The research results approbation was carried out at three conferences (The first All-Ukrainian scientific internet-conference "The dialogue of languages and cultures in the modern educational space", A.S. Makarenko Sumy National Pedagogical University, November 17th, 2017; International scientific contest of students' research "Foreign philology: look into the future", V.N.Karazin Kharkiv National University, November 30th, 2017; "Inter-university round-table discussion "The development of professionally-oriented foreign language competence with the help of modern informations technologies" – Kharkiv, Yaroslav Mudryi National Law University, December 8th, 2017), as well as in the article contributed to the *In Statu Nascendi* (18th issue) Journal (students' collection of papers at the English Translation Department, V.N.Karazin Kharkiv National University).

The publications reflecting the main provisions of research.

1. Syrota Y. Morphological methods of English medical terminology formation / Y. Syrota // The dialogue of languages and cultures in the modern educational space. Abstracts of the First All-Ukrainian scientific internet-conference. Sumy, A.S. Makarenko Sumy National Pedagogical University, 2017. - p. 558 - 561.

2. Chernovaty L.M. Peculiarities of English one-word pharmacological terms rendering / L. M. Chernovaty, Y.O. Syrota // "Inter-university round-table discussion "The development of professionally-oriented foreign language

competence with the help of modern informations technologies”. December 8th, 2017. – Kharkiv, Yaroslav the Wise National Law University, 2017. – p. 26 - 30.

3. Syrota Y. The influence of English pharmacological terms structure on the choice of their Ukrainian translation techniques / Y.O. Syrota, L. M. Chernovaty // *In Statu Nascendi*. – 2018. – 18th issue (contributed to print).